4103.a.6

APOLOGIA ECCLESIÆ ANGLICANÆ.

Authore Iohanne Iuello, olim episcopo Sarisburiensi.

ROM. I.

Non enim me pudet Euangelij CHRISTI: *Potentia siquidem est Dei, ad salutem omni credenti, &c.*

LONDINI,
Impensis Thomæ
Chardi. 1591.

394

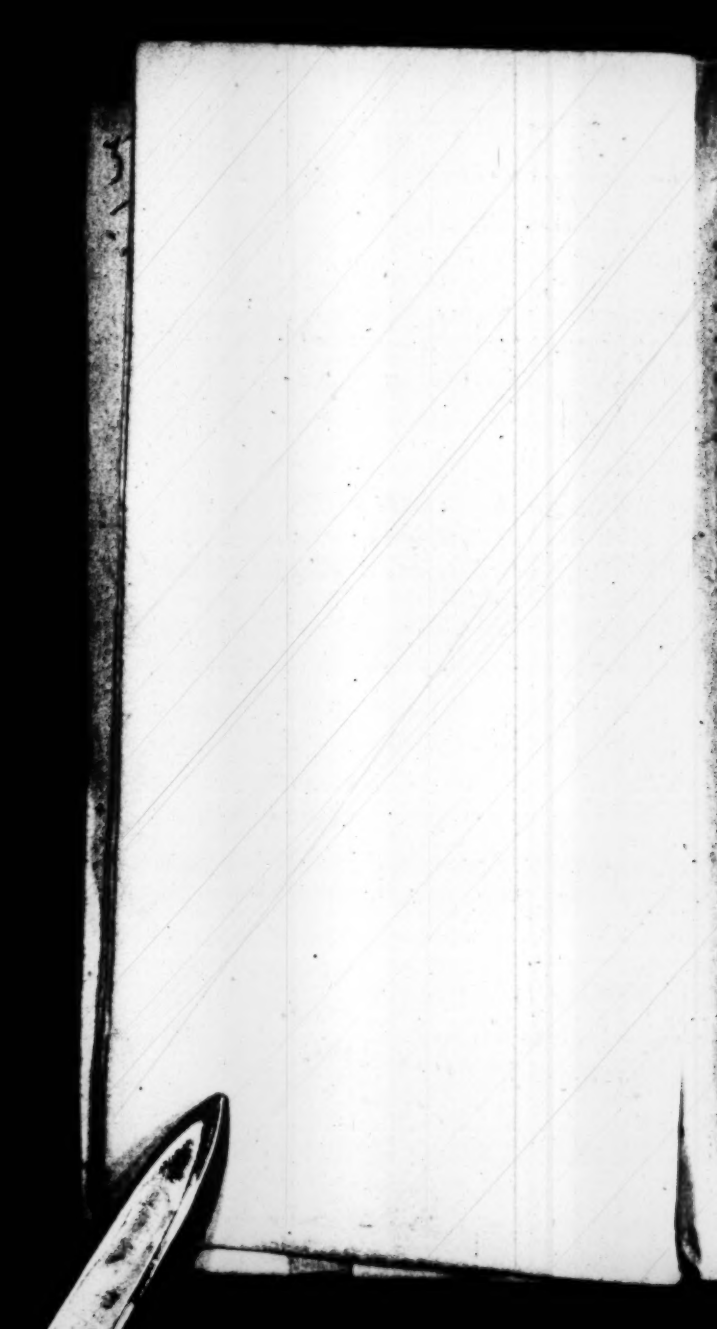
D. IOANNI IVELLO EPISCOPO SARISBVRIENSI. P. Martyr S. D.

OPERA Episcopi Londinensis, ampliss. præsul & Domine quotidie mihi etiam atque etiam obseruande, allatum est exemplum tuæ Apologiæ pro Anglicana Ecclesia, quæ neque à me neque à nostris antea fuerat visa. In tuis quidem postremis illam proditurum potius innuisti quàm significaueris: Sed tantum itineris hactenus conficere non potuit, vt prius ad nos quàm circiter Cal. Sextiles peruena-

Apologia Ecclesiæ Anglicanæ.

rit. Hinc tu animo tuo metiaris, quantum damnum ob locorum distantiam subinde faciamus. Ea verò non tantùm mihi, cui omnia tua probantur & mirificè placent, omnibus modis & [illegible] satisfecit, verum etiam Bullingero eiusq; Filijs & generis, nec non Gualthero & Vuolphio, tam sapiens, mirabilis & eloquens visa est, vt eius laudandæ nullum modum faciant, nec arbitrãtur hoc tempore quicquam perfectius editum fuisse. Hanc ingenio tuo felicitatem, hanc ædificationẽ Ecclesiæ, hoc Angliæ decus vehementer gratulor, teq; obtestor, vt quam ingressus es viam pergas tuis vestigijs premere. Etenim bonam licet habeamus causam, tamen præ hostiũ numero pauci sunt, qui

qui eam tueantur: & illi iam ita videntur experrecti, vt bonitate stili & argutis sophismatis multum se probent imperitæ multitudini. Loquor autẽ de Staphylis, Hosys, & plerisq; alijs huius farinæ scriptoribus, qui hoc tempore mendaciorum Papæ strenuos patronos agunt. Quare cùm in Apologia tua illa doctissima & elegantissima tantum spei de te concitaueris, certò scias, omnes bonos & doctos iam sibi polliceri, Veritatem Euangelicam te viuo nõ esse ab hostibus impunè lacessendã. Ego verò plurimùm lætor, quòd illum diem viderim, quo factus sis parens tã illustris & elegãtis filij. Largiatur Deus cœlestis pater pro sua bonitate, vt sobole non absimili frequenter augearis.

APOLOGIA ECCLESIÆ ANGLICANÆ.

VETVS illa est querela à primis vsque Patriarcharũ & prophetarũ ducta temporibus, & omnis memoriæ literis & testimonijs confirmata, Veritatem in terris peregrinam agere, & inter ignotos facilè inimicos & calumniatores inuenire. Id etsi alijs incredibile fortasse videri possit, si qui sunt, qui ista minus attentè obseruauerint, præsertim cùm hominum vniuersum genus ipso naturæ ductu, sine magistro, sua sponte sit appetens veritatis: & Christus ipse seruator noster, cùm inter homines versaretur, quasi nomine ad exprimendam omnem vim diuinam, aptissimè voluerit

Tertul. in Apologetico.

appellari Veritas: nos tamen qui in ſacris ſcripturis verſati ſumus, quique legimus & vidimus, quid omnibus pijs omnium fere temporum, quid Prophetis, quid Apoſtolis, quid ſanctis martyribus, quid Chriſto ipſi acciderit, quibus illi probris, maledictis, contumelijs, cùm viuerent, veritatis vnius cauſa vexati fuerint: videmus id non tantùm non eſſe nouum aut incredibile, ſed etiam receptum iam & omnibus temporibus vſitatum. Immò illud multò potius mirum atque incredibile videri poſſet, ſi pater mendaciorum & hoſtis omnis veritatis Diabolus, nũc tandem repentè mutaret ingenium & ſperaret veritatem aliter, quàm mentiendo poſſe opprimi, aut alijs nunc artibus, quàm quibus ab initio ſemper vſus eſt, inciperet regnum ſuum ſtabilire. Ex omni enim memoria vix vllum tempus inuenire poſſumus, vel creſcentis, vel conſtitutæ, vel renaſcentis religionis, quo non veritas atque innocentia indignis modis ab hominibus, & contumelioſiſſimè

Iohan. 8.

liosissimè acciperetur. Videt, scilicet Diabolus, veritate incolumi, se incolumem esse, & sua tueri nō posse.

Nam, vt ne quid de veteribus Patriarchis & Prophetis commemoremus, quorum, vti diximus, nulla pars ætatis fuit à contumelijs & probris libera, scimus fuisse olim quosdam, qui dicerent, & publicè prædicarent, veteres Iudæos, quos non dubitamus fuisse cultores vnius & veri Dei, numinis loco aut suem, aut asinum coluisse, & omnem illam religionem nihil aliud fuisse, quàm sacrilegium, & contemptum omnium numinum. Scimus filium Dei & seruatorem nostrum Iesum Christū, cùm doceret veritatem, habitum fuisse pro præstigiatore, pro malefico, pro Samaritano, pro Beelzebub, pro seductore populi, pro homine bibulo & vorace. Et quis nescit, quæ dicta olim fuerint in acerrimum præconem, atque assertorem veritatis, diuum Paulum: illum modò hominem seditiosum esse, militem conscribere, secessi-

Cornel. Tacitus. Tertul. in Apologet. cap. 7. C. Plinius

Ioan 8. 2. 10 Mar. 11.

secessionem facere: modò esse hæreticum, modò insanire, modò contentionis atque animi caussa in legem Dei blasphemum esse, & patrum instituta contemnere? Quis nescit diuum Stephanũ statim, cùm penitus intimis animi sensibus veritatem accepisset, & eam cepisset liberè, sicut debuit, & fortiter prædicare, & præ se ferre, statim vocatum esse in iudicium capitis, quasi qui contumelias nefariè dixisset in Legem, in Mosen, in Templum, in Deum? Aut quis nescit fuisse olim, qui sacras Scripturas arguerent vanitatis, quòd in illis dicerent contraria, & plane pugnantia contineri: & Apostolos Christi singulos inter se, Paulum verò ab omnibus dissensisse? Et ne longum sit omnia colligere, id enim esset infinitum, quis nescit, quæ olim conuitia iacta fuerint in patres nostros, qui primi cœperunt agnoscere & profiteri nomen Christi, illos inter se conspirare, & occulta consilia inire contra Rempub. & ea caussa antelucanis horis inter se in tenebris

Act. 16. Epiphanius.

Marcion ex Tertulliano. Ælius e Lactantio.

Eusebius lib. 5. cap. 1. Tertull. 3. Apologet. 1, 2, 3, & 7, 8, 9.

nebris conuenire, occidere pueros infantes: explere se humanis carnibus, & ferali ritu bibere humanum sanguinem: postremò extinctis luminibus, adulterium inter se, & incestum promiscuè perpetrare, & fratres cum sororibus, filios cum matribus, sine reuerentia sanguinis, sine pudore, sine discrimine concumbere, homines impios, sine religione vlla, sine Deo, hostes humani generis, indignos luce, indignos vita?

Ista tum omnia dicebantur in populum Dei, in Christum Iesum, in Paulum, in Stephanum, in eos omnes, quicunque primis temporibus amplexi sunt veritatem Euangelij, & se passi sunt odioso tum in vulgus nomine, appellati Christianos. Et quamuis ea non essent vera, id tamen Diabolus satis putabat sibi fore, si effecisset saltem, vt crederentur esse vera, vtque Christiani publico omnium odio laborarent, & ab omnibus ad exitium quærerentur. Itaque reges & principes

Tertull. in Apolog. ca. 5

huiusmodi tum persuasionibus inducti, occidére Prophetas Dei ad vnum omnes: Esaiam ad serram: Hieremiam ad lapides: Danielem ad leones: Amos ad vectem: Paulum ad gladium: Christum ad crucem: Christianos omnes ad carceres, ad equuleos, ad furcas, ad rupes, ad præcipitia, ad bestias, ad ignes condemnare: & rogos ingentes exillo um viuis corporibus, tantùm ad vsum nocturni luminis, & ad ludibrium inflammare: eosque non alio loco numerare, quàm quo sordes vilissimas, & cathermata ac ludibria totius mundi. Sic videlicet semper accepti sunt auctores & professores veritatis.

Sueton. Tranquil. in Nerone

Quo nos animo æquiore ferre debemus, quicunque professionem Euangelij Iesu Christi susce-pimus, si in eadem causa ad eundem tractamur modum, vtque olim patres nostri, ita nos quoque hodie, nullo nostro merito, tantùm quia docemus & profitemur veritatem, conuitijs, contumelijs, mendacijs exagitamur.

2. Tim. 4.

Cla-

Clamant hodie paſſim nos omnes eſſe hæreticos, diſceſſiſſe à fide,& nouis perſuaſionibus atque impijs dogmatis Eccleſiæconſenſum diſſipauiſſe : nos veteres & iam olim damnatas hæreſes ab inferis rediuiuas reſtituere,& nouas ſectas, atque inauditos furores diſſeminare:iam etiam in contrarias factiones & ſententias diſtractos eſſe, nec vllo pacto potuiſſe vnquam inter nos ipſos conuenire: eſſe homines impios, & Gigantum more,Deo ipſi bellum facere,& prorſus ſine omni numinis cura, cultuque viuere : nos omnia rectè facta deſpicere: non virtutis diſciplina vti vlla, non legibus,non moribus, non fas, non ius,non æquum,non rectum colere:ad omnia flagitia laxare fræna, & populum ad omne genus licentiæ,atque libidinis prouocare:nos id agere & quærere,vt monarchię & regnorum ſtatus euertantur, & omnia ad popularem temeritatem & imperitæ multitudinis dominationem redigantur : nos ab Eccleſia catholica tumultuosè deſeciſſe

Summa calumniarum.

feciſſe,& nefario ſchiſmate orbem terrarum concuſſiſſe, & pacem communem, atque otium Eccleſiæ publicum conturbaſſe: vtque olim Dathan & Abiron ab Aarone & Moſe, ita nos hodie à Rom. Pontifice ſine vlla ſatis iuſta cauſſa ſeceſſionem feciſſe: priſcorum patrum & veterum conciliorum auctoritatem pro nihilo putare: cæremonias antiquas à patribus & proauis noſtris multis iam ſeculis, bonis moribus, & melioribus temporibus approbatas, temerè & inſolenter abrogaſſe: & noſtra tantùm priuata auctoritate, iniuſſu ſacri & Oecumenici Concilij, nouos in Eccleſiam ritus inuexiſſe: atque iſta nos omnia non religionis cauſa, ſed contentionis tantùm ſtudio feciſſe: Se autem nihil prorſus immutaſſe, omnia verò vt ab Apoſtolis tradita, & ab antiquiſſimis patribus approbata fuerint, ad hunc vſque diem per tot ſecula retinuiſſe.

Num. 16.

Néue res calumnijs tantùm agi, & ad inuidiam noſtram in angulis ſolùm iactari videretur, ſubornati

ornati ſunt à Romanis Pontificibus homines quidam ſatis diſerti, & non indocti, qui ad cauſam deſperatam accederent, & eam libris & longis orationibus exornarent: vt cum eleganter & copiosè ageretur, homines imperiti poſſent in ea aliquid eſſe ſuſpicari. Videbant ſcilicet, vbique terrarum cauſſam ſuam inclinare, artes ſuas iam videri, & minoris putari, & præſidia ſua in ſingulos dies labefactari: & omnino cauſſam magnopere egere patrocinio. Eorum autem, quæ ab illis in nos dicũtur, partim manifeſtè falſa ſũt, & ipſorum, à quibus dicuntur, iudicio condemnata: partim, etſi falſa ſunt illa quoque, tamen ſpeciem veri aliquam & ſimilitudinem præ ſe ferunt, vt in illis incautus lector, maximè verò, ſi accedat iſtorum compoſita & elegans oratio, facilè circumueniri, & errare poſſit partim verò ſunt eiuſmodi, vt ea nos non tanquam crimina refugere, ſed tanquam rectè, atq; optima ratione facta, agnoſcere, & profiteri debeamus. Nam, vt

vno verbo quod res eſt dicamus, iſti omnia noſtra, etiam ea, quę ne ipſi quidem negare poſſunt rectè, atque ordine eſſe facta, calumniantur, & quaſi nihil à nobis aut fieri aut dici rectè poſſit, ita dicta noſtra, factaque omnia malitiosè deprauant. Simpliciùs quidem & candidiùs agendum erat, ſi verè agere voluiſſent. Nunc autem nec verè, nec Chriſtiano more, modoque, ſed obſcurè & veteratoriè, mendacijs nos oppugnant: & cæcitate populi & inſcitia, atque ignorantia principum, ad odium noſtri & ad opprimendam veritatem abutuntur. Eſt hæc poteſtas tenebrarum & hominum ſtupore magis imperitæ multitudinis, & tenebris, quàm veritate aut luce fidentium, vtque Hieronymus ait, clauſis oculis veritati perſpicuè contradicentium. Nos verò Deo optimo maximo gratias agimus, eam eſſe cauſſam noſtram, in quâ iſti cùm cuperent, nullam contumeliam poſſent dicere, quæ non eadem in ſanctos patres, in Prophetas, in Apoſtolos, in Petrum,

in

in Paulum, in Chriſtum ipſum torqueri poſſet.

Iam verò ſi iſtis ad maledicendum diſertis & eloquentibus eſſe licet, nos in optima noſtra cauſſa, ad verè reſpondendum, haud ſanè conuenit eſſe mutos. Negligere enim quid de ſe, ſuaque cauſſa, quamuis falsè & caluminosè dicatur, præſertim cùm id eiuſmodi ſit, vt in eo Dei maieſtas & religionis negotium violetur, hominum eſt diſſolutorum, & ad iniurias diuini nominis ſecurè atque impiè conniuentium. Etſi enim aliæ iniuriæ ſæpe magnæ ab homine modeſto & Chriſtiano ferri ac diſſimulari poſſint, tamen hæreſeos notam qui diſſimulet, eum Ruffinus negare ſolebat eſſe Chriſtianum. Faciemus ergo nunc id, quod omnes leges, quod vox naturæ ipſa iubet fieri, quodq; Chriſtus ipſe in ſimili cauſſa contumelijs appetitus fecit, vt iſtorum criminationes propulſemus, vt cauſſam innocentiamque noſtram modeſtè, & verè tueamur. Nam Chriſtus quidem cùm à Phariſæis accuſaretur,

accuſaretur veneficij, quaſi cõſuetudinem haberet cum dæmonibus, & illorum ope multa faceret: Ego (inquit) Dæmonium non habeo, ſed glorifico patrem meum: vos autem affeciſtis me ignominia. Et Paulus cùm à Feſto proconſule contemneretur vt inſanus, Ego, inquit optime Feſte, non inſanio, vt tu putas, ſed veritatis & ſobrietatis verba loquor. Et Chriſtiani veteres cùm pro homicidis, adulteris, inceſtis, rerum publicarum perturbatoribus ad populum traducerentur, & viderent huiuſmodi criminationibus in dubium vocari poſſe religionem quam profitebantur, maximè verò, ſi tacere viderentur, & quodammodo crimen agnoſcere, ne ea res Euangelij curſum impediret, habuerunt orationes, ſcripſerunt libros ſupplices, apud imperatores & principes verba fecerunt, vt ſeſe ſuoſque publicè defenderent.

Ioan. 8.

Act. 26.

Quadratus. Iuſtinus. Melito. Tertul. alijque.

Nos verò, cùm proximis iſtis viginti annis, tot millia noſtrorum fratrum inter exquiſitiſſimos cruciatus teſtimonium dixerint veritati,

ritati, & principes, cùm frenare cuperent Euangelium, multa moliendo nihil egerint, & totus iam propè terrarum orbis ad aſpiciendam lucem oculos incipiat aperire, ſatis iam dictam & defenſam putamus eſſe cauſſam noſtram: cumque res ipſa ſatis pro ſe loquatur, non multum opus eſſe verbis. Nam ſi pontifices ipſi vellent, aut etiam ſi poſſent, rem ipſam ſecum: & initia progreſſuſque religionis noſtræ cogitare, quemadmodum ſua penè omnia nullo impellente, ſine vlla humana ope ceciderint: noſtra verò inuitis ab initio imperatoribus, inuitis tot regibus, inuitis pontificibus, inuitis propè omnibus, incrementa ceperint, & paulatim in omnes terras propagatæ fuerint, atque etiam poſtremò in regum iam aulas & palatia peruenerint, vel hæc ipſa ſatis illis magna indicia eſſe poſſent, Deum ipſum pro nobis propugnare, & ipſorum conatus de cælo ridere, & eam eſſe vim veritatis, quam nec humanæ vires, nec inferorum portæ poſſunt cõ-

uellere. Non enim insaniunt hodie tot ciuitates liberæ, tot reges, tot principes, qui à sede Romana defecerunt, & se potius ad Christi Euangelium adiunxerunt.

Neque tamen si pontificibus otium hactenus nunquam fuit de istis rebus attentè & seriò cogitandi, aut si nunc aliæ illos curæ impediunt, & diuersè distrahunt, aut si ista studia vulgaria & leuia esse putant, & nihil ad dignitatem Pontificiam pertinere, idcirco caussa nostra debet videri deterior? aut si illi quod vident, videre fortè nolũt, & veritatem agnitam potius oppugnãt, idcircò nos habendi statim sumus pro hæreticis, qui illorum voluntati non ob-
Pius 4. sequimur? Quòd si Pius Pontifex is esset, non dicimus, quem se tantopere dici cupit, sed si is omnino esset, qui nos vel fratres suos, vel omninohomines esse duceret, rationes prius nostras, & quid à nobis, quid contra nos dici posset, diligenter expendisset: ac non ita temerè cæcis tantum præiudicijs, bonam partem orbis terrarũ,

tot

tot doctos & pios viros, tot reſpu. tot reges, tot principes in Bulla ſua, qua nuper ſimulabat concilium, inauditos, indicta cauſſa, condemnaſſet.

Verùm, ne, quia ad hunc modum publicè ab illo notati ſumus, tacendo videamur crimen confiteri, & præſertim quia in publico concilio, in quo ille nemini mortalium ius eſſe vult ferendi ſuffragij, ſententiæque dicendæ, niſi iurato, addictoque poteſtati ſuę, audiri nullo modo poſſumus (id enim proximis comitijs Tridentinis nimiùm experti ſumus, cùm principum Germaniæ, & liberarum ciuitatum legati & theologi prorſus ab omni conuentu excluderentur: neque adhuc obliuiſci poſſumus, Iulium tertium ante decem annos diligenter cauiſſe reſcripto ſuo, ne quis noſtrorum hominum in concilio audiretur, niſi ſi quis fortè eſſet, qui vellet palinodiam canere, & mutare ſententiam) vel ea maximè cauſſa viſum eſt nobis rationem fidei noſtræ ſcripto reddere, & ad

ea, quæ nobis publicè obiecta ſunt, verè, ac publicè reſpondere, vt orbis terrarum videre poſſit, partes, & fundamenta eius doctrinæ, cui tot boni viri poſtpoſuerũt vitam ſuam, vtque omnes intelligant cuiuſmodi tandem homines illi ſint, quidque de Deo & religione ſentiant, quos Romanus Epiſcopus, antequam vocarentur ad dicendam cauſſam, non ſatis conſideratè, nullo exemplo, nullo iure, tantùm quòd illos audiret à ſe ſuiſque in aliqua parte religionis diſcrepare, condemnauit pro hæreticis.

Et, quamuis D. Hieronymus in ſuſpitione hæreſeos neminem velit eſſe patientem, nos tamen nec acerbè, aut dicaciter agemus, nec efferemur iracundia, quanquam nec acerbus, nec dicax videri debet, qui vera dicit. Iſtam eloquentiam libẽtiùs relinquimus aduerſarijs noſtris, qui quidquid in nos dicunt, quantumuis id acerbè aut contumeliosè dictum ſit, tamen ſatis modeſtè & appoſitè dictum putant: veréne an falsò, nihil

nil curant. Nobis his artibus opus nō est, qui veritatem defendimus.

Quòd si docemus sacrosanctum Dei Euangelium, & veteres Episcopos, atque Ecclesiam primitiuam nobiscum facere, nosque non sine iusta causa & ab istis discessisse, & ad Apostolos, veteresque catholicos patres redijsse, idque non obscurè, aut vafrè, sed bona fide coram Deo, verè, ingenuè, dilucidè, & perspicuè facimus: si illi ipsi qui nostram doctrinam fugiunt, & sese catholicos dici volunt, aperte videbunt omnes illos titulos antiquitatis, de quibus tantopere gloriantur, sibi excuti de manibus, & in nostra causa plus neruorum fuisse quàm putarint, speramus, neminem illorum ita negligentem fore salutis suæ, quin vt velit aliquando cogitationem suscipere, ad vtros potiùs se adiungat. Certè quidem, nisi quis planè animo obdurierit, & audire nolit, eum non pœnitebit animum ad defensionem nostram aduertere, & quid à nobis, quamque ad religionem Christi

anam conuenienter, apteque dicatur, attendere.

Non esse nos hæreticos.

Nam quòd nos appellant hæreticos, est illud crimen ita graue, vt nisi videatur, nisi palpetur, nisi manibus digitisque teneatur, credi facilè de homine Christiano nõ debeat. Est enim hæresis destitutio salutis, abiectio gratię Dei, discessio à corpore & spiritu Christi. Sed fuit hoc semper istis, & illorum patribus familiare ac solenne, vt si qui essent, qui de illorum erroribus quererentur, & religionem cuperent restitutam, eos statim quasi nouatores rerum & homines factiosos, condemnarent pro hæriticis. Christus enim non alia caussa dictus est Samaritanus, quàm quòd ad nouam quandam religionem, & ad hæresim defeciisse putaretur. Et Paulus Apostolus Christi vocatus est in iudicium, vt caussam diceret de
Act. 24. hæresi Ego quidem (inquit) iuxta hanc viam, quam isti vocant hæresim, colo patrium Deum, credens omnibus quæ scripta sunt in Lege, & in Prophetis.

Breuiter, vniuerſa iſta religio, quam hodie profitentur homines Chriſtiani, primis temporibus ab ethnicis hominibus ſecta dicta eſt, hæreſis. His iſti vocibus ſemper impleuerunt aures principum, vt cùm illi opinione præiudicata nos odiſſent, & quidquid à nobis diceretur, haberent pro factione & hæreſi, à re ipſa & à cognitione cauſſæ abducerentur. Sed quantò crimen illud grauius eſt & atrocius, tantò argumentis maioribus, & clarioribus probari debuit, hoc præſertim tempore, poſtquam homines cœperunt minus iſtorum oraculis habere fidei, & in illorum doctrinam diligentiùs inquirere, quàm ſolebant. Aliter enim nunc inſtitutus eſt populus Dei, atque olim fuit, cùm omnia Pontificum Romanorum dictata haberentur pro Euangelio, & omnis religio ab illorum tantùm auctoritate penderet. Extant hodie ſacræ literæ, extant ſcripta Apoſtolorum & Prophetarum, ex quibus & omnis veritas, & doctrina Catholica probari poſſit, & omnis hæreſis

Tertul. in Apologet.

2 Tim. 3.

refutari.

Cùm nihil horum ab iſtis proferatur, tamen nos hæreticos appellari, qui nec à Chriſto, nec ab Apoſtolis, nec à Prophetis defecerimus, iniurioſum eſt & peracerbũ. Hoc gladio Chriſtus reiecit Diabolum, cùm ab illo tẽtaretur: his armis euertenda & profliganda eſt omnis altitudo, quæ ſeſe attollit aduerſus Deum. Omnis enim ſcriptura, inquit Paulus, diuinitus inſpirata, vtilis eſt ad docendum, ad refutandum, ad inſtituendum, ad arguendũ, vt vir Dei perfectus ſit, & ad omne opus bonum inſtructus. Sic ſemper pij patres contra hæreticos non aliunde, quàm è ſacris ſcripturis pugnauerunt. Auguſtinus cùm diſputaret aduerſus Petilianum hæreticum Donatiſtam, Ne, inquit, audiantur inter nos hæc verba, Ego dico, aut Tu dicis: Sic potiùs dicamus, Hæc dicit Dominus: ibi quæramus Eccleſiam: ibi diſcutiamus cauſſam noſtram. Et Hieronymus: Omnia, inquit, ea quæ abſque teſtimonio ſcriptorũ quaſi tradi-

2. Cor 10.
2. Tim. 3.

De vnitate Eccle. cap. 3.

Eadem ſentent a habetur contra Maximum Arrianorum Epiſcopum lib. 3. cap. 14. In primum cap. Abdiæ.

tradita ab Apoſtolis aſſeruntur, percutiuntur gladio Dei. Ambroſius etiam ad Gratianum Imperatorem, Interrogentur, inquit, ſcripturæ: interrogentur Apoſtoli: interrogentur Prophetæ: interrogetur Chriſtus. Non dubitabant, videlicet, tum temporis catholici patres & Epiſcopi, religionem noſtrã ſatis è diuinis ſcripturis probari poſſe: nec vnquam illi quenquam habere auſi ſunt pro hæretico, cuius errorem non poſſent ex ijſdem illis ſcripturis perſpicuè, & liquidò coarguere. Nos quidẽ, vt cum D. Paulo reſpondeamus, iuxta hanc viam, quam iſti appellant hæreſim, colimus Deum, & patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & recipimus omnia, quæ aut in lege, aut in Prophetis, aut in Apoſtolorum libris ſcripta ſunt. Act. 24

Quare ſi nos ſumus hæretici, ſi iſti ſunt (quod appellari volunt) catholici, cur non faciunt id, quod vident patres catholicos viros ſemper feciſſe? Cur nos è ſacris ſcripturis non conuincunt? Cur nos ad illarum examen non

reuocant? Cur nos non oſtendunt à Chriſto, à Prophetis, ab Apoſtolis, à ſanctis patribus diſceſſiſſe? Quid hærent? Quid fugiunt? Eſt Dei cauſſa. Cur eam dubitant permittere verbo Dei? Quòd ſi nos ſumus hęretici, qui omnes noſtras controuerſias referimus ad ſacras literas, quiq; ad illas ipſas voces, quas ſcimus à Deo ipſo conſignatas eſſe, prouocamus, & illis alia omnia, quæcunque poſſunt ab hominibus excogitari, poſtponimus: quid iſtos, quos tandem homines aut quales conuenit appellari, qui ſacrarum ſcripturarum, hoc eſt, Dei ipſius iudicium reformidant, & ſua illis ſomnia & frigidiſſima commenta anteponunt, & traditionum ſuarum cauſſa, Chriſti atq; Apoſtolorum inſtituta aliquot iam ſæcula violarunt? Aiunt Sophoclem poetam tragicum, cùm iam ſenex eſſet & accuſaretur apud iudices à filijs ſuis pro deliro, & fatuo, quaſi qui rem ſuam familiarem temerè profunderet, & opus iam habere videretur curatore, vt ſe purgaret eo crimine, veniſſe

niſſe in iudicium, & cùm pronuntiaſſet Oedipum Coloneũ tragœdiã, à ſe illis ipſis diebus, cùm accuſaretur, valde elaboratè & pereleganter ſcriptam, vt ro interrogaſſe iudices, num illud carmen videretur eſſe hominis delirantis.

Ita nos quoque, quoniam iſtis furere videmur, & ab illis traducimur pro hæreticis, quaſi quibus nihil iam rei ſit nec cum Chriſto, nec cum Eccleſia Dei, non alienum, aut inutile fore exiſtimauimus, ſi apertè & liberè proponamus fidem noſtram in qua ſtamus, & omnem illam ſpem, quam habemus in Chriſto Ieſu: vt omnes videre poſſint, quid nos de quaque parte religionis Chriſtianæ ſentiamus, & ſtatuere ſecum ipſi poſſint, an ea fides, quam videbunt & verbis Chriſti, & Apoſtolorum ſcriptis, & catholicorum patrum teſtimonijs, & multorum ſęculorum exemplis confirmatam, tantùm ſit rabies quædam hominum furentium, & conſpiratio hęreticorum.

Confessio Fidei christianæ.

Credimus ergo, vnam quan-

dam naturam, esse & vim diuinã, quam appellamus Deum, eamque in tres personas æquales distinctam esse, in Patrem, in filium, in Spiritum sanctum, eiusdem omnes potestatis, eiusdem maiestatis, eiusdem æternitatis, eiusdẽ diuinitatis, eiusdem substantię. Et quamuis tres illæ personæ ita distinctæ sint, vt nec Pater sit filius, nec Filius sit Spiritus sanctus aut Pater. Deum tamen esse vnum, & illum vnum creasse cælum, & terram, & omnia quæ cæli complexu continentur.

Credimus Iesum Christum filium vnicum æterni patris, quemadmodum iam olim ante omnia initia decretum fuerat, cùm venisset plenitudo temporis, suscepisse carnem, & omnem naturam humanam, ex beata illa & pura virgine, vt indicaret hominibus arcanam, & reconditam voluntatem Patris sui, quæ abdita fuerat à sæculis & generationibus: vtque in humano corpore perageret mysterium redemptionis nostræ, & peccata nostra & syngraphã illam

illam quę erat ſcripta contra nos, affigeret ad crucem.

Eum credimus noſtra cauſſa eſſe mortuum, ſepultum, deſcendiſſe ad inferos, tertia die vi diuina redijſſe ad vitam, & reſurrexiſſe, poſt quadraginta dies, ſpectantibus diſcipulis, aſcendiſſe in cælum, vt impleret omnia, & corpus illud ipſum, in quo natus, in quo verſatus, in quo ludibrio habitus, in quo grauiſſimos cruciatus, & dirum genus mortis paſſus fuerat, in quo reſurrexerat, in quo aſcenderat ad patris dexteram, ſupra omnem principatum & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non ſolùm in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro, in maieſtate & gloria collocaſſe: ibi eum nunc ſedere, & ſeſſurum eſſe, donec omnia perficiantur. Et quamuis maieſtas & diuinitas Chriſti vbique diffuſa ſit, tamen corpus eius, vt Auguſtinus ait, in vno loco eſſe oportere: Chriſtum corpori ſuo maieſtatem dediſſe, naturam ta-

Aug. tra. 50. in Ioan.

Act. 3.

Aug. tra. 30. in Ioan.

Ad Dardan. men corporis non ademiſſe: neq; ita aſſerendum eſſe Chriſtum Deum, vt eum negemus eſſe hominem: vtque ait Martyr Vigilius, Chriſtum humana ſua natura nos reliquiſſe, diuinitate autem non reliquiſſe: eumque cum abſit à nobis per formam ſerui, tamen ſemper eſſe nobiſcum per formam Dei.

Contra Eutichem. lib. 1

Fulgentius ad Regem Thraſimundum.

Ab illo loco credimus Chriſtum rediturum eſſe ad exercendum publicum illud iudicium, tam de illis quos inueniet adhuc in corpore ſuperſtites, quàm de mortuis.

Credimus Spiritum ſanctum, qui eſt tertia perſona in ſacra Triade, illum verum eſſe Deum: non factum, non creatum, non genitum, ſed ab vtroque patre ſcilicet & filio ratione quadam mortalibus incognita ac ineffabili, procedentem. Illius eſſe duritiem humani cordis emollire, cùm aut per ſalutiferam prædicationem Euangelij, aut alia quacunque ratione in pectora hominum recipitur: illum eos illuminare, & in agnitio-

agnitionem Dei, atque in omnem viam veritatis & in totius vitæ nouitatem, & perpetuam ſalutis ſpem perducere.

Credimus vnam eſſe Eccleſiam Dei, eamque non vt olim apud Iudæos, in vnum aliquem angulum, aut regnum concluſam, ſed catholicam, atque vniuerſalem eſſe, & diffuſam in totum terrarum orbem, vt nulla nunc natio ſit quæ poſſit verè conqueri, ſe excluſam eſſe, & non poſſe ad Eccleſiam, & populum Dei pertinere. Eam Eccleſiam eſſe regnum, eſſe corpus, eſſe ſponſam Chriſti: eius regni Chriſtum ſolum eſſe principem: eius corporis Chriſtum ſolum eſſe caput: eius ſponſæ Chriſtum ſolum eſſe ſponſum. Varios in Eccleſia eſſe ordines miniſtrorum: alios eſſe diaconos, alios presbyteros, alios Epiſcopos, quibus inſtitutio populi & religionis cura & procuratio commiſſa ſit: neminem tamen vnum nec eſſe, nec eſſe poſſe: qui ſummæ rerum vniuerſæ præſit. Nam & Chriſtum ſemper adeſſe Eccleſiæ ſuæ, & vi-

cario homine, qui ex asse in integrum succedat, non egere: & neminem mortalem posse existere, qui vniuersam Ecclesiam, hoc est, omnes partes orbis terrarum, vel animo complecti, nedum ordine collocare, & rectè ac commodè administrare possit: Apostolos, vt Cyprianus ait, pari omnes inter se fuisse potestate: atq; hoc idem fuisse alios quod Petrus fuit: omnibus ex æquo dictũ fuisse, Pascite: omnibus, Ite in mundũ vniuersũ: omnibus, Docete Euangelium: & vt ait Hieronymus, Omnes episcopos vbicunque tandem sint, siue Romæ, siue Eugubij, siue Constantinopoli, siue Rhegij, eiusdem esse meriti, eiusdem sacerdotij. Vtque Cyprianus ait, Episcopatum vnũ esse, & eius partẽ in solidũ teneri à singulis. Et de sententia Niceni concilij, Romanũ episcopum nihilo plus iuris in Ecclesiam Dei obtinere, quàm reliquas patriarchas Alexandrinũ, & Antiochenũ: Romanum verò episcopũ, qui nunc ad se vnũ omnia reuocat, nisi officium faciat, nisi administret sacramenta,

De simplicitate prælatorum.

Ad Euagriũ.

De simplicitate prælatorum.

menta, nisi instituat populum, nisi moneat, nisi doceat, ne episcopum quidem aut omnino presbyterum iure dicendum esse. Episcopum enim, vt Augustinus ait, nomen esse operis, non honoris: vt ille se intelligat non esse episcopum, qui velit præ esse, & non prodesse. Caput verò Ecclesiæ totius, aut vniuersalem episcopum, non magis aut illum, aut alium quemuis mortalem esse posse, quàm sponsum, quàm lucem, quàm salutẽ, quàm vitam Ecclesiæ. Hæc enim esse Christi vnius priuilegia, & nomina, & illi vni propriè atque vnicè conuenire: neque vsquam quenquam Romanum episcopum ante Phocam Imperatorem, quem scimus (interfecto Imperatore Mauricio domino suo) per nefarium scelus ad Imperiũ adspirasse, hoc est, ante sexcentesimum decimum tertium annum à Christo nato, vnquam passum fuisse sese tam superbo nomine salutari. Concilium etiam Carthaginense diserte cauisse, ne quis episcopus aut sũmus Põtifex, aut primus sacerdos dice-

1. ad Tim. 2.

Cap. 47.

retur : Episcopum verò Romanũ, quoniam ita hodie dici vult, & alienam potestatem sibi vendicat, præterquàm quòd apertè facit contra vetera concilia, contraque patres: si Gregorio suo velit credere, nomen arrogans, profanum, sacrilegum, Antichristianum, sibi imponere : esse Regem superbiæ, esse Luciferum, qui se fratribus suis anteponat: abiecisse fidem: esse præcursorem Antichristi.

Gregor. lib. 4 Epist 75. 78. Ro. Et lib. 7. Epist. 63.

Ministrum legitimè vocari oportere, & rectè atq; ordine præfici Ecclesiæ Dei: neminem autem ad sacrum ministerium pro suo arbitrio, & libidine posse se intrudere. Quo maior nobis ab istis fit iniuria, quibus nihil sæpius in ore est quàm, apud nos nihil ordine, nihil decenter, omnia confusè ac perturbatè fieri: omnes apud nos esse sacerdotes, omnes esse doctores, omnes esse interpretes.

Ministris à Christo datum esse dicimus ligandi, soluendi, aperiendi, claudendi potestatem. Ac soluendi quidem munus in eo situm esse, vt minister, vel deiectis animis

animis & verè reſipiſcentibus, per Euangelij prædicationem, merita Chriſti, abſolutionemque offerat, & certam peccatorum condonationem ac ſpem ſalutis æternæ denunciet : aut vt eos qui graui ſcandalo, & notabili publicoque aliquo delicto fratrum animos offenderint, & ſeſe à communi ſocietate Eccleſiæ, & à Chriſti corpore quodammodo abalienarint, reſipiſcentes, reconciliet, & in fidelium cœtum atque vnitatem recolligat ac reſtituat. Ligandi verò illum claudendique poteſtatem exercere dicimus, quoties vel incredulis & contumacibus regni cœlorum ianuam occludit, illiſque vindictam Dei, & ſempiternum ſupplicium edicit, vel publicè excommunicatos ab Eccleſiæ gremio excludit. Sententiam autem, quamcumq; miniſtri Dei ad hunc modum tulerint, Deus ipſe ita comprobat, vt quicquid hic illorū opera ſoluitur & ligatur in terris, idem ipſe ſoluere & ligare velit, & ratum habere in cœlis. Clauis autem quibus aut claudere regnum

cælorum, aut aperire possint, vt Chrysostomus ait, dicimus esse scientiam scripturarum: vt Tertullianus, esse interpretationem Legis: vt Eusebius, esse verbum Dei. Accepisse autem discipulos Christi hanc potestatem, non vt audirent arcanas populi confessiones, aut captarent murmura, quod sacrificuli nunc omnes passim faciunt, atque ita faciunt, quasi in eo solo sita sit omnis vis atque vsus clauium: sed vt irent, vt docerent, vt publicarent Euangelium, vt essent credentibus odor vitæ ad vitam: vt essent incredulis atque infidelibus odor mortis ad mortem: vt piorum animi conscientia superioris vitæ & errorum consternati, postquàm adspicere cœpissent lucem Euangelij, & in Christum credere, vt fores claue, ita illi verbo Dei aperirentur: impij autem & contumaces, quique nollent credere & redire in viam, quasi obserati & clausi relinquerentur, & proficerent, vt Paulus 2. Tim. 3. ait, in deterius. Hanc esse rationẽ clauiũ: hoc pacto aut aperiri aut clau-

claudi hominum conſcientias: ſacerdotem quidē eſſe iudicē, nullius tamen eū poteſtatis, vt ait Ambroſius, ius obtinere: idcirco Chriſtū his verbis increpuiſſe Scribas & Phariſæos, vt coargueret illorū in docendo negligentiam: Væ, inquit, vobis Scribæ & Phariſæi, qui abſtuliſtis claues ſcientię, & clauſiſtis regnū cælorum coram hominibus. Cumque clauis, qua aditus nobis aperitur ad regnum Dei, ſit verbum Euāgelij, & interpretatio Legis & ſcripturarum, vbi non ſit verbum, ibi dicimus non eſſe clauē: & cùm vnum omnibus datum ſit verbum, vnaq; ſit omnium clauis, vnam eſſe miniſtrorū omniū, quod quidem ad aperiendum, aut claudendum attinet, poteſtatem: immò etiam Pontificem ipſum, quamuis illi ſuauiter cantilientur illa verba à paraſitis ſuis, Tibi dabo claues regni cælorum, ac ſi eæ illi vni, & præterea à mortalium nemini conuenirent: niſi id agat, vt hominum flectantur conſcientiæ, & ſuccumbant verbo Dei, negamus aut aperire, aut claudere,

De pœnit. diſt. 1. cap. verbum Dei.

Luc. 11. Mat. 23.

Mat. 16.

aut omnino habere claues. Et quamuis doceat, & instituat populum, quod vtinam aliquando & verè faciat, & inducat aliquando animum, esse eam aliquam saltem partem officij sui, tamen eius clauem nihilo aut meliorem aut maiorem esse, quàm aliorum. Quis enim illum discreuit? Quis illum docuit doctiùs aperire, aut meliùs absoluere, quàm fratres suos?

Matrimonium in omni genere & statu hominum, in Patriarchis, in Prophetis, in Apostolis, in sanctis martyribus, in ministris Ecclesiarum, in Episcopis sanctum & honorificum esse dicimus: & vt Chrysostomus ait, fas & ius esse cum eo ad cathedram episcopalem ascendere, vtque Sozomenus ait de Spiridione, & Nazianzenus de patre suo, episcopum pium, & in lustrium nihilo deteriùs ea causa, immò meliùs etiam & vtiliùs versari in ministerio. Legem autem illam quæ hominibus eam libertatem per vim adimat & inuitos adigat ad cælibatum, esse, vt diuus Paulus ait, doctrinam dæmo-

In Titum primo hom. 11. Theoph. ad Titum 10 Eusl. lib. 18. cap. 5. In monodia sua super Basilium.

1. Tim. 4.

dæmoniorum: & ex eo (quod Episcopus Augustinus, Faber, Abbas, Panormitanus, Latomus, opus illud Tripartitum quod adiunctum est secundo Tomo Conciliorum, alijque pontificiarum partium satellites, resque adeò ipsa, & omnes historiæ confitentur) incredibilem vitæ ac morum impunitatem in ministris Dei, & horrenda flagitia esse consecuta: & rectè dixisse Pium secundum Romanum Episcopum, videre se multas causas, cur ruipiendæ fuerint vxores sacerdotibus, multò autem & plures videre, & grauiores, cur sint reddendæ. Platina in Pij 2. vita.

Recipimus & amplectimur omnes Canonicas scripturas, & Veteris & Noui testamenti: Deoque nostro gratias agimus, qui eam lucem nobis excitarit, quam semper haberemus in oculis, ne vel humana fraude, vel insidijs dæmonum, ad errores & fabulas abduceremur: eas esse cœlestes voces, per quas Deus voluntatem suam nobis patefecerit: in illis solis posse hominum animos acqui-

escere: in illis ea omnia, quæcunque ad nostram salutem sint necessaria, vt Origines, Augustinus, Chrysostomus, Cyrillus docuerunt, cumulatè & plenè contineri: eas esse vim & potentiam Dei ad salutem: eas esse fundamenta prophetarum & Apostolorum, in quibus ædificata sit Ecclesia Dei: eas esse certissimam normã ad quam ea, si vacillet aut erret, possit exigi, & ad quam omnis doctrina ecclesiastica debeat reuocari: contra eas nec legem, nec traditionem, nec consuetudinem vllam audiendam esse: ne si Paulus quidem ipse, aut Angelus de cælo veniat, & secus doceat.

Recipimus sacramenta Ecclesiæ, hoc est, sacra quædam signa, cæremonias, quibus Christus nos vti voluit, vt illis, mysteria salutis nostrę, nobis ante oculos constitueret, & fidem nostram, quam habemus in eius sanguine, vehementiùs confirmaret, & gratiam suam in cordibus nostris obsignaret. Eaque cum Tertulliano, Origine, Ambrosio, Augustino, Hi-

eronymo,

eronymo, Chryſoſtomo, Baſilio, Dionyſio, alijſque catholicis patribus, figuras, ſigna, ſymbola, typos, antitypa, formas, ſigilla, ſignacula, ſimilitudines, exemplaria, imagines, recordationes, memorias appellamus. Nec dubitamus etiam cum eiſdem dicere, eſſe illa viſibilia quædam verba, ſignacula iuſtitiæ, ſymbola gratiæ diſerteque pronunciamus in Cæna credentibus verè exhiberi corpus & ſanguinem Domini, carnem filij Dei, viuificantem animas noſtras, cibum ſupernè venientem, immortalitatis alimoniam, gratiam, veritatem, vitam: eamque communionem eſſe corporis & ſanguinis Chriſti, cuius participatione viuificamur, vegetamur, & paſcimur ad immortalitatem, & per quam coniungimur, vnimur, & incorporamur Chriſto, vt nos in illo maneamus, & ille in nobis.

Duo autem ſacramenta, quæ eo nomine propriè cenſenda ſint, agnoſcimus, Baptiſmum, & Euchariſtiam. tot enim videmus tradita eſſe & conſecrata à Chri-

sto, & à veteribus patribus, Ambrosio, & Augustiuo, approbata.

Et Baptismum quidem sacramentum esse remissionis peccatorum, & eius ablutionis quam habemus in Christi sanguine: & ab eo neminem, qui velit profiteri nomen Christi, ne infantes quidem Christianorum hominum, quoniam nascuntur in peccato, & pertinent ad populum Dei, arcendos esse.

Eucharistiam esse Sacramentum, hoc est, symbolum conspicuum corporis & sanguinis Christi, in quo subijcitur quodammodo oculis nostris mors Christi, & eius resurrectio, & quæcunque gessit in humano corpore: vt de eius morte & nostra liberatione gratias agamus, & frequentatione sacramentorum, eius rei memoriam assiduè renouemus, vt verò Christi corpore & sanguine alamur, in spem resurrectionis & vitæ æternæ, vtque pro certissimo habeamus, id esse animis nostris alendis corpus & sanguinem Christi, quod alendis corporibus est panis & vinum.

vinum. Ad hoc epulum inuitandum esse populum, vt omnes inter se communicent, & societatem suam inter se, spemque eam, quam habent in Christo Iesu, publicè significent, & testificentur. Itaque si quis fuisset, qui spectator tantùm esse velit, & à sacra communione abstineret, illum veteres patres, & Romanos Episcopos in primitiua ecclesia, ante quàm nata esset priuata Missa, tanquam improbum atque Ethnicum excommunicasse: neque vllum fuisse eo tempore hominem Christianum, qui cæteris spectantibus, communicaret solus. Ita olim decreuit Calixtus, vt peracta consecratione, omnes communicarent, nisi mallent carere Ecclesiasticis liminibus. Sic enim ait Apostolos statuisse, & sanctam Romanam Ecclesiam tenere. Populo verò ad sacram communionem accedenti, vtranque partem Eucharistiæ tradendam esse. Id enim & Christum iussisse, & Apostolos vbique terrarum instituisse, & omnes veteres patres, & catholicos Episcopos secutos

Chrysost. ad Ephes. ser. 3.

De cons. dist. 1. cap. omnes.

Dist. 2. cap. seculares.

De consecr. Dist. 2. ca. Peracta.

De conſecr. Diſt. 1. cap. Comperimus.

eſſe: & ſi quis contra faciat, eum, vt Gelaſius ait, committere ſacrilegium: & aduerſarios hodie noſtros, qui exploſa atque abdicata communione, ſine verbo Dei, ſine veteri concilio, ſine vllo catholico patre, ſine exemplo primitiuæ Eccleſiæ, ſine etiam ratione priuatas Miſſas & multitudinem ſacramentorum defendant, idque non tantùm contra expreſſum mandatum & iuſſum Chriſti, ſed etiam contra omnem antiquitatem faciant, improbè facere, & eſſe ſacrilegos.

Panem & vinum dicimus eſſe ſacra, & cæleſtia myſteria corporis & ſãguinis Chriſti, & illis Chriſtum ipſum, verum panem æternę vitæ ſic nobis præſentẽ exhiberi, vt eius corpus, ſanguinemque per fidem verè ſumamus: non tamen id ita dicimus, quaſi putemus naturã panis & vini prorſus immutari atq; abire in nihilum, quemadmodum multi proximis iſtis ſęculis ſomniarunt, neq; adhuc potuerunt vnquam ſatis inter ſe de ſuo ſomnio conuenire, Neq; enim

id

id Christus egit, vt panis triticeus abijceret naturam suam ac nouã quandam diuinitatem indueret, sed vt nos potiùs immutaret, vtq; Theophilactus loquitur, transelementaret in corpus suum. Quid enim magis perspicuè dici potest, quàm quod Ambrosius ait, Panis & vinum sunt quæ erant, & in aliud commutantur? aut quod Gelasius, Non desinit esse substantia panis, vel natura vini: aut quod Theodoretus, Post sanctificationẽ mystica symbola naturam suam propriam non abijciunt (manent enim in priori sua substantia, & figura, & specie:) aut quod Augustinus, Quod videtis, panis est & calix, quod etiam oculi renunciant, quod autẽ fides vestra postulat instruenda, Panis est corpus Christi, calix sanguis: aut quod Origines, Ille panis qui sanctificatur per verbum Dei, quòd quidem ad materiam attinet, in ventrẽ abit, & in secessum eijcitur: aut quòd Christus non tantùm post consecrationem calicis, sed etiam post communionem dixit, Non bibam

In Ioan. ca. 6.

De sacra. Lib. 4. cap. 4

In Dialogis primo & 2.

In Sermone ad infantes De consecr. Dist. 2. cap. Qui manducant.

In Mat. 15.

Luc. 22.

amplius de hac generatione vitis. Certum enim est ex vite progenerari vinum,nõ sanguinem. Nec tamen cùm ista dicimus,extenuamus Cænam Domini,aut eam frigidam tantùm cæremoniam esse docemus,& in ea nihil fieri, quod multi nos docere calumniantur. Christum enim asserimus , verè sese præsentem exhibere in sacramentis suis : in Baptismo, vt eum induamus : in Cæna , vt eum fide & Spiritu comedamus , & de eius cruce ac sanguine habeamus vitam æternam : idque dicimus non perfunctoriè, & frigidè,sed re ipsa & verè fieri. Etsi enim Christi corpus dentibus & faucibus non attingimus,eum tamen fide,mente,Spiritu, tenemus & premimus. Neque verò vana ea fides est,quæ Christum complectitur,nec frigidè percipitur, quod mente, fide & Spiritu percipitur . Ita enim nobis in illis mysterijs, Christus ipse totus, quantus quantus est, offertur & traditur,vt verè sciamus,esse iam nos carnem de eius carne, & os de ossibus eius, & Christum

in

in nobis manere,& nos in illo.

Itaque in peragendis myſterijs antè quàm ad ſacram communionem veniatur, rectè admonetur populus,vt ſurſum habeant corda, & animos in cælum dirigant. Ibi enim eſſe illum, de quo nos oporteat ſatiari ac viuere. Et Cyrillus in percipiendis myſterijs, excludendas eſſe ait craſſas cogitationes. Et Concilium Nicenum, vt græcè citatur à quibuſdam, diſertè vetat, ne humiliter intenti ſimus ad propoſitum panem & vinum. Et vt Chryſoſtomus rectè ſcribit,corpus Chriſti dicimus eſſe cadauer, nos oportere eſſe aquilas, vt intelligamus in altum ſubuolandum eſſe,ſi velimus ad Chriſti corpus accedere.Hanc enim aquilarum eſſe menſam, non graculorum. Et Cyprianus, Hic, inquit, panis, cibus mentis eſt, non cibus vētris.Et Auguſtinus, Quomodo, inquit, tenebo abſentem? Quomodo in cælum mittam manum, vt ibi ſedentem teneam? Fidem,inquit,mitte,& tenuiſti.

De conſecr. Diſt 1.ca. Quan..o.

De cœna Domini.

In Ioan. tract.50.

Nundinationes verò & auctio-

nes Missarum, & circungestationes, atque adorationes panis, & alias idololatricas & blasphemas ineptias, quas nemo istorum affirmare potest Christum & Apostolos tradidisse, in Ecclesijs nostris non ferimus: & Episcopos Romanos rectè reprehendimus, qui sine verbo Dei, sine auctoritate sanctorum patrum, sine exemplo, noùo more, non tantùm proponunt populo panem Eucharisticum diuino cultu adorandum, sed etiam illum in equo gradario, quocunque ipsi iter faciunt, vt olim ignem Persicum, aut Isidis sacra circunferunt, & Christi sacramenta ad scenam iam, & pompam traduxerunt, vt in ea re, in qua mors Christi inculcanda & celebranda erat, & in qua mysteria redemptionis nostræ sanctè ac reuerenter erant agitanda, hominum oculi nihil aliud quàm insanis spectaculis, & ludicra leuitate pascerentur. Quòd autem dicunt, & interdum etiam stultis persuadent, sese Missis suis posse distribuere atq; applicare hominibus (sæpe etiam

Libro de cæremonijs Ecclesiæ Rom.

tiam nihil de ea re cogitantibus, nec quid agatur intelligentibus) omnia merita mortis Christi, & ridiculũ, & Ethnicum, & ineptũ est. Fides enim nostra mortem & crucem Christi nobis applicat, non actio sacrificuli: Fides (inquit Augustinus) sacramentorum iustificat, non sacramentũ. Et Origines, Ille, inquit, est sacerdos, & propitiatio, & hostia, quæ propitiatio ad vnumquenq; venit per viam fidei. Atque ad hunc modum, sine fide ne viuis quidem prodesse dicimus sacramenta Christi: mortuis verò multò minus. Nam quòd de Purgatorio isti suo iactare solent, etsi illud scimus nõ ita nouum esse, tamen non aliud quàm fatuum & anile commentum est. Augustinus quidem modò huiusmodi quendam locum esse ait, modò posse esse non negat, modò dubitat, modò prorsus pernegat, & in eo homines humana quadam beneuolentia putat falli. Tamẽ ab hoc errore vn›, tanta creuit seges sacrificulorum, vt cùm in omnibus angulis Missæ palàm & publicè ven-

Ad Rom. ca. 3. lib. 3.

Aug. in Psal. 85. in enchiridio. ca. 67. De ciuitate Dei lib. 11. cap. 26. contra Pelagianos lib. hipognosticon. 5.

derentur, templa Dei facta fuerint tabernæ meritoriæ, & miseris mortalibus persuasum fuerit, nihil prorsus esse vendibilibus: istis quidem certè nihil erat vtilius.

Ad Ioan. Epist. 119. De multitudine otiosarum cæremoniarum, scimus Augustinum grauiter suo tempore conqueſtum esse. Itaque nos magnum earum numerum resecauimus, quòd illis sciremus affligi conscientias hominum, & grauari Ecclesiam Dei.

Retinemus tamen & colimus, non tantùm ea, quæ scimus tradita fuisse ab Apostolis, sed etiam alia quædam, quæ nobis videbantur sine Ecclesiæ incommodo ferri posse: quòd omnia cuperemus in sacro cœtu, vt Paulus iubet, decenter, atque ordine administrari. Ea verò omnia, quæ aut valdè superstitiosa, aut frigida, aut spurca, aut ridicula, aut cum sacris literis pugnantia, aut etiam sobrijs hominibus indigna esse videbamus, qualia infinita sunt hodie in papatu, prorsus sine vlla exceptione repudiauimus: quòd nollemus Dei cultum eiusmodi ineptijs longiùs

conta-

contaminari.

Precamur ea lingua, quam noſtri, vt par eſt, omnes intelligant: vt populus quemadmodum Paulus monet, è communibus votis vtilitatem communem capiat: quẽadmodum omnes pij patres, & catholici Epiſcopi, non tantùm in Veteri, verumetiam in Nouo Teſtamento & precati ſunt ipſi, & populum precari docuerunt, ne, vt Auguſtinus ait, tanquam pſittaci, & merulæ, videamur ſonare quod neſcimus.

Mediatorem & precatorem, per quem accedendum ſit ad Deum patrem, nõ alium habemus quàm Ieſum Chriſtum, cuius vnius nomine, omnia à patre impetrantur. Turpe autem & planè ethnicum eſt, quod in iſtorum Eccleſijs videmus paſſim fieri, nõ tantùm quòd infinitum numerum habere volunt precatorum, idque prorſus ſine auctoritate verbi Dei, vt quemadmodum Hieremias ait, Diuorum numerus æquet nunc, vel potius ſuperet numerum ciuitatum, & miſeri mortales neſciant, ad Hiere. 2. & 11.

quem se potissimùm debeant vertere: quodque cùm tot sint, vt numerari non possint, illis tamen singulis suum cuique ab illis munus, & officium, quid impetrare, quid dare, quid efficere debeant, descriptum est: sed etiam quòd ita non tantùm impiè, sed etiam impudenter appellant virginem matrem, vt se matrem esse meminerit, vt imperet filio, vt in illum vtatur iure suo.

Bernardus.

Dicimus, Hominem natum esse in peccato, & in peccato vitam agere, neminem posse verè dicere, mundum esse cor suum: iustissimum quemque seruum esse inutilem: Legem Dei perfectam esse, & à nobis requirere perfectam & plenam obedientiam: illi à nobis in hac vita satisfieri non posse vllo modo: neque esse mortalium quenquam, qui possit in conspectu Dei proprijs viribus iustificari. Itaque vnicum receptum nostrum & perfugium esse ad misericordiam patris nostri per Iesum Christum, vt certò animis nostris persuadeamus illum esse propitiationem

pro

pro peccatis noſtris: eius ſanguine omnes labes noſtras deletas eſſe: illum pacificaſſe omnia ſanguine crucis ſuę, illum vnica illa hoſtia, quam ſemel obtulit in cruce, omnia perfeciſſe, & ea cauſſa cùm animam ageret, dixiſſe, Conſummatum eſt: quaſi ſignificare vellet, perſolutum iam eſſe pretium pro peccato humani generis.

Hoc ſacrificium, ſi qui ſunt qui non putant eſſe ſatis, eant ſanè & quærant aliud melius. Nos quidē & quia illud vnicum eſſe ſcimus, vno contenti ſumus, nec expectamus aliud: & quia ſemel tantùm offerendum erat, non iubemus repeti: & quia plenum & omnibus numeris & partibus perfectum erat, non ſubſtituimus continentes hoſtiarum ſucceſſiones.

Quamuis autem dicamus nihil nobis eſſe præſidij in operibus & factis noſtris, & omnem ſalutis noſtræ rationem conſtituamus in ſolo Chriſto, non tamen ea cauſſa dicimus laxè & ſolutè viuendum eſſe, quaſi tingi tantùm & credere, ſatis ſit homini

Christiano,& nihil ab eo aliud expectetur. Vera fides viua est, nec potest esse otiosa.

Sic ergo docemus populum, Deum vocasse nos, non ad luxum & libidinem, sed vt Paulus ait ad opera bona vt in illis ambulemus: Deum eripuisse nos à potestate tenebrarum, vt seruiamus Deo viuenti: vt rescindamus omnes reliquias peccati: vt in timore & tremore operemur salutem nostram: vt appareat Spiritum sanctificationis esse in membris nostris, & Christum ipsum per fidem in cordibus nostris habitare.

Postremò credimus hanc ipsam carnem nostram, in qua viuimus, quamuis mortua abierit in puluerem, tamen vltimo die redituram esse ad vitam, propter Spiritum Christi qui habitat in nobis. Tum verò quidquid hic interim patimur eius causa, Christum absterfurum esse omnem lacrymam ab oculis nostris: & nos propter illum fruituros esse æterna vita, & semper futuros cum illo in gloria, Amen.

Istæ

Istæ sunt horribiles illæ hæreſes, quarum nomine bona pars orbis terrarum hodie à Pontifice inaudita condemnatur. In Chriſtum potius, in Apoſtolos, in ſanctos patres his intendenda fuit. Nam ab illis iſta non tantùm profecta ſed etiam conſtituta ſunt: niſi iſti fortè velint dicere, quod etiam fortaſſe dicent, Chriſtum non inſtituiſſe ſacram communionem, vt inter fideles diſtribueretur: aut Apoſtolos Chriſti vereſque patres dixiſſe priuatas Miſſas in omnibus angulis templorum, modò denas, modò vicenas, vno die: aut Chriſtum & Apoſtolos abegiſſe omnem plebem à ſacramento ſanguinis: aut id, quod ab ipſis hodie vbique fit, atque ita fit, vt eum condemnent pro hæretico, qui ſecus faciat, à Gelaſio ſuo non appellari ſacrilegium: aut non eſſe iſta verba Ambroſij, Auguſtini, Gelaſij, Theodoreti, Chryſoſtomi, Originis, panem & vinum in ſacramentis manere eadem quæ fuerant: illud, quod videtur in ſacra menſa, eſſe panem: non deſinere

esse substantiam panis,& naturam vini: panis substantiam & naturá non mutari : aut illum ipsum panem, quod quidem ad materiam attinet, abire in ventrem, & in secessum eijci: aut Christum, Apostolos, & sanctos patres, non precatos esse ea lingua, quæ à populo intelligeretur: aut Christum vnica illa hostia, quam semel obtulit, nó omnia perfeciisse : aut illud sacrificium fuisse imperfectum, vt nunc nobis opus sit alio. Hæc illis omnia dicenda sunt, nisi fortè malint hoc dicere, omne ius & fas esse conclusum in scrinio pectoris pontificij : quodq; olim quidam ex eius assecl is, & parasitis non dubitauit dicere, illum posse dispensare contra Apostolum, contra concilium, contra canones Apostolorum: & istis exemplis atque institutis & legibus Christi non teneri.

Dist. 36. Lector in Glossa. Dist. 81. presbyter.

Ista nos didicimus, à Christo, ab Apostolis, & sanctis patribus, & eadem bona fide docemus populum Dei: atque ea causa hodie ab antistite scilicet religionis, appellamur hæretici.

O Deũ immortalem ergo Chriſtus ipſe, & Apoſtoli, & tot patres vna omnes errauerunt? Ergo Origines, Ambroſius, Auguſtinus Chryſoſtomus, Gelaſius, Theodoretus erant deſertores fidei Catholicæ? Ergo tot Epiſcoporum & doctorum virorum tanta conſenſio nihil aliud erat quàm conſpiratio hæreticorum? Aut quod tum laudabatur in illis, id nunc damnatur in nobis? Quodque in illis erat catholicum, id nunc mutatis tantùm hominum voluntatibus, repentè factum eſt ſchiſmaticum? aut quod olim erat verum, nunc ſtatim, quia iſtis non placet, erit falſum? Proferant ergo aliud Euãgelium: aut cauſſas oſtendant, cur iſta quæ tam diu in Eccleſia Dei publicè obſeruata, & approbata fuerint, nunc demum oportuerit reuocari. Nos quidem illud verbũ quod à Chriſto patefactum & ab Apoſtolis propagatũ eſt, ſcimus & ad ſaluté noſtram, & ad omné veritatem propugnãdam, & ad omnem hæreſin conuincendam eſſe ſatis. Ex illo nos ſolo omne genus

esse substantiam panis,& naturam vini: panis substantiam & naturā non mutari : aut illum ipsum panem, quod quidem ad materiam attinet, abire in ventrem, & in secessum ejici: aut Christum, Apostolos, & sanctos patres, non precatos esse ea lingua, quæ à populo intelligeretur: aut Christum vnica illa hostia, quam semel obtulit, nó omnia perfeciisse : aut illud sacrificium fuisse imperfectum, vt nunc nobis opus sit alio. Hæc illis omnia dicenda sunt, nisi fortè malint hoc dicere, omne ius & fas esse conclusum in scrinio pectoris pontificij : quodq; olim quidam ex eius assecl is, & parasitis non dubitauit dicere, illum posse dispensare contra Apostolum, contra concilium, contra canones Apostolorum: & istis exemplis atque institutis & legibus Christi non teneri.

Dist. 36. Lector in Glossa. Dist. 81. presbyter.

Ista nos didicimus, à Christo, ab Apostolis, & sanctis patribus, & eadem bona fide docemus populum Dei: atque ea causa hodie ab antistite scilicet religionis, appellamur hæretici.

O

O Deũ immortalem ergo Chriſtus ipſe, & Apoſtoli, & tot patres vna omnes errauerunt? Ergo Origines, Ambroſius, Auguſtinus Chryſoſtomus, Gelaſius, Theodoretus erant deſertores fidei Catholicæ? Ergo tot Epiſcoporum & doctorum virorum tanta conſenſio nihil aliud erat quàm conſpiratio hæreticorum? Aut quod tum laudabatur in illis, id nunc damnatur in nobis? Quodque in illis erat catholicum, id nunc mutatis tantùm hominum voluntatibus, repentè factum eſt ſchiſmaticum? aut quod olim erat verum, nunc ſtatim, quia iſtis non placet, erit falſum? Proferant ergo aliud Euãgelium: aut cauſſas oſtendant, cur iſta quæ tam diu in Eccleſia Dei publicè obſeruata, & approbata fuerint, nunc demum oportuerit reuocari. Nos quidem illud verbũ quod à Chriſto patefactum & ab Apoſtolis propagatũ eſt, ſcimus & ad ſaluté noſtram, & ad omné veritatem propugnãdam, & ad omnem hæreſin conuincendam eſſe ſatis. Ex illo nos ſolo omne genus

veterum hæreticorum, quos isti nos aiunt ab inferis reuocasse, cõdenamus: & Arrianos, Eutychianos, Marcionitas, Ebionæos, Valentinianos, Carpocratianos, Tatianos, Nouatianos, eosque vno verbo omnes, qui vel de Deo patre, vel de Christo, vel de sancto Spiritu, vel de vlla alia parte religionis Christianæ impiè senserũt, quia ab Euangelio Christi coarguuntur, impios & perditos pronuntiamus, & vsque ad inferorum portas detestamur: nec id solùm, sed etiam, si fortè erumpant vspiam, & sese prodant, eos legitimis & ciuilibus supplicijs seuerè & seriò coercemus.

1. Obj. Quod ad exortum Euangelij nouæ sectæ exiitse. Fatemur quidem nouas quasdam, & antea non auditas sectas, Anabaptistas, Libertinos, Mennonios, Zuenkfeldianos statim ad exortum Euangelij exitisse. Verùm agimus Deo nostro gratias, satis iam orbis terrarum videt, nos nec peperisse, nec docuisse, nec aluisse ista monstra. Lege sodes, quisquis es, libros nostros: prostant vbique venales. Quid vnquã scrip-

ſcriptum eſt à quoquam noſtrorum hominum, quod poſſet apertè iſtorum fauere inſaniæ? Immò nulla hodie regio ita libera eſt ab iſtis peſtibus, atque illæ ſunt, in quibus liberè & publicè docetur Euangelium. Quòd ſi rem ipſam attentè & rectè putare velint, magnum hoc argumentum eſt, eſſe hanc Euangelij veritatem, quam nos docemus. Nam nec lolium facilè ſine frumento naſci ſoler, nec palea ſine grano. Statim ab Apoſtolorum ipſorũ temporibus, cùm primùm propagaretur Euangelium, quis neſcit quot hæreſes vnâ exortę fuerint? Quis vnquam antea audierat Simonem, Menandrum, Saturninum, Baſilidem Carpocratem, Corinthum, Ebionem, Valentinum, Secũdum, Marcoſium, Colorbaſium, Heracleonem, Lucianũ, Seuerum? Et quid iſtos commemoramus? Epiphanius numerat octoginta, Auguſtinus plures etiam diſtinctas hæreſes, quæ vnà creuerint cum Euangelio. Quid ergo? An Euangeliũ, quòd vnà cum illo hæreſes naſce-

rentur, non erat Euangelium? aut Christus ea causſa non erat Christus?

Neque tamen apud nos, vti diximus, pullulat ista ſeges, qui publicè & liberè docemus Euangelium. Apud aduersarios noſtros, in cæcitate ac tenebris istæ peſtes exoriuntur, & incrementa ac vires capiunt, vbi veritas tyrannide, ſæuitiaque opprimitur, nec niſi in angulis & occultis congreſſionibus audiri poteſt. Faciant ſanè periculũ dent curſum liberum Euãgelio: luceat veritas Ieſu Christi, & radios in omnes partes porrigat, ſtatim videbunt vt nocturnam caliginem ad aſpectum ſolis, ita iſtas vmbras ad lucem Euangelij protinus euanuiſſe. Nam nos quidem omnes illas hæreſes, quas iſti nos alere, & fouere calumniantur, illis interim ſedentibus atque aliud agentibus, quotidie repellimus & propulſamus.

2. Obj. Nos in varias ſectas abijſſe.

Quòd autem dicunt nos in varias ſectas abijſſe, & velle alios Lutheranos, alios Zuinglianos appellari, neq; adhuc potuiſſe ſatis

tis inter nos ipsos de summa doctrinæ conuenire, quid illi dixissent si primis illis temporibus Apostolorum, & sanctorum patrum extitissent? cùm alius diceret, Ego sum Pauli: alius, Ego sum Cephæ: alius, Ego sum Apollo: cũ Paulus Petrũ reprehenderet: cùm simultatis caussa Barnabas à Paulo discederet: cùm, vt auctor est Origenes, Christiani in tot iam factiones distracti essent, vt nomen tantùm Christianorũ commune, aliud autem præterea nihil, Christianorum simile retinerent: vtq; Socrates ait, dissensionum & sectarũ caussa in theatris à populo publicè riderentur: cumque, vt ait Imperator Constantinus, tot essent dissensiones & rixæ in Ecclesia, vt ea calamitas videri possit omnem aliam superiorem calamitatẽ superasse: cùm Theophilus, Epiphanius, Chrysostomus, Augustinus, Ruffinus, Hieronymus, omnes Christiani, omnes patres, omnes catholici, acerbissimis atq; etiam implacabilibus inter se cõtẽtionibus conflictarentur: cũ vt Nazian-

zenus ait, eiusdem corporis membra inter se consumerentur: cùm Oriens ab Occidente de fermentato, & de Paschate, non ita magnis de rebus scinderetur: cùm in omnibus concilijs noua subinde symbola, & noua decreta cuderentur? Quid isti tum dixissent? Ad quos se potissimùm applicuissent? Quos fugissent? Cui Euangelio credidissent? Quos pro hæreticis: quos pro catholicis habuissent? Nunc duo tantùm nomina Lutherus & Zuinglius, quas istis tragœdias excitant! Vt quoniam illi duo de re aliqua non dum consentiunt, idcirco vtrunque erasse, neutrum habuisse Euangelium, neutrum verè ac rectè docuisse arbitremur?

Verùm, ô Deus bone, quínam isti tandem sunt, qui dissensiones in nobis reprehendunt? An verò omnes isti inter se consentiunt? An singuli satis habent constitutum quid sequantur? An inter illos nullæ vnquam dissentiones, nullæ lites extiterunt? Cur ergo Scotistæ & Thomistæ de merito congru-

congrui & condigni: de peccato originis in beata Virgine: de Voto ſolenni & ſimplici, non meliùs inter ſe conueniunt? Cur Canoniſtæ auricularem confeſſionem de iure humano, & poſitiuo eſſe aiunt, ſcholaſtici contrà, de iure diuino? Cur Albertus Pighius à Caietano, Thomas à Lombardo, Scotus à Thoma, Occanus à Scoto, Allienſis ab Occano, Nominales à Realibus diſſentiunt? Vtque taceam tot diſſenſiones fraterculorum, & monachorum, quòd alij in piſcibus, alij in oleribus: alij in calceis: alij in crepidis: alij in linea veſte: alij in lanea, ſanctitatem cõſtituunt: alij albati, alij pullati: alij latiùs, alij anguſtiùs rafi: alij ſolea-
ti, alij nudipedes: alij cincti, alij diſcincti ambulant? Meminiſſe debent eſſe aliquos ex ſuis qui dicant, Chriſti corpus adeſſe in Cœna naturaliter: contrà ex ijſdem illis ſuis eſſe alios qui negent: eſſe alios qui dicant, corpus Chriſti in ſacra communione dentibus noſtris lacerari & atteri, rurſus eſſe alios, qui negent: eſſe ali-

Ste. Gardinerus in Sophiſtica Diaboli Richard. Faber. Recantatio Berengarij Scholæ, & Gloſſa. Guimundus. De conſecr. Diſt. 2 Ego Beren.

os qui ſcribant corpus Chriſti in Euchariſtia eſſe quantum, eſſe alios contrà qui negent: eſſe alios qui Chriſtum diuina quadam potentia: alios qui benedicendo: alios qui quinque conceptis verbis: alios qui eadem illa quinque verba repetendo, dicant conſecraſſe. Eſſe alios qui in illis quinque verbis, Hoc, pronomine demonſtratiuo putent panem triticeum: alios qui malint vagum quoddam indiuiduum indicari. Eſſe alios qui dicant canes & mures poſſe verè & reipſa comedere corpus Chriſti: eſſe alios qui id conſtanter pernegent: eſſe alios qui dicant, accidentia ipſa panis viniq; nutrire poſſe: eſſe alios qui dicant, redire ſubſtantiam. Quid plura? Prolixum & permoleſtum eſſet omnia numerare. Ita vniuerſa forma horum religionis & doctrinæ, adhuc apud illos ipſos à quibus nata & profecta eſt, prorſus incerta, & controuerſa eſt. Vix enim vnquam inter ſe conueniũt, niſi forté, vt olim Phariſæi & Sadducæi, aut Herodes & Pilatus cõtra

Thomas.

Gardinerus.

De conſecr. Diſt. 2. Species. Gloſſa.

tra Christum.

Eant ergo sanè, & pacem potiús inter suos domi sanciant. Vnitas quidem & consensio maximè conuenit religioni. Non tamen est ea certa & propria nota Ecclesiæ Dei. Summa enim erat consensio inter eos qui adorabant aureum vitulum: & inter eos qui coniunctis' vocibus in seruatorem nostrum Iesum Christum clamabant Crucifige. Neque quia Corinthij dissensionibus inter se laborabãt, aut quia Paulus à Petro, aut Barnabas à Paulo, aut Christiani statim sub ipsis initijs Euangelij aliqua de re à se mutuò dissidebant, idcirco nulla erat inter eos Ecclesia Dei? Illi quidem quos isti contumeliæ caussa appellant Zuinglianos, & Lutheranos, re autem vera sunt vtriq; Christiani, & inter sese amici, ac fratres. Nõ de principijs aut fundamentis religionis nostræ, nõ de Deo, nõ de Christo, non de sancto spiritu, nõ de ratione iustificationis, nõ de æterna vita, tãtũ de vna, nec ea ita graui aut magna quęstione, inter se dissẽtiũt.

Nec desperamus, vel potius non dubitamus, breui fore concordiam: & si qui sunt, qui aliter sentiant quàm par est, positis aliquando affectionibus, & nominibus, Deum id illis esse patefacturum, vt re melius animaduersa atque explorata, quod olim in Calcedonensi concilio factum est, omnes dissensionũ causſæ, & fibræ ab ipsis radicibus extirpentur, & ἀμνησία sepeliantur sempiterna, Amen.

3. Ob.
Esse nos hões impios et ẽx religionis contemptores.

Grauissimum verò est, quòd nos dicunt esse homines impios, & omnem religionis curam abiecisse. quanquam non debet id multum nos mouere, quòd illi ipsi, à quibus objicitur, sciunt contumelioſum & falsum esse. Nam Iustinus Martyr auctor est, cùm primùm Euangelium cœptum esset publicari, & Christi nomen patefieri, Christianos omnes dictos fuisse ἀθέους. Cumque Polycarpus staret pro iudicio, populus his vocibus incitauit Proconsulem ad cædem & internecionem eorum omnium, qui Euangelium profitecentur, αἶρε τοὺς ἀθέους, hoc est, tolle

de

de medio iſtos homines impios, qui Deum non habent. Non quòd Chriſtiani Deum reuera non haberent, ſed quòd ſaxa, & ſtipites, quæ tum pro Dijs colebantur, non adorarent. Verùm orbis terrarum ſatis iam videt, quid nos noſtriq́ue ab iſtis, religionis, & vnius Dei noſtri cauſſa perpeſſi ſimus. In carceres, in aquas, in ignes nos abiecerunt, & in noſtro ſanguine volutati ſunt, non quòd aut adulteri eſſemus, aut latrones, aut homicidæ ſed tantùm quòd agnoſceremus Euangelium Ieſu Chriſti, & ſperaremus in Deum viuũ, quòdque nimium, ô Deus bone, iuſtè, vereq́ue quereremur, traditionum inaniſſimarum cauſſa violari ab iſtis legem Dei: & aduerſarios noſtros, qui ſcientes & prudentes Dei iuſſa ita obſtinatè contemnerent, eſſe hoſtes Euangelij, & inimicos crucis Chriſti. Euſeb. lib. 4.

Verùm iſti cùm viderent doctrinam noſtram non poſſe rectè accuſari, maluerunt in mores noſtros inuehere: nos omnia rectè facta damnare: ad licentiam & li-

bidinem fores aperire: & populum ab omni ſtudio virtutis abducere. Et certè ea eſt ſemperque fuit hominum omnium etiam piorum & Chriſtianorum vita, vt ſemper etiam in optimis, & caſtiſſimis moribus tamen aliquid poſſes deſiderare: eaque propenſio omnium ad malum, eaque omnium procliuitas ad ſuſpicandum, vt quæ nec facta, nec cogitata vnquam fuerint, audiri tamen, & credi poſſint. Vtque in candidiſſima veſte facilè exigua notatur labes, ita in vita candidiſſima, facilè leuiſſima nota turpitudinis deprehenditur. Neque nos aut eos omnes qui amplexi ſunt hodie doctrinam Euangelij, angelos eſſe arbitramur, & prorſus ſine macula vlla rugaque viuere: aut iſtos vel ita cæcos, vt ſi quid in nobis notari queat, non poſſint id vel per tenuiſſimam rimam animaduertere: vel ita candidos, vt quidquam velint in meliorem partem interpretari: vel ita ingenuos, vt oculos ſuos velint in ſe reflectere, & mores noſtros de ſuis moribus æſtimare. Quòd

si rem ipsam ab initijs velimus repetere, scimus temporibus ipsis Apostolorũ fuisse homines Christianos propter quos nomen Domini blasphemaretur, & malè audiret inter Gentes.

Queritur apud Sozomenum Imperator Constantius, multos postquam ad Christianam religionem accessissent, euasisse deteriores. Et Cyprianus lugubri oratione describit corruptelam sui temporis. Disciplinã, inquit, quam Apostoli tradiderant, otium iam & pax longa corruperat, Studebant augendo patrimonio singuli, & obliti quid credentes, aut sub Apostolis antè fecissent, aut semper facere deberent, iusatiabili cupiditatis ardore ampliandis facultatibus incubabant. De lapsis.

Non in sacerdotibus religio deuota, non in ministris fides integra, non in operibus misericordia, non in moribus disciplina. Corrupta barba in viris, in fœminis forma fucata. Et ante illũ Tertullianus, O miseros, inquit, nos, qui Christiani dicimur hoc tem-

pore! Gentes agimus ſub nomine Chriſti.

Poſtremò ne omnes commemoremus, Gregorius Nazianzenus de miſerabili ſtatu ſuorum téporum ita loquitur: Vitiorum, inquit, noſtrorum cauſſa, odio iam laboramus inter Gentes. Spectaculum etiam iam facti ſumus non ſolum angelis & hominibus, ſed etiam omnibus impijs. Hoc loco erat Eccleſia Dei, cùm primùm lucere cœpiſſet Euangelium, cùm nondum rabies tyrannorum refrixiſſet, aut gladius à Chriſtianorum hominum ceruicibus ablatus eſſet. Scilicet, non eſt nouum homines, eſſe homines, etiam ſi appellentur Chriſtiani.

Sed iſti cùm ita odiosè nos accuſant, nihilne interim de ſe cogitant? An illi quibus tam procul ſpectare, & quid in Germania, quidque in Anglia agatur videre otium eſt, aut obliti ſunt, aut videre non poſſunt quid agatur Romæ? An nos ab illis accuſamur, de quorum vita nemo poteſt ſatis honeſtè & verecundè commemo-

rare?

rare?

Nos quidem non ſumimus id nobis hoc tempore, vt ea quæ vnà cum ipſis ſepulta eſſe oportebat, in lucem & in conſpectum proferamus. Non eſt id religionis, non eſt verecundiæ, non eſt pudoris noſtri. Ille tamen qui ſe Chriſti vicarium & Eccleſiæ caput dici iubet, qui audit iſta Romæ fieri, qui videt, qui patitur, nihil enim aliud addimus, qualia ea ſint, facilè poteſt cum animo ſuo cogitare. Redeat enim illi ſanè in memoriam: cogitet Canoniſtas illos ſuos eſſe, qui populum docuerunt ſimplicem fornicationem non eſſe peccatum: quaſi illam doctrinam ex Mitione comico didiciſſent: Non eſt peccatum, mihi crede, adoleſcentulum ſcortari. Cogitet, ſuos illos eſſe, qui decreuerunt, ſacerdotē fornicationis cauſſa non eſſe ſummouendum. Meminerit Cardinalem Campegium, Albertum Pighium, aliosque complures ſuos docuiſſe, ſacerdotem illum multò ſanctiùs & caſtiùs viuere, qui alat concubinam, quàm qui vxorem

3 Quæſt. 7. Iata Extrà. de Bigamis. Quia circa.

habeat in matrimonio. Nondum ille, spero, oblitus est, multa esse Romæ publicarum meretricum millia, & se ex illis in singulos annos, vectigalis nomine, colligere ad triginta millia ducatorum. Obliuisci non potest, se Romæ lenocinium publicè exercere, & de fœdissima mercede fœdè ac nequiter delitiari. An omnia tum Romę satis aut salua aut sancta erant, cùm Iohanna fœmina integræ ætatis magis quàm vitæ, esset Papa, & se gereret pro capite Ecclesiæ: & cùm se biennium totum in illa sancta sede aliorum libidini exposuisset, postremò in lustranda Ciuitate, inspectantibus Cardinalibus & Episcopis, palàm pareret in publico?

Statua eiusdem fœminæ parturientis adhuc Romæ est.

Sed quid opus erat concubinas & lenones commemorare? vulgare enim iam illud Romæ & publicum, & non inutile peccatum est. Meretrices enim ibi iam sedent, non vt olim extra Ciuitatem, obnupto, & obuoluto capite, sed in Palatijs habitant, per forum vagantur aperta fronte, quasi id non tan-

Genesis. 38.

In Concilio dilectorum Cardinalium. to. 3.

tantùm liceat, ſed etiam laudi eſſe debeat. Quid plura? Illorum iam libidines terrarum orbi ſunt ſatis notæ. D. Bernardus, de Pontificis familia, ipſoque adeò Pontifice, liberè & verè ſcribit: Aula, inquit, tua, bonos recipit, non facit: Mali ibi proficiunt, boni deficiunt. Et quicunque ille fuit, qui ſcripſit opuſculum Tripartitum, quod adiunctum eſt ad concilium Lateranenſe: Tantus, inquit, hodie eſt luxus, non tantùm in clericis & ſacerdotibus, ſed etiam in prælatis & epiſcopis, vt horribile ſit auditu. De conſideratione ad Eugenium.

Atqui iſta non tantùm vſitata ſunt, & ea cauſſa conſuetudinis & temporis gratia approbata, vt cætera ſunt iſtorum ferè omnia, ſed etiam antiqua iam & putida. Quis enim non audiuit quid Petrus Aloiſius, Pauli tertij filius deſignarit in Coſmum Cherium epiſcopum Fanenſem? quid Ioannes Caſa Archiepiſcopus Beneuentanus, Legatus Pontificis apud Venetos, ſcripſerit de horrendo ſcelere, & quod nefando quidem au-

diri debeat, id verbis ſpurciſſimis & ſcelerata eloquentia commendarit? Quis non audiuit Alphonſum Diazium Hiſpanum, cùm ea gratia Roma miſſus fuiſſet in Germaniam, innocentiſſimum & ſanctiſſimum virum Ioannem Diazium fratrem ſuum, tantùm quòd amplexus eſſet Euangelium Ieſu Chriſti, & Romam redire nollet, nefariè atque impiè interfeciſſe? Sed iſta, inquient, in Repub. optimè conſtituta, etiam inuitis magiſtratibus, poſſunt interdum accidere: & bonis legibus vindicantur.

Eſto ſanè, Sed quibus bonis legibus animaduerſum eſt in iſtas peſtes? Petrus Aloiſius cùm ea flagitia, quæ diximus, deſignaſſet, ſemper fuit in ſinu atque in delicijs apud patrem ſuum Paulum tertium. Diazius, interfecto fratre ſuo, Pontificis ope ereptus eſt, ne in eum animaduerteretur bonis legibus. Ioannes Caſa Archiepiſcopus Beneuentanus adhuc viuit immò etiam Romæ, & in Sanctiſſimi oculis & conſpectu viuit. Occide-

ciderunt fratrum noſtrorum infinitos numeros, tantùm quòd verè ac purè crederent in Ieſum Chriſtum. At ex illo tanto numero meretricum, ſcortatorum, adulterorum, quem vnquam, non dico, occiderunt, ſed aut excommunicauerunt, aut omnino attigerunt? An verò, libidines, adulteria, lenocinia, ſcortationes, parricidia, inceſtus, & alia nequiora Romę peccata non ſunt? Aut ſi ſunt in vrbe Roma, in arce ſanctitatis, à vicario Chriſti, à ſucceſſore Petri, à ſanctiſſimo patre ita facilè & leuiter, quaſi peccata non ſint, ferri poſſunt?

O ſancti Scribæ & Phariſæi, quibus iſta ſanctitas nota non fuit! O ſanctitatem & fidem Catholicam! Non iſta Petrus Romæ docuit: Paulus non ita Romæ vixit. Non illi lenocinium publicè exercuerunt: non illi vectigal & cenſum à meretricibus exegerũt: non illi adulteros & parricidas palàm & impunè tolerarunt: non eos in ſinum, non in concilium, non in familiam, non in Chriſtia-

norum hominum cœtum receperunt. Non debebant isti tantopere exaggerare vitam nostram. Consultius multò fuit, vt prius vel approbarent hominibus, vel certè occultiùs aliquantò tegerent vitam suam.

Nam nos quidem vtimur priscis & auitis legibus, & quantum his moribus & temporibus, in tanta corruptela rerum omnium potest fieri, disciplinam Ecclesiasticam diligenter & seriò administramus. Prostibula quidem meretricum & concubinarum aut scortatorum greges non habemus: nec adulteria matrimonijs anteponimus, nec lenocinium exercemus: nec de fornicibus stipendia colligimus: nec incesta, & flagitiosas libidines, nec Aloisios, nec Casas, nec Diazios parricidas impunè ferimus. Nam si ista nobis placuissent, nihil opus erat, vt ab istorum societate vbi ea vigent & habentur in precio, discederemus, & ea causa in odia hominum, & in certissima pericula incurreremus. Habuit Paulus quartus ante non

ita

ita multos menſes Romæ in carcere aliquot fratres Auguſtinianos, & complures Epiſcopos, & magnum numerum aliorum piorum hominum religionis cauſſa. Habuit tormenta: exercuit in illos quæſtiones: nihil reliquit intentatum. Ad extremum ex illis omnibus, quot potuit mœchos, quot ſcortatores, quot adulteros, quot inceſtos inuenire? Sit Deo noſtro gratia: etſi illi non ſumus, quos eſſe oportebat, quoſque profitemur, tamen, quicunque ſumus, ſi cum iſtis conferamur, vel vita noſtra atque innocentia, facilè has calumnias refutabit. Nos enim non tantùm libris & concionibus, ſed etiam exemplis & moribus populum ad omne genus virtutis, & rectè factorũ cohortamur. Euangelium, docemus non eſſe oſtentationem ſcientiæ, ſed legem vitæ: vtque Tertullianus ait, Chriſtianum hominem non loqui magnificè oportere, ſed magnificè viuere: nec auditores, ſed factores legis iuſtificari apud Deum. Adhæc omnia hoc etiam ſolent addere, id-

In Apologeuco. 45.

4. Obiect. Esse nos homines turbulentos.

que omni conuitiorum genere amplificare, nos esse homines turbulentos, regibus sceptra de manibus eripere, populum armare, tribunalia euertere, leges rescindere, possessiones dissipare, regna ad popularem statum reuocare, sursum deorsum omnia confundere: breuiter in Repub. nihil integrum esse velle. O quoties his verbis inflammauerunt animos principum, vt illi in herba extinguerent lucem Euangelij, priusque illud odisse inciperent, quàm nosse possent: vtque magistratus, quoties aliquem videret nostrum, toties se putaret hostem videre suum!

Tertullian in Apolog. 1.2.& 3.

Molestum quidem nobis esset ita odiosè accusari grauissimo crimine maiestatis, nisi sciremus Christum ipsum aliquando, & Apostolos, & infinitos alios homines pios, & Christianos, vocatos fuisse in inuidiam, eodem ferè crimine. Nam Christus quidem, quãuis docuisset dandum esse Cæsari, quod esset Cæsaris, tamen accusatus est seditionis, quòd res nouas moliri, & regnum appetere dice-

diceretur: itaque occlamatum eſt pro tribunalibus publicè aduerſus eum : Si hunc dimittis, non es amicus Cęſaris, Et Apoſtoli, quamuis ſemper & conſtanter docuiſſent obtemperandum eſſe magiſtratibus: omnem animam ſuperioribus poteſtatibus eſſe ſubditam: idque non tantùm propter iram & vindictam, ſed etiam propter conſcientiam: tamen dicti ſunt commouere populum, & multitudinem ad rebellionem incitare. Amanus hoc maximè pacto, genus & nomen Iudæorum adduxit in odium apud regem Aſſuerum, quòd illos diceret eſſe populum rebellem & contumacem, & principum edicta & iuſſa contemnere. Impius Rex Achabbus, Eliæ Prophetæ Dei : Tu, inquit, conturbas Iſrael. Amaſias ſacerdos Bethel, apud Regem Hieroboam, accuſat Amos Prophetam conſpirationis: Ecce, inquit, Amos coniurationem fecit contra te, in medio domus Iſrael. Breuiter Tertullianus ait, aduerſus omnes Chriſtianos hāc ſuo tēpore

Heſter.

3. Reg. 18.

Amos 7.

In Apologet. cap. 37. accusationem fuisse publicam: esse illos proditores, esse perduelles, esse hostes humani generis.

Quare si nunc quoque veritas malè audiat, &, eadem cùm sit, ijsdem nunc contumelijs afficiatur, quibus affecta est olim, & id molestum & ingratum est, nouum tamen aut insolens videri non potest.

Facilè istis fuit ante annos quadraginta, ista maledicta, & alia grauiora in nos confingere, cùm in medijs illis tenebris exoriri primùm cœpisset & lucere radius aliquis ignotæ tum & inauditæ veritatis: cùm Martinus Lutherus, & Huldericus Zuinglius præstantissimi viri, & ad illustrandum orbem terrarum à Deo dati, primùm accessissent ad Euangelium: cùm & res adhuc noua esset, & euentus incertus, & animi hominum suspensi atq; attoniti, & aures apertę ad calumnias, & nullũ in nos tam graue flagitium fingi posset, quod non propter rei ipsius nouitatem, atque insolentiam, facilè à populo crederetur. Ita enim veteres hostes

ſtes Euangelij, Symmachus, Celſus, Iulianus, Porphyrius, olim aggreſſi ſunt acculare omnes Chriſtianos ſeditionis, & maieſtatis, antequam aut princeps, aut populus, quinam illi Chriſtiani eſſent, aut quid profiterentur, aut quid crederent, aut quid vellent, ſcire poſſent. Nunc verò poſtquam etiam hoſtes noſtri vident & negare non poſſunt, nos ſemper omnibus dictis noſtris, ſcriptiſq; diligenter admonuiſſe populum officij ſui, vt principibus ſuis & magiſtratibus, quamuis impijs, obtemperarent, idque & vſus ipſe & experientia ſatis docet, & omniũ hominum, quicunq; atq; vbicunq; ſunt, oculi vident & conteſtantur: putidum eratiſta obijcere, & cùm noua & recentia crimina nulla eſſent, obſoletis tantùm mendacijs nobis inuidiam facere voluiſſe.

Agimus enim Deo noſtro, cuius hæc ſolius cauſſa eſt, gratias, in omnibus regnis, ditionibus, rebuſp. quæ ad Euangelium acceſſerunt, nullum vnquam adhuc huiuſmodi exemplum extitiſſe.

Nullum enim nos regnum euertimus : Nullius ditionem aut iura minuimus : Rempub. nullã turbauimus. Manent adhuc ſuo loco,& auita dignitate reges Angliæ noſtræ,Daniæ, Suetiæ : Duces Saxoniæ: Comites Palatini: Marchiones Brandeburgici : Lantgrauij Heſſiæ : Reſpub. Heluetiorum, & Rhetorum & liberæ ciuitates, Argentina, Baſilea; Francofordia, Vlma, Auguſta, Norinberga, omnes eodem iure, eodemque ſtatu quo fuerunt anteà:vel potiùs,quia propter Euangelium populum habent obſequentiorem, multò meliore . Eant ſanè in illa loca, vbi nunc Dei beneficio auditur Euangelium, vbi plus maieſtatis? vbi minus faſtus & tyrannidis ? vbi princeps magis colitur? vbi populus minus tumultuatur ? vbi vnquam fuit publica res,vbi Eccleſia tranquillior?

At Ruſtici, inquies, à principio huius doctrinæ paſſim cœperunt furere, & tumultuari per Germaniam. Eſto. At in illos promulgator huius doctrinæ Martinus Lutherus.

therus vehementissimè atque acerrimè multa scripsit, eosque ad pacem & ad obedientiam reuocauit.

Quod autem obijci solet interdum ab hominibus imperitis rerum, de mutato statu Heluetiorum, & interfecto duce Austriæ Leopoldo, & patria in libertatem vindicata, factum est id, vti ex omnibus historijs satis constat, ante annos ducentos sexaginta, sub Bonifacio octauo, cùm maximè vigeret potestas Pontificum, ducentos circiter annos, antequam Huldericus Zuinglius, aut docere inciperet Euangelium, aut omnino natus esset. Ex eo verò tempore semper illi omnia pacata, & tranquilla habuerunt, non tantùm ab hoste externo, sed etiam à tumultu intestino.

Quòd si peccatum fuit patriam suam ab externa dominatione, præsertim cùm insolenter & tyrannicè opprimerentur, liberare, tamen vel nos alienis, vel illos aliis criminibus onerare, & iniquum, & absurdum est.

Sed ô Deum immortalem! an Romanus Episcopus accusabit nos perduellionis? An ille docebit populum obtemperare, atque obsequi magistratibus? Aut omninò rationem maiestatis habet vllam? Cur ergo nunc ille, quod nullus veterum Episcoporum Romanorum vnquam fecit, quasi omnes reges & principes, quicunque atque vbicunque sint, velit esse seruos suos, patitur se à suis parasitis, Dominum dominantium appellari? Cur ille se iactat esse Regem regum, & habere ius regum in subditos?

Augustin. Steuchus. Anton. de Rosellis.

Cur omnes imperatores & monarchas, iureiurando adigit in verba sua? Cur maiestatem imperatoriam septuagies septies se inferiorem esse gloriatur, idque ea maximè causa, quòd deus duo lumina in cælo fecerit: quodque cælũ & terra non in duobus principijs, sed in vno principio creata fuerint? Cur ille, eiusque sectatores, Anabaptistarum & Libertinorum more, quo licentiùs & securiùs grassarentur, iugum excusserunt,

De Maior. & obed. solit.

De Maior. & obed. Vnam sanctam.

runt, & se ab omni ciuili potestate exemerunt?

Cur ille legatos suos, hoc est, callidissimos exploratores, habet tanquam in insidijs, in aulis, in cōcilijs, in cubiculis regum omniū? Cur ille, vbi visum est, principes Christianos inter se committit, & pro sua libidine turbat seditionibus orbem terrarum? Cur proscribit, & pro Ethnico & Pagano haberi vult, si quis princeps Christianus ab imperio suo discesserit: & indulgentias ita liberaliter pollicetur, si quis quacunque ratione interficiat hostem suum? An ille conseruat imperia & regna, aut omnino consultum cupit otio publico? Ignoscere nobis debes, pie lector, si ista videmur acriùs & vehementiùs agere, quàm deceat homines theologos. Tanta enim est rei indignitas, tantaq; in Pontifice, tamq; impotens libido dominandi, vt alijs verbis, aut tranquilliùs proponi non possit. Ille enim in publico concilio ausus est dicere, omne ius regum omniū à se pendere. Ille ambitionis, & reg-

Clemens. 5. in Concil. Viennensi. Leo Papa.

uandi cauſſa diſtraxit Romanum Imperium, & commouit, ac lacerauit orbem Chriſtianum. Ille Romanos atque Italos, ſeque adeò ipſum iureiurando, quo Imperatori Græco obſtringebatur, perfidè liberauit: & ſubditos ad defectionem ſollicitauit: & Carolum Magnum Martellum è Gallia in Italiam euocauit: & eum nouo more Imperatorem fecit. Ille Gallorum Regem Chilperichum, non malum principem, tantùm quòd ipſi non placeret, de regno deiecit, & in eius locum Pipinum ſurrogauit. Ille, ecto, ſi id efficere potuiſſet, Philippo Pulchro rege, decreuit atque adiudicauit regnũ Galliæ Alberto Regi Romanorũ. Ille florentiſſimæ ciuitatis, & Reipublicæ Florentiæ pàtriæ ſuæ opes fregit, eamque è libero & trãquillo ſtatu, vnius libidini in manũ tradidit. Ille cohortatione ſua effecit, vt tota Subaudia hinc ab Imperatore Carolo quinto, inde à Gallorum rege Franciſco miſerè diſcerperetur, & infelici Duci, vix vna ciuitas quò ſe reciperet, relinqueretur.

Zacharias Papa.

Clemens Papa 7.

Idem Clemens.

queretur.

Tædet exemplorum, & molestum esset omnia Romanorum Pontificum egregiè facta commemorare. Quarum, obsecro, partium erant illi, qui Henricum septimum Imperatorem veneno sustuleruntin Eucharistia? Qui Victorem Papam in sacro calice? Qui Ioannem nostrum Regem Angliæ in mensario poculo? Quicunque illi tandem, & quarumcunque partium fuerint, Lutherani certè, aut Zuingliani non fuerunt. Quis hodie summos reges & monarchas admittit ad oscula beatorum pedum? Quis Imperatorem iubet sibi astare ad frenum: & Gallorum Regem ad ferrum illud pensile quo in equum ascenditur? Quis Franciscum Dandalum, Ducem Venetiarum, Regem Cretę ac Cypri, catenis vinctum abiecitsub mensam suam, vt ossa liguriret inter canes? Quis Imperatori Henrico Sexto, Romæ diadema non manu, sed pede imposuit: & eodem pede rursus deiecit, atque etiam addidit, habere se

Sabellicus.

Cœlestinus Papa.

Hildebrandus Papa.

poteſtatem & creandi Imperatores,& ſummouendi? Quis Henricum filium armauit in Imperatorem Henricum quartum patrem ſuum: effecitque vt pater à filio ſuo caperetur, & detonſus atque ignominioſè habitus, conijceretur in monaſterium, & inedia, ac mœrore contabeſceret? Quis cer-
Alexander. 3 uices Imperatoris Friderici ſubiecit fœdum in modum pedibus ſuis? & quaſi id non eſſet ſatis, addidit etiam inſuper ex Pſalmis Dauidis, Super aſpidē & baſiliſcū ambulabis, conculcabis leonē & draconem: quale exemplum ſpretæ & contemptæ maieſtatis, nunquam anteà vlla memoria auditum fuerat: niſi fortè vel in Tamberlane Scytha, homine fero & barbaro, vel in Sapore Rege Perſarum?

Omnes iſti fuerunt Papæ: omnes ſucceſſores Petri: omnes ſanctiſſimi, quorum ſingulas voces ſingula nobis oporteat eſſe Euangelia.

Si nos rei ſumus maieſtatis, qui principes noſtros colimus, qui illis omnia, quantum quidem per verbum Dei fas eſt, deferimus,

qui

qui pro illis precamur, quid ergo
isti sunt, qui non tantùm hæc fe-
cerunt omnia, quæ diximus, sed e-
tiam ea quasi optimè facta com-
probarunt? An verò illi aut ad
hunc modum docent populum re-
uereri magistratum, aut satis ve-
recũdè possunt nos, tanquam ho-
mines seditiosos, & perturbatores
pacis publicæ, & maiestatis con-
temptores accusare? Nam nos qui-
dẽ nec iugũ excutimus, nec regna
mouemus, nec reges aut facimus,
aut deijcimus, nec imperia trans-
ferimus, nec regibus nostris vene-
na propinamus, nec illis pedes os-
culandos porrigimus, nec pedibus
nostris illorum ceruicibus insulta-
mus. Hæc potiùs est professio, hæc
est doctrina nostra: omnẽ animã,
quæcunq; tandẽ ea sit, siue sit mo-
nachus, siue euangelista, siue pro-
pheta, siue apostolus, oportere re-
gibus & magistratibus esse subdi-
tam: & pontificem adeò ipsum, ni-
si Euangelistis, nisi Prophetis, nisi
Apostolis maior videri velit, quod
veteres Episcopi Romani melio-
ribus temporibus semper fecerũt,

Chrysosto-
mus 13. ad
Roman.

Gregorius ſæpe in Epiſt.

oportere Imperatorem dominum ſuum & agnoſcere, & appellare. Nos publicè docemus, ita obtemperandum eſſe principibus, tanquam hominibus à Deo miſſis: quiſque illis reſiſtit: illum Dei ordinationi reſiſtere. Hæc ſunt inſtituta noſtra: hæc in libris, hæc in concionibus noſtris: hæc in moribus, & modeſtia populi noſtri eluceſcunt.

5. Obj. Quod diſceſſerint ab unitate Eccleſiæ.

Illud verò, quòd nos dicunt diſceſſiſſe ab vnitate Eccleſiæ catholicæ, non tantùm eſt odioſum, ſed etiam, etſi verum non eſt, tamen ſpeciem aliquam & ſimilitudinem habet veri. Apud populum verò & imperitam multitudinem, non tantùm vera, & certa fidem faciunt, ſed etiam ſi quæ ſunt, quæ videri poſſint veriſimilia. Itaque videmus vafros homines, & callidos, quibus vera non ſuppeterent, ſemper veriſimilibus pugnauiſſe, vt qui rem ipſam penitus intueri non poſſent, ſpecie ſaltem aliqua & probabilitate caperentur. Olim quòd veteres Chriſtiani, patres noſtri, cùm preces Deo adhibe-

Tertul. in Apo. ca. 16.

rent,

rent, ad Orientem ſolem conuerterentur, erant qui dicerent, eos Solé venerari,& habere pro Deo. Cumque illi dicerent ſe, quod ad æternam & immortalem vitam attinet,non alicunde viuere,quàm de carne & ſanguine eius Agni, qui non haberet labem, hoc eſt, ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti,inuidi & inimici crucis Chriſti,quibus id tantum erat curæ, vt religio Chriſtiana quacunq; ratione malè audiret, perſuaſerunt populo, eſſe eos homines impios, mactare humanas hoſtias, & ſanguinem humanum bibere. Cumque illi dicerent, apud Deum nec marem eſſe nec fœminam, nec omnino, quod ad iuſtitiam adipiſcendam attinet, diſtinctionem eſſe vllam perſonarum,ſeque omnes inter ſe ſorores fratreſque ſalutarent: non deerant,qui calumniarétur, Chriſtianos nullum habere inter ſe diſcrimen aut ætatis, aut generis: ſed omnes beſtiarum ritu promiſcuè inter ſe concumbere. Et cùm precationis & Euangelij audiendi cauſſa ſæpe inter ſe in crypta, &

Tertul. in Apolog. ca. 7.8.9.

Idem ca. 39.

abdita quædam loca conuenirẽt, quòd idem interdum ab hominibus coniuratis ſoleret fieri, rumores publicè ſpargebantur, eos cõſpirare inter ſe, & habere conſilia vel de occidendis magiſtratibus, vel de euertenda Repub. Quodq; ad agitanda ſacra myſteria de inſtituto Chriſti, adhiberent panem & vinum, putabãtur à multis non Chriſtum colere, ſed Bacchum & Cererem: quòd illa numina ab Ethnicis hominibus profana ſuperſtitione, ſimili ritu, pane & vino colerentur.

Auguſtinus.

Credebantur iſta à multis, non quòd vera eſſent (quid enim eſſe poſſet minus) ſed quòd eſſent veriſimilia, & ſpecie aliqua veri poſſent fallere.

Ita iſti nos calumniantur eſſe hæreticos, ab Eccleſia & Chriſti communione diſceſſiſſe: nõ quòd iſta vera eſſe credant (neque enim id illis curæ eſt) ſed quòd ea hominibus imperitis, poſſint aliqua fortè ratione videri vera. Nos enim diſceſſimus, non vt hæretici ſolent, ab Eccleſia Chriſti, ſed quòd

quod omnes boni debent, à malorum hominum & hypocritarum contagione. Hic tamen isti mirificè triumphant, illam esse Ecclesiam: illam esse sponsam Christi: illam esse columnam veritatis illam esse. Arcam Noë, extra quam nulla salus sperari possit. Nos verò discessionem feciſſe: Christi tunicam laceraſſe: à corpore Christi avulsos esse, & à fide catholica deficiſſe. Cumque nihil relinquant indictum, quod in nos, quamuis falsò, & calumniosè, dici possit, hoc tamen vnum non possunt dicere: nos vel à verbo Dei, vel ab Apostolis Christi, vel à primitiua Ecclesia desciuiſſe.

Atqui nos Christi & Apostolorum, & sanctorum patrum, primitiuam Ecclesiam, semper iudicauimus esse catholicam: nec eam dubitamus arcam Noë, sponsam Christi, columnam & firmamentum veritatis appellare: aut in ea, omnem salutis nostræ rationem collocare.

Odiosum quidem est, à societate, cui assueueris, discedere, maximè

verò illorum hominũ, qui quamuis non sint, tamen videantur saltem, atq; appellentur Christiani. Et certè nos istorum Ecclesiam, qualiscunq; tandem ea nunc est, vel nominis ipsius causſa, vel quòd in ea Euangelium Iesu Christi aliquando verè, ac purè illustratum fuerit, non ita contemnimus: nec ab ea nisi necessariò, & perinuiti discessionem feciſlemus. Sed quid si in Ecclesia Dei idolum excitetur, & desolatio illa, quam Christus futuram prædixit, stet palam in loco sancti? Quid si arcam Noe prædo aliquis, aut pirata occupet? Certè isti, quoties Ecclesiam nobis prædicant, se ipsos solos eam faciunt: & omnes illos titulos sibi ipsis adscribunt: atque ita triumphant, vt olim illi qui clamabant, Templum Domini, Templũ Domini: aut vt Pharisæi & Scribæ, cùm iactarent se esse filios Abrahami. Ioan. 8.

Ita inani splendore imponunt simplicibus, nosq́ue nomine ipso Ecclesiæ quærunt obruere: vt si iniro, occupata domo aliqua alie-

na,

na,& vel vi exturbato, vel interfecto domino, eam postea adscribat sibi,& herilem filium de possessione deijciat: aut si Antichristus, postquam occupabit templũ Dei, dicat postea illud iam esse suum, & nihil ad Christum pertinere. Nam isti quidem cùm in Ecclesia Dei nihil Ecclesiæ simile reliquerint, Ecclesiæ tamen patroni & propugnatores videri volũt: prorsus vt Gracchus olim defendebat ærarium, cum largitionibus faciendis,& insanis sumptibus ærarium funditus effudisset. Nihil autem vnquam tam impium aut absurdum fuit, quin Ecclesiæ nomine facilè tegi & defendi posset. Faciunt enim etiam Vespæ fauos & impij cœtus habent similes Ecclesiæ Dei.

At non quicunque dicuntur populus Dei, sunt statim populus Dei: nec quicunque sunt ex patre Israele, sunt omnes Israelitæ. Hæretici Arriani se solos iactabant esse catholicos: cæteros omnes modò Ambrosianos, modò Athanasianos, modò Ioannitas. Augustin. Epi. 48. ad Vincen.

appellabãt. Neſtorius, vt ait Theodoretus, cùm eſſet hæreticus, tamen regebat ſe τῆς ὀρθοδοξίας προσχήματι, hoc eſt, ſpecie quadam, ac velo orthodoxę fidei. Ebion quãuis ſentiret cum Samaritanis, tamen, vt Epiphanius ait, appellari volebat Chriſtianus. Mahometani hodie, quamuis eos ex omnibus hiſtorijs ſatis conſtet, idq; ipſi negare non poſſint, ab Agara ancilla ducere originem, tamen quaſi oriundi ſint à Sara muliere libera, & vxore Abrahami, nominis ipſius & ſtirpis cauſſa, malunt appellari Saraceni.

Ita Pſeudoprophetæ omnium temporũ qui ſeſe Prophetis Dei, qui Eſaię, qui Hieremiæ, qui Chriſto, qui Apoſtolis opponebant, nihil vnquam æquè crepabant, atq; nomen Eccleſiæ. Neque eos alia de cauſſa ita acerbè lacerabant, aut perfugas & apoſtatas appellabant, quàm quòd à ſua ſocietate diſceſſiſſent, & inſtituta maiorum non obſeruarent. Quòd ſi nos hominum tantùm illorum, à quibus tum Eccleſia regebatur, iudicium

ſequi,

ſequi, aliud autem nihil, nec Deũ, nec eius verbum ſpectare volumus, negari prorſus non poteſt, apoſtolos, quòd à pontificibus & ſacerdotibus, hoc eſt, ab Eccleſia catholica defeciſſent, & illis inuitis & reclamantibus, multa in religione innouaſſent, rectè fuiſſe ab illis, & ſecundum leges condemnatos. Itaque, vt Antæum aiunt olim ab Hercule tollendum fuiſſe à Terra matre, antequam ab eo poſſet vinci: ita aduerſarij noſtri, ab iſta matre ſua, hoc eſt, ab iſta inani ſpecie atq; vmbra Eccleſiæ, quam præ ſe gerunt, leuandi ſunt: alioqui non poſſunt cedere verbo Dei. Itaque Hieremias, Nolite, inquit tantopere iactare, eſſe apud vos templum Domini: vana ea fiducia eſt. Sunt enim iſta, inquit, verba mendacij. Et Angelus in Apocalypſi: Dicunt, inquit, ſe Iudæos eſſe, at ſunt Synagoga Satanæ. Et Chriſtus cùm Phariſæi iactarent genus & ſanguinem Abrahami: Vos, inquit, ex Diabolo patre eſtis: Abrahamũ enim patrem non refertis. Ac ſi illis ita diceret: Ioan. 8.

Non estis id quod tantopere dici vultis. Imponitis populo inanibus titulis,& ad euertendam Ecclesiam abutimini nomine Ecclesiæ. Quare hoc istos primùm liquidò & verè probasse oportuit: Ecclesiam Romanam esse veram & orthodoxam Ecclesiam Dei, eamq; vt hodie ab ipsis administratur, cum primitiua Christi, Apostolorum, & sanctorum patrum Ecclesia, quam non dubitamus fuisse catholicam,conuenire. Nos quidem,si insciti am, si errorem, si superstitionem, si cultum idolorum, si hominum inuenta, eaque sæpe pugnantia, cum sacris scripturis, iudicassemus, aut placere Deo, aut ad æternam salutem esse satis: aut si statuere potuissemus, verbum Dei, ad aliquot tantùm annos fuisse scriptum, postea oportuisse abrogari: aut omnino dicta & iussa Dei subijcienda esse voluntati humanæ, vt quidquid ille dicat aut iubeat, nisi Romanus Episcopus idem velit & iubeat,pro irrito & indicto habendum sit: si hæc in animum nostrum inducere

ducere potuiſſemus credere: fatemur nihil fuiſſe cauſſæ, cur iſtorum ſocietatem relinqueremus. Quòd autem nunc fecimus, vt diſcederemus ab illa Eccleſia, cuius errores teſtati ac manifeſti eſſent, quæque iam apertè diſceſſiſſet à verbo Dei, neque tam ab ea, quàm ab eius erroribus, idq; non turbulentè aut improbè, ſed tranquillè ac modeſtè faceremus, nihil aut á Chriſto, aut ab Apoſtolis fecimus alienum. Neque enim ea eſt Eccleſia Dei quæ infuſcari labe aliqua non poſſit, aut non interdum egeat inſtauratione: alioqui quid tot coitionibus & concilijs opus eſt ſine quibus, vt ait Aegidius ſtare fides Chriſtiana non poteſt? Quoties enim, inquit, concilia intermittuntur, toties eccleſia à Chriſto derelinquitur. Aut ſi nihil periculi eſt, ne quid Eccleſia detrimenti accipiat, quid opus eſt, vt nunc quidem eſt apud iſtos, inanibus nominibus Epiſcoporũ? Cur enim illi paſtores appellantur, ſi oues nullæ ſunt, quæ poſſint errare? Cur vigiles, ſi ciuitas nulla

In Latera. concil. ſub Iulio.

eſt,quæ poſſit prodi? Cur columnæ,ſi nihil eſt quod poſſit ruere? Statim ab initio rerum Eccleſia Dei cœpta eſt propagari, eáq; inſtructa cæleſti verbo, quod Deus ipſe fuderat ab ore ſuo: inſtructa ſacris cæremonijs, inſtructa Spiritu Dei, inſtructa patriarchis & prophetis: atque ita continuata eſt ad ea vſq; tempora, cùm Chriſtus ſeſe oſtenderet in carne.

Sed,ô Deum immortalem,quoties ea interim,& quàm horribiliter,obſcurata atq; imminuta eſt! Vbi enim ea tum fuit,cùm omnis caro contaminaſſet viã ſuam ſuper terram? Vbi ea fuit, cùm ex omni mortalium numero, octo tantùm eſſent homines, & ne illi quidem omnes caſti, ac pij, quos Deus à communi clade,atque interitu vellet eſſe ſuperſtites? Cùm
3.Reg.19. Elias Propheta ita lugubriter & acerbè quereretur,ſe ſolum ex omni terrarum orbe relictum eſſe, qui Deum verè, & ritè coleret:
Iſa.1. cumque Eſaias diceret, Argentum populi Dei,hoc eſt, Eccleſiæ, factum eſſe ſcoriam: & ciuitatem

eam,

eam, quæ aliquãdo fidelis fuerat, factam eſſe meretricem: & in ea à capite vſque ad calcem, in toto corpore nihil eſſe integrum: aut cùm Chriſtus diceret, Domum Dei à Phariſæis & ſacerdotibus factam eſſe ſpeluncam latronum? Mat. 21. Scilicet, Eccleſia vt ager frumentarius, niſi exaretur, niſi ſubigatur, niſi colatur, niſi curetur, pro tritico carduos, & lolium, & vitices proferet. Itaq; Deus ſubinde miſit Prophetas & Apoſtolos, poſtremò etiam Chriſtum ſuum, qui populum in viam reducerent, & Eccleſiam vacillantem in integrum inſtaurarent. Néue quis dicat hæc in lege tantùm, in vmbræ atque in infantia contigiſſe, cùm figuris & cæremonijs veritas tegeretur, cum nihil adhuc ad perfectum adductũ eſſet, cùm lex nõ in cordibus hominum, ſed in lapidibus incideretur (etſi ridiculum eſt illud quoque) idem enim omnino erat etiam tum Deus, idem Spiritus, idem Chriſtus, eadem fides, eadem doctrina, eadem ſpes, eadem hæreditas, idem fœ-

Lib.1.ca.1. dus, eadem vis verbi Dei. Et Euſebius ait: Omnes fideles vſque ab Adamo, re quidem ipſa Chriſtianos fuiſſe (quamuis non ita dicerentur) ne quis inquam, ita dicat, Paulus Apoſtolus iam tum in Euangelio, in perfectione, in luce, ſimiles errores & lapſus deprehẽdit, vt ad Galatas, quos iam antea inſtituerat, neceſſe habuerit ita ſcribere: Vereor ne inter vos fruſtrà laborauerim, & vos fruſtra audiueritis Euangelium, Filioli mei, quos iterum parturio, donec Chriſtus formetur in vobis. Nam de Corinthiorum Eccleſia, quam illa fœdè fuerit inquinata, nihil eſt neceſſe dicere. Iam verò an Galatarum & Corinthiorum Eccleſiæ labi potuerunt, ſola Romana Eccleſia errare, & labi non poteſt?

Mat 24. Certè Chriſtus tantò antè prædixit de Eccleſia ſua, fore aliquando tempus, cùm deſolatio ſtaret in

2.Theſſ.2. loco ſancto. Et Paulus Antichriſtum ait, aliquando poſiturum eſſe tabernaculum ſuum in templo Dei: & futurum vt homines ſanam doctrinam non ſuſtinerent,

2.Tim.4. ſed

ſed in ipſa Eccleſia ad fabulas cõuerterentur. Et Petrus, futuros ait, in Eccleſia Chriſti, magiſtros mẽdaciorum. Et Daniel Propheta, de vltimis temporibus Antichriſti, Veritas, inquit, eo tẽpore proſternetur, & conculcabitur in terra Et Chriſtus, tantam ait fore calamitatem & confuſionem rerũ, vt etiam electi, ſi poſſit fieri, abducendi ſint in errorem. Atque iſta omnia futura, non apud Paganos aut Turcas, ſed in loco ſancto, in templo Dei, in Eccleſia, in cœtu ac ſocietate illorum, qui profeſſuri ſint nomen Chriſti. 2. Pet. 2. Dan. 8. Mat. 24.

Et, quamuis iſta vel ſola poſſint homini prudenti eſſe ſatis, ne temerè patiatur imponi ſibi nomine Eccleſiæ, vt ne quid in eam ex verbo Dei velit inquirere, tamen multi etiam ſæpe patres, viri docti & pij, vehementer queſti ſunt, hæc omnia ſuis temporibus accidiſſe. Deus enim in media illa caligine tamen voluit eſſe aliquos, qui, etſi non lucem ita conſpicuam & illuſtrem darent, tamen quaſi ſcintillam aliquam, quam

homines in tenebris notare poſſent, accenderent.

Certè Hilarius, cùm res adhuc incorruptæ quodammodo eſſent, & integræ, tamẽ, Malè, inquit, vos parietum amor cepit? malè Eccleſiam Dei in tectis, ædificijſque veneramini: malè ſub ijs, pacis nomen ingeritis. Anne ambiguum eſt, in ijs Antichriſtum eſſe ſeſſurum? Montes mihi, & ſyluæ, & lacus, & carceres, & voragines ſunt tutiores: in illis enim Prophetæ, aut manentes, aut demerſi Dei Spiritu, prophetabant.

Contra Auxentium.

Gregorius, quaſi videret, atque animo proſpiceret ruinam rerum, ad Ioannem Epiſcopũ Conſtantinopolitanum, qui primus omnium ſe nouo nomine ſalutari iuſſerat, vniuerſalem Epiſcopum totius Eccleſiæ Chriſti, ita ſcripſit: Si Eccleſia pẽdebit ab vno, tota corruet. Et quis eſt, qui non hoc iam olim factum viderit? Iam olim Epiſcopus Romanus Eccleſiam totam à ſe vno pendere voluit: quare mirum non eſt, ſi ea iam olim tota corruerit. Bernardus Abbas, ante

In regiſtro Epiſtola ad Mauricium. Lib. 4. Epiſt. 32

ante annos quadringentos, nihil inquit, iam integrum est in clero superest vt reueletur homo peccati. Idem in conuersione D. Pauli: Videtur, inquit, iam cessasse persecutio: immò iam incipit persecutio ab illis, qui in Ecclesia primas obtinét. Amici tui & proximi tui, aduersus te appropinquarunt & steterunt: à planta pedis vsque ad verticem capitis, nō est vlla sanitas. Egressa est iniquitas à senioribus iudicibus, vicarijs tuis, qui videntur regere populum tuum. Non possumus iam dicere, Vt est populus, sic est sacerdos, quoniam non ita est populus, vt sacerdos. Heu, heu, Domine Deus: ipsi sunt in persecutione tua primi, qui videntur in Ecclesia tua primatum diligere, & gerere principatum. Idem in Cantica: Omnes amici, omnes inimici, omnes necessarij, omnes aduersarij, serui Christi, seruiunt Antichristo. Ecce in pace mea amaritudo mea est amarissima. Rogerus Bacon, magni nominis vir, cùm acri oratione perstrinxisset miserabilem sta- Serm. 33.

In libello de Idiomate linguarum.

tum ſui temporis: iſti, inquit, tot errores, Antichriſtum requirunt.

Gerſon queritur, ſuo tempore omnem vim ſacræ Theologiæ, ad ambitioſum certamen ingeniorũ, & meram Sophiſticam fuiſſe reuocatam.

Fratres Lugdunenſes, homines, quod quidem ad vitæ rationem attinet, non mali, Romanam Eccleſiam, à qua tum vna, oracula omnia petebantur, fidenter ſolebant affirmare, eſſe meretricem illam Babylonicam, de qua tam perſpicuæ extent prædictiones in Apocalypſi, & cœtum inferorum.

Scio horum hominum auctoritatẽ apud iſtos leuem eſſe. Quid ergo, ſi illos teſtes aduoco, qui ſolent ab ipſis adorari?

Platina. Quid ſi dico Adrianum Epiſcopum Romanum ingenuè confeſſum eſſe, omnia iſta mala à Pontificio culmine cœpiſſe ruere?

Pighius in eo fatetur erratum eſſe, quòd in Miſſam, quam alioqui videri vult ſacroſanctam, abuſus complures inuecti ſint. Gerſon, quòd multitudine leuiſſimarum,

rum cæremoniarum vis omnis Spiritus ſancti, quam in nobis vigere oportuit,&vera pietas ſit extincta. Græcia tota atque Aſia, quòd pontifices Romani Purgatoriorum ſuorum, & Indulgentiarum nundinis, & vim hominum conſcientijs attulerint, & illorum loculos expilauerint.

De Tyrannide verò Epiſcoporum Romanorũ & faſtu Perſico, vt alios taceamus,quos illi, quòd vitia ſua liberè & ingenuè reprehendant,hoſtium fortaſſe ſuorum loco numerabunt,illi ipſi, qui Romæ,in Vrbe ſancta, in oculis ſanctiſsimi patris egerunt vitã, & omnia eius intima videre potuerunt, & nunquam à catholica fide diſceſſerunt, Laurentius Valla, Marſilius Patauinus, Franciſcus Petrarcha, Hieronymus Sauanarola, Abbas Ioachimus, Baptiſta Mantuanus, & ante iſtos omnes, Bernardus Abbas,ſæpe multumq; conqueſti ſunt: ipſumque interdum Pontificem,verè ne,an falsò, nihil dicimus, certè non obſcurè ſignificabant eſſe Antichriſtum.

Neque verò est, quòd quisquam obijciat, fuisse illos Lutheri discipulos, aut Zuinglij. Extiterunt enim non tantùm annis, sed etiam sæculis aliquot, antequam illorum nomina audirentur. Videbant illi etiam tum errores irrepsisse in Ecclesiam, eósque cupiebant emendatos. Et quid mirum, si Ecclesia erroribus abducta fuerit, illo præsertim tempore, cùm nec Episcopus Romanus qui summæ rerum solus præerat, nec alius ferè quisquam aut officium suum faceret, aut omnino officium suum intelligeret? Vix enim est credibile, illis otiosis & dormientibus, Diabolum toto illo tempore, aut dormiuisse perpetuò, aut fuisse otiosum Quid enim illi interim fuerint, quáque fide curauerint domum Dei, vt nos taceamus, audiant saltem Bernardum suum.

Ad Eugenium. Episcopi, inquit, quibus nunc commissa est Ecclesia Dei, non doctores sunt, sed seductores: non pastores, sed impostores: non prælati, sed Pilati.

Hæc

Hæc Bernardus de Pontifice, qui ſe ſummum appellabat, deque epiſcopis qui tum ſedebãt ad gubernaculum. Non erat ille Lutheranus, non erat hæreticus, ab Eccleſia non diſceſſerat: tamen Epiſcopos illos, qui tum erant, non dubitauit ſeductores, impoſtores, Pilatos appellare. Iam verò cum populus palàm ſeduceretur, & oculis hominũ Chriſtianorũ imponeretur, & Pilatus ſederet pro tribunalibus, & Chriſtum Chriſtiq; membra ferro flammæq; adiudicaret, O Deus bone, quo tum loco erat Eccleſia Chriſti! Ex tot autẽ tamq; craſſis erroribus, quem vnquam iſti errorem repurgauerũt? aut quem omnino errorem agnoſcere & confiteri voluerunt?

Sed quoniam iſti ſuam eſſe affirmant vniuerſam poſſeſſionem Eccleſiæ catholicæ, & nos quòd cum ipſis non ſentiamus, appellant hæreticos, vide ſanè, Eccleſia iſta, quam tandem habeat notam, aut ſignificationem Eccleſiæ Dei. Neque verò Dei Eccleſiam, ſi eam velis ſeriò & diligenter quæ-

rere, est adeò difficile deprehendere. Est enim excelso, & illustri loco, in vertice montis posita, ædificata videlicet, in fundamentis Apostolorum, & Prophetarum. De vnitate Eccle. ca. 3. Ibi (inquit Augustinus) quæramus Ecclesiam: ibi decernamus caussam nostram, vtque alibi idem ait, Cap. 4. Ecclesia ex sacris & canonicis scripturis ostendenda est: quæq; ex illis ostendi non potest, non est Ecclesia.

Nescio tamen quo pacto reuerentiáne, an conscientia, an desperatione victoriæ, vt latro crucem, ita isti semper horrent & fugiunt verbum Dei. Neque id sanè mirum. Vt enim cantharum aiunt in opobalsamo odoratissimo alioqui vnguento facillimè extingui atq; emori, ita illi caussam suã in verbo Dei tanquam in veneno, extingui vident, & suffocari.

Itaque sacrosanctas scripturas quas seruator noster Iesus Christus non tantùm in omni sermone vsurpauit, sed etiam ad extremum sanguine suo consignauit, quò populum ab illis, tanquam à

re

re periculoſa & noxia, minore negotio abigant, ſolent literam frigidam, incertam, inutilem, mutam, occidentem, mortuam appellare: quod nobis quidem perinde videtur eſſe, ac ſi eas omnino nullas eſſe dicerent. Sed addunt etiam ſimile quoddam non aptiſſimum: eas eſſe quodammodo naſum cereum, poſſe fingi flectique in omnes modos, & omnium inſtituto inſeruire. An Pontifex iſta à ſuis dici neſcit? aut tales ſe habere patronos non intelligit? Pighius in Hierarchia.

Audiat ergo quàm ſanctè, quãque piè, de hac re ſcribat Hoſius quidam Polonus, vt ipſe de ſe teſtatur, Epiſcopus, certè homo diſertus, & non indoctus, & acerrimus ac fortiſſimus propugnator eius cauſſæ. Mirabitur opinor hominem pium de illis vocibus, quas ſciret profectas ab ore Dei, vel tam impiè ſentire potuiſſe, vel tam contumeliose ſcribere, ita præſertim, vt eam ſententiam non ſuam vnius propriam videri vellet, ſed iſtorum commu-

nem omnium.

Hæc Hosius in lib. de expresso verbo Dei, sed astute, & sub alterius persona: quamuis & ipse alias eadem, in eodem etiam libro, disertis verbis affirmet.

Nos, inquit, ipsas scripturas, quarum tot iam nō diuersas modò, sed etiam contrarias interpretationes afferri videmus, facesse re iubebimus, & Deum loquentē potius audiemus, quàm, vt ad egena ista elementa nos conuertamus, & in illis salutem nostram constituamus. Non oportet legis & scripturæ peritū esse, sed a Deo ductum. Vanus est labor qui scripturis impenditur. Scriptura enim creatura est, & egenum quoddam elementum. Hæc Hosius. Eodem prorsus Spiritu atque animo, quo olim Montanus, aut Marciō, quos aiunt solitos esse dicere, cùm sacras scripturas contemptim repudiarent, se multò & plura, & meliora scire, quàm aut Christus vnquā sciuisset aut apostoli. Quid ergo hīc dicam? O calumnia religionis! O præsides Ecclesiæ Christi! An hæc ea reuerentia vestra est, quam adhibetis verbo Dei? An nos sacras scripturas, quas D. Paulus ait diuinitus afflatas esse, quas Deus tot miraculis illustrarit, in

qui-

quibus Christi ipsius certissima vestigia impressa sint, quas omnes sancti patres, quas Apostoli, quas Angeli, quas Christus ipse filius Dei cùm opus esset, pro testimonio citarit, an eas vos, quasi indignæ sint quæ à vobis audiãtur, facessere iubebitis? hoc est, Deo ipsi, qui vobis in scripturis clarissimè loquitur, silentium imponetis? aut illud verbum, quo vno, vt Paulus ait, reconciliamur Deo, quodque propheta Dauid ait, sanctũ, & castũ esse, & in omne tempus esse duraturum, egenum tantùm, & mortuum elementum appellabitis? Aut in eo, quod Christus nos diligẽter scrutari, quodq; in oculis assidué habere iussit, omné nostram operam dicetis frustra collocari? Et Christum, Apostolosq;, cùm hortarentur populum ad sacras literas, vt ex illis abundarent in omni sapientia, & scientia, voluisse hominibus fucũ facere? Non est mirum, si isti nos, nostráq; omnia contemnant, qui Deum ipsum, eiúsque oracula ita parui faciãt. Insulsum tamé erat, vt

nos læderent, iniuriam eos tam grauem facere verbo Dei.

Tamen quasi hoc parum esset, comburunt etiã sacrosanctas scripturas, vt olim impius rex Aza, aut Antiochus, aut Maximinus, easque hæreticorum libros appellare: omninoque id videntur velle facere, quod olim Herodes, obtinendæ potentiæ suæ causſa, in Iudæa fecit. Is enim, cùm esset Idumæus, alienus à stirpe & sanguine Iudæorum, haberi tamen cuperet pro Iudæo, quo magis Regnum illorum, quod ab Augusto Cæsare impetrauerat, sibi posteriſque suis confirmaret, omnes genealogias, quæ apud illos in archiuis ab Abrahamo vsque diligéter fuerant asseruatæ, & ex quibus facilè nullo errore deprehendi posset, è quo quisque genere oriundus esset, iussit incendi & aboleri, videlicet, ne quid superesset in posterum, quo ipse notari posset alieni sanguinis. Ita prorsus isti, cum omnia sua, quasi ab Apostolis, aut à Christo tradita, velint haberi in precio, ne quid vspiam super-

Eusebius.

ſuperſit, quod huiuſcemodi ſomnia, & mendacia poſſit coarguere, aut incendunt, aut populo interuertunt ſacras ſcripturas.

Rectè ſanè, & valde in iſtos appoſitè ſcribit Chryſoſtomos: Hæretici, inquit, claudunt ianuas veritati. Sciunt enim, ſi illæ pateant, Eccleſiam non fore ſuã. Et Theophylactus, Verbum, inquit, Dei, eſt lucerna, ad quam fur deprehenditur. Et Tertullianus, Sacra, inquit, ſcriptura hæreticorum fraudes & furta conuincit. Cur enim cælant, cur ſupprimunt Euangelium, quod Chriſtus de tecto ſonari voluit? Cur illud lumen abdunt ſub modiũ, quod ſtare oportuit in candelabro? Cur multitudinis imperitæ cæcitati, atque inſcitiæ magis, quám cauſſæ bonitati confidunt? An putant, artes iam ſuas non videri? aut ſe nunc, quaſi Gygis anulum habeant, poſſe ambulare inconſpicuos? Satis iam omnes, ſatis vident, quid ſit in illo ſcrinio pectoris Pontificij: vel hoc ipſum argumento eſſe poteſt, non rectè ab illis, non verè agi. Suſpe-

In opere imperfecto.

cta meritò videri debet ea cauſſa, quæ examen & lucé fugitat. Nam qui malè facit, vt Chriſtus ait, quærit tenebras & odit lucem. animus bene ſibi conſcius vltrò venit in conſpectum, vt opera, quæ à Deo profecta ſunt, videri poſſint. Illi autem non vſque adeò cæci ſunt, quin vt hoc ſatis videant, ſi ſcripturæ ſemel obtineant, actum eſſe ſtatim de regno ſuo: vtque olim aiunt idola Dæmonum, à quibus omnia tum oracula petebantur, repentè obmutuiſſe ad aſpectum Chriſti, cùm ille veniſſet in terras, ita nunc omnes artes ſuas ad aſpectum Euangelij ſtatim eſſe ruituras. Antichriſtus enim non abijcitur, niſi claritate aduentus Chriſti. 2. Theſſ. 2.

Nos quidem, non vt iſti ſolent, ad flammas confugimus, ſed ad ſcripturas, nec illos ferro obſidemus ſed verbo Dei. Ex illo, vt Tertullianus ait: Fidem alimus: ex illo ſpem erigimus: ex illo fiduciam firmamus. Scimus enim, Euangelium Ieſu Chriſti eſſe vim Dei ad ſalutem, & in illo eſſe æternam

nam vitam: vtque Paulus monet, ne Angelum quidem Dei de cælo venientem audimus, si nos ab aliqua parte huius doctrinæ conetur euellere. Immò, vt vir sanctissimus Iustinus martyr de se loquitur: ne Deo quidem ipsi fidem haberemus, si aliud nos doceret Euangelium. Nam quòd isti sacras scripturas, quasi mutas, & inutiles, missas faciunt, & ad Deum potius ipsum in Ecclesia, & in concilijs loquentem, hoc est, suos ipsorum sensus, & sententias prouocant, est ea ratio inueniendæ veritatis & admodum incerta, & valde periculosa, & quodammodo fanatica, & à sanctis patribus non approbata. Chrysostomus quidem ait, multos esse sæpe, qui iactent Spiritum sanctum. At enim qui loquuntur de suo, falsò se illum habere gloriantur. Quemadmodum enim, inquit, Christus negabat se loqui à seipso, cùm loqueretur ex lege & ò prophetis: ita nũc si quid præter Euangelium nomine sancti Spiritus nobis obtrudatur, non est credendum. Vt enim Christus

est impletio legis & Prophetarū: ita Spiritus est impletio Euangelij. Hæc Chrysostomus.

o. Vbi? Antiquitatem et Patres nobis refragari.

Isti verò quamuis non habeant sacras literas, habent tamen fortasse doctores veteres, & sanctos patres. Id enim semper magnificè iactauerunt, omnem antiquitatē, & perpetuum omnium temporū consensum à se facere. Nostra verò omnia noua esse & recentia, ante paucos istos annos proximos nunquam audita.

Certè in religionem Dei nihil grauius dici potest, quàm si ea accusetur nouitatis. Vt enim in Deo ipso, ita in eius cultu nihil oportet esse nouum. Nescimus tamen, quopacto ab initio rerum ita vidimus semper fieri, vt quotiescunq; Deus quasi accenderet, & hominibus parefaceret veritatem suam, quāuis ea non tantùm antiquissima, sed etiam æterna esset, tamen ab impijs hominibus & hostibus, recens & noua diceretur. Impius & sanguinarius vir Aman, vt Iudæos in odium adduceret, sic eos apud regem Assuerum accusauit: Habes

bes hîc, inquit, Rex, populum nouis quibusdam vtentem legibus, ad omnes autem tuas leges contumacem, & rebellem. Paulus etiam Athenis cùm primùm tradere cœpisset atque indicare Euangelium, dictus est nouorum Deorum, hoc est nouæ religionis annunciator. Et an non possumus, inquiunt, ex te scire, quæ sit ista noua doctrina? Et Celsus cùm ex professo scriberet aduersus Christum, vt eius Euangelium nouitatis nomine per contemptum eluderet, An, inquit, post tot sæcula nunc tandem subijt Deum tam sera recordatio? Eusebius etiam auctor est, Christianam religionem ab initio contumeliæ causa dictam fuisse νέαν καὶ ξένην, hoc est, peregrinam, & nouam. Ita isti, nostra omnia, vt peregrina & noua condemnant, sua autem omnia quæcunque ea sunt, laudari volunt vt antiquissima, vt hodie magi, & malefici, quibus cũ dijs inferis res est, dicere solent, se habere libros suos, atque omnia sacra & recondita mysteria ab Athanasio, à Cypri-

ano, à Moſe, ab Abelo, ab Adamo, atque etiam ab Archangelo Raphaele, quo ars illa excelſior, & diuinior iudicetur, quæ ab huiuſmodi patronis & inuentoribus profecta ſit. Ita iſti, quò illa ſua religio, quam ipſi ſibi, idque non ita pridem pepererunt, vel ſtultis hominibus, vel parum quid agant quidque agatur cogitantibus, facilius & magis cõmendetur, eam ſolent dicere ad ſe ab Auguſtino, à Hieronymo, à Chryſoſtomo, ab Ambroſio, ab Apoſtolis, à Chriſto ipſo peruenisſe.

Satis enim ſciunt, nihil iſtis nominibus popularius eſſe, aut in vulgus gratius. Verùm, quid ſi ea, quæ iſti noua videri volunt, inueniantur eſſe antiquiſſima? Rurſus, quid ſi ea ferè omnia, quæ iſti antiquitatis nomine tantopere prædicant, vbi ea probè ac diligenter excuſſa fuerint, ad extremum inueniantur recentia & noua?

Profectò Iudæorum leges, & cæremoniæ, quamuis eas Amanius accuſaret nouitatis, non potuerant hominum cuiquam vere & recte

rectè cogitanti videri nouæ. Erant enim antiquissimis tabulis consignatæ. Et Christus, quamuis eum multi putarent ab Abrahamo, & priscis patribus discessisse, & nouam quandam religionem suo nomine inuexisse, tamen verè respondit: Si crederetis Mosi, crederetis mihi quoq;. Nam doctrina mea non est ita noua. Moses enim antiquissimus auctor, cui vos omnia tribuistis, de me locutus est. Et D. Paulus Euangelium Iesu Christi, etsi à multis nouum esse iudicetur, tamen habet inquit, antiquissimum testimonium legis & Prophetarum. Nostra verò doctrina, quam rectiùs possumus Christi catholicam doctrinã appellare, ita non est noua, vt eam nobis antiquus dierum Deus & pater domini nostri Iesu Christi, monumentis vetustissimis in Euangelio & in Prophetarum atq; Apostolorum libris commendarit: eaq; nunc noua nemini videri possit, nisi si cui aut Prophetarum fides, aut Euangelium, aut Christus ipse videatur nouus. Istorum

verò religio, si ita antiqua & vetus est, vti eam ipsi videri volunt, cur vnam ab exemplis primitiuæ Ecclesiæ, ex antiquis patribus & concilijs veteribus non probant? Cur tam vetus causſa tamdiu deserta iacet sine patrono? Ferrum quidem, & flammam semper habuerunt ad manum: de concilijs verò antiquis, & patribus, magnum silentium. Atqui absurdum erat ab istis ita cruentis & feris rationibus incipere, si potuissent alia argumenta leuiora & mitiora inueniri. Quòd si illi ita prorsus fidunt vetustati, & nihil simulant, cur ante non ita multos annos, Ioannes Clemens Anglus, aliquot folia vetustissimi patris & Græci Episcopi Theodoreti, in quibus ille perspicuè ac luculenter docebat, naturam panis in Eucharistia non aboleri, cùm putaret nullum aliud exemplar posse vspiam inueniri, inspectantibus aliquot bonis viris, & fide dignis, lacerauit & abiecit in focum? Cur negat Albertus Pighius, veterem patrem Augustinum rectè sensisse de pec-

Dist. 27. quisam. De bono viduitatis. cap. 10.

cato

cato originis? aut de matrimonio, quod poſt votum nuncupatum ſit initum, quod Auguſtinus aſſerit eſſe matrimonium, nec poſſe reſcindi, illum errare, & falſum eſſe dicit, nec proba vel Dialectica? Cur nuper cùm excuderent veterem patrem Originem in Euangelium Ioannis, ſextum illud caput, vbi illum credibile, vel potiùs certum eſt, contra ipſos de Euchariſtia multa tradidiſſe, integrum omiſerunt: & librum mutilum potiùs quàm integrum, qui errores ſuos coargueret, dare maluerunt? An hoc eſt antiquitati cõfidere, antiquorum patrum ſcripta lacerare, ſupprimere, truncare, comburere? Operæ precium eſt videre, quàm pulchrè iſti cum illis patribus, quos iactare ſolent eſſe ſuos, de religione conueniant. Vetus concilium Elibertinum decreuit, ne quid, quod colitur à populo, pingeretur in templis. Vetus pater Epiphanius ait, eſſe horrendum nefas, & non ferendũ flagitiũ, ſi quis vel pictam, quamuis Chriſti ipſius imaginẽ, excitet in templis

Cauſ. 27. q. 2. nuptiarum bonum. In controuerſijs. Liber hodie circumfertur mutilus.

Cap. 3

Christianorum: isti imaginibus & statuis, quasi sine illis religio nulla sit, omnia templa sua, atq; omnes angulos compleuerunt. Veteres patres, Origines & Chrysostomus, hortantur populum ad lectionem sacrarum literarum, vt libros coëmant, vt de rebus sacris inter se, vxores cum viris, parentes cum liberis domi disputent: isti scripturas cõdemnant tanquam mortua elementa, & ab illis quantum maximè possunt, arcent populum. Veteres patres Cyprianus, Epiphanius, Hieronymus, si quis fortè vouerit se velle viuere vitam cælibem, & postea viuat impurè, nec possit incendia cupiditatum cohibere, satius esse dicunt, vt ducat vxorem, & sese castè gerat in matrimonio atque illud ipsum matrimonium, vetus pater Augustinus, ratum & firmum esse iudicat, nec oportere reuocari: isti eum, qui se voto semel obstrinxerit, quantũuis vratur postea, quantũuis scortetur, quãtumuis flagitiosè & perditè contaminetur, tamen illum non sinunt vxorem ducere: aut si fortè

Origines in Leuiticum cap. 16. Chrysost. in Mat primum hom. 2. In Ioan. hom. 31.

Epist. 11. Lib. 1. Cont. Ap. hære. 61. De virginitate seruanda ad Demetriadem.

fortè duxerit, tamen negant illud esse matrimonium: & satius multò, ac sanctius esse docent concubinam aut scortum alere, quàm ita viuere. Augustinus vetus pater querebatur de multitudine inanium cæremoniarum, quibus iam tum videbat hominum animos, & conscientias opprimi: isti, quasi aliud nihil Deo curæ sit, ita cæremonias auxerunt in immensum, vt nihil iam penè aliud in illorum templis, & sacris relictũ sit. Vetus pater Augustinus negat fas esse, monachum ignauum in otio degere: & specie ac simulatione sanctitatis, ex alieno viuere: & illum qui ita viuat, vetus pater Apollonius ait, latroni esse similem: isti monachorum habent armentáne dicam, an greges, qui cùm prorsus nihil agant, & ne simulent quidé, aut præ se gerant speciem vllam sanctitatis, tamen non tantùm viuant, sed etiam luxurientur ex alieno. Vetus Concilium Romanum decreuit, ne quis interfit sacris, quæ dicantur ab illo sacerdote, quem certum sit, alere con-

Ad Ianuarium.

De opere monachorum.

Can. 1

cubinam. isti & concubinas locant mercede Sacerdotibus suis, & ad illorum sacrilegia homines inuitos per vim adigunt. Veteres Canones Apostolorum illum Episcopum, qui simul & ciuilem magistratum, & Ecclesiasticam functionem obire velit, iubent ab officio summoueri. isti vtrunq; magistratum & obeunt, & obire omninò volunt, vel potiùs alterum, quem ab illis maximè obiri oportuit, non attingunt: nemo tamen est qui illos iubeat summoueri. Vetus Concilium Gangrense iubet, ne quis ita distinguat sacerdotem cælibem à marito, vt cælibatus causa alterum putet altero sanctiorem. Isti eos ita distinguunt, vt à pio & probo viro qui vxorem duxerit, omnia sua sacra statim putent profanari. Vetus Imperator Iustinianus, iussit in sacro ministerio omnia clara, & quàm maximè arguta & expressa voce pronuntiari, vt fructus ex ea re aliquis ad populum redire posset. isti'ne quid populus intelligat, omnia sua non tantùm obscura & submissa

Can. 3.

Tu nouellis const. 123. & 246.

ſummiſſa voce, ſed etiam aliena, & Barbara lingua muſſitant. Vetus concilium Carthaginenſe iubet, ne quid in ſacro cœtu legatur præter ſcripturas Canonicas. iſti ea legunt in templis ſuis, quæ ne ipſi quidem dubitant eſſe mera mendacia & inanes fabulas. Quòd ſi quis iſta infirma putat eſſe, ac leuia, quòd ab imperatoribus, & minutis quibuſdam Epiſcopis, & non ita plenis concilijs decreta fuerint, & Papæ magis auctoritate ac nomine delectatur, Iulius Papa diſertè vetat, ne ſacerdos, dum peragit ſacra myſteria, panem emergat in calicem. iſti contra decretum Iulij Papæ, panem diuidunt & immergunt. Clemens Papa negat fas eſſe Epiſcopo gerere vtrunque gladium? & ſi vtrunque, inquit, habere vis, & teipſum decipies, & eos qui te audient. iam Papa gladium vtrunque ſibi vendicat, & vtrunque gerit: quare minus mirum videri debet, ſi illud ſecutus ſit, quod Clemens ait, vt ille & ſeipſum deceperit, & illos qui eum audie-

Tertium Carthag. 47

De conſecr. diſt. 1. Cum enim nemo.

rint. Leo Papa in vno templo vnam tantùm ait, fas esse Missam dicere vno die. Isti in vno templo quotidie, sæpe denas, sæpe vicenas, sæpe tricenas, sæpe etiam plures Missas dicunt, vt miser spectator vix scire possit, quò se potissimùm debeat vertere. Gelasius Papa, si quis diuidat Eucharistiam, & cùm alteram partem suscipiat, abstineat ab altera, eum ait improbè facere, & sacrilegium committere. isti contra verbum Dei, contraque Gelasium Papam, alteram tantùm partem Eucharistiæ populo dari iubent, & in ea re, sacerdotes suos alligant sacrilegio. Quòd si illi hæc omnia, sua iam ipso antiquata esse dicent, & mortua, & nihil ad ista tempora pertinere, tamen vt omnes intelligant, quæ fides istis hominibus habenda sit, quaque spe concilia ab illis conuocentur, videamus paucis, quàm probè curent ea, quæ proximis istis annis, recèti adhuc memoria, in publico concilio legitimè indicto, ipsi sanctè obseruanda esse decreuerunt. In concilio proximo

ximo Tridentino, vix ante annos quatuordecim, ſancitum eſt communibus ſuffragijs omnium ordinum, ne cui vni committerentur duo ſacerdotia vno tempore. Vbi nunc eſt illa ſanctio? An ea quoq; tam citò antiquata eſt & mortua? Nam iſti quidem non tantùm duo ſacerdotia, ſed etiam complura ſæpe monaſteria, & Epiſcopatus modò binos, modò ternos, modò quaternos vni tribuunt, eiſque non tantùm indocto, ſed etiam ſæpe homini militari. In eodẽ concilio decretum eſt, oportere omnes Epiſcopos docere Euangelium: iſti neque docent, neque in pulpitum vnquam aſcendunt, neque id putant quidquam ad munus ſuum pertinere. Quæ ergo eſt iſta pompa vetuſtatis? Quid de priſcorum patrum, quid de conciliorum nouorum veterumq; nominibus gloriantur? Quid videri volũt niti auctoritate illorum, quos cùm viſum eſt, pro libidine contemnunt? Sed geſtit animus cum Pontifice potiùs ipſo agere, & hæc illi coram in os dicere: Dic ergo nobis pie Pon-

tifex, qui omnia antiqua crepas, & omnes tibi vni addictos esse gloriaris: ex omnibus patribus, quis vnquam te vel summum Pontificem, vel vniuersalem Episcopum, vel caput Ecclesiæ appellauit? Quis tibi traditum esse dixit vtrunque gladium? Quis te habere auctoritatem & ius conuocandi concilia? Quis vniuersum mundum esse diœcesim tuam? Quis de tua plenitudine episcopos omnes accipere? Quis tibi datam esse omnem potestatem tam in cœlo, quàm in terra? Quis te nec à regibus nec à toto clero, nec ab vniuerso populo posse iudicari? Quis reges & Imperatores, de iussu & voluntate Christi, à te accipere potestatem? Quis te ita exquisita, & Mathematica ratione, septuagies septies maiorem esse maximis regibus? Quis tibi potestatem ampliorem tributam esse, quam reliquis patriarchis? Quis te Dominum Deum esse, aut non purum hominem, aut quiddam coagmentatũ & concretũ ex Deo & homine? Quis te vnum fontem esse

De Maior. & obed. vnam sanctam In extraua Bonifacij. 8. Durandus. Concil. Lat. sub Iulio. 2. Dis. 9. Innocentij. De Maior. & inobedi. so. lite. In extrauag. Iohn. 22. ca. Cùm inter nonnullos. In glossa finali. In edit. impressa Parisijs. 1503.

esse omnis iuris? Quis te imperiū habere in purgatoriū? Quis te pro tuo arbitrio imperare posse Angelis Dei? Quis te esse Regē regū, & Dominum dominantiū vnquā dixit? Possumus alia quoq; eodem modo, ex omni numero veterū Episcoporū & patrū. Quis vnquam vnus te docuit, vel inspectāte populo, Missam priuatam dicere, vel Eucharistiam supra caput attollere, qua in re omnis nunc religio tua continetur: vel Christi sacramenta truncare, & contra eius institutum, atque expressa verba altera parte populum fraudare? vtque semel finem faciamus, ex omnibus patribus, quis vnus te docuit Christi sanguinem, & sanctorum martyrum merita dispensare, & indulgentias tuas, atque omnia spatia Purgatorij, ceu merces in foro vendere? Soliti sunt isti sæpe reconditam quandā doctrinam suam, & multiplices variasq; lectiones prædicare. Prof. rant ergo nunc aliquid si possunt, vt aliquid saltem legisse ac scire videantur. Clamarunt sæpe fortiter in-

Antonius de Roscllis.

omnibus circulis, omnes partes religionis ſuæ antiquas eſſe, & nõ tantùm multitudine, ſed etiam conſenſu & continuatione omnium nationum, & temporum approbatas.

Oſtendant ergo aliquando antiquitatem iſtam ſuam: faciant, vt appareat iſta, quæ tantoperè prædicant eſſe tã latè propagata. Doceant omnes nationes Chriſtianas in ſuam iſtam religionem cõceſſiſſe. ſed fugiunt, vt iam antè diximus, à decretis ipſi ſuis: eaque quæ ante ita paucos annos ab ipſis in omnem æternitatem ſancita erant, tam breui tempore reſciderunt. Quid ergo illis fidendum eſt in patribus, in veteribus concilijs, in verbis Dei? Non habẽt, ô Deus bone, non habent ea, quæ ſe habere gloriantur: non antiquitatẽ, non vniuerſalitatem, nõ locorum, non temporum omnium conſenſum. Itaque ipſi, etſi diſſimulatum potiùs cuperent, tamen non ignorant: immò etiam interdum non obſcurè confitentur. Itaque veterũ conciliorum, & patrum ſanctiones,

nes, aiunt eiuſmodi eſſe, vt interdū mutari poſſint: alijs enim temporibus Eccleſiæ, alia atque alia decreta conuenire. Atque ita ſeſe habdunt ſub nomine Eccleſiæ, & inani fuco miſeris mortalibus illudunt. Et mirum eſt, aut ita cœcos eſſe homines, vt iſta videre nō poſſint: aut ſi videant, ita eſſe patientes, vt ea tam facilè, tamque æquo animo poſſint ferre.

Sed cùm illa tanquam nimium iam vetera, & obſoleta iuberent eſſe irrita, alia quædam fortaſſe meliora atque vtiliora repoſuerunt. Solent enim dicere, ne Chriſtum quidem ipſum, aut Apoſtolos, ſi reuiuiſcant, meliùs, aut ſanctiùs adminiſtrare poſſe Eccleſiam Dei, quàm quomodo nunc adminiſtratur ab ipſis. Repoſuerūt illi quidem alia: ſed quemadmodū Hieremias ait, Paleam pro tritico: eaque vt ait Eſaias, quæ Deus ab illis non requiſiuit. Obturarunt omnes venas aquę viuę, & exciderunt populo Dei ciſternas ruinoſas, & lutulentas, plenas limo & ſordibus, quæ nec habent aquam

puram nec eam poterant continere. Eripuerunt populo ſacram Communionem: verbum Dei, vnde omnis conſolatio petenda erat: verum cultum Numinis: rectum vſum ſacramentorum & precum: dederunt autem nobis de ſuo, quibus nos interim oblectaremus, ſales, aquas, ampullas, ſputa, ramuſculos, bullas, iubilæa, indulgentias, cruces, ſuffitus, & infinitum numerum cæremoniarum, & ludos, vt Plautus ait, Ludificabiles. In his illi rebus, omnem religionem collocarũt: his rebus docuerunt Deũ ritè placari poſſe. his abigi Dæmones. his confirmari hominum cõſcientias. Hæc videlicet ſunt pigmenta, & Myrotheeia religionis Chriſtianæ. Hæc Deo videnti, grata & accepta ſunt: hæc oportuit in honorem venire, vt Chriſti & Apoſtolorum inſtituta tollerentur. Atque, vt olim Rex impius Hieroboam, cùm cultum Dei ſuſtuliſſet & populum ad aureos vitulos adduxiſſet, ne fortè poſteà mutarent voluntatem, & à ſe dilaberentur, & redirent Hieroſolymam ad templum

plum Dei, eos longa oratione cohortatus est ad constantiam. Hi, inquiens, Israël sunt Dij tui: Hoc pacto Deus vester iussit se à vobis coli. Graue autem vobis, & molestum erit, iter tam longinquum suscipere, & quotannis ad salutandum & colendum Deum ascendere Hierosolymam. Ita prorsus isti, cùm semel traditionum suarum causſa irritâ fecissent legẽ Dei, ne populus postea oculos aperiret, & aliò dilaberetur, atque aliundè peteret certiorem aliquam rationem salutis suæ. O quoties acclamarunt hunc esse illũ cultum, qui Deo placeat, quemque ille à nobis exigat, quoque iratus flecti velit! His rebus Ecclesię consensum cõtineri: his rebus omnia peccata expiari, & tranquillari conscientias: qui discesserit ab his, eum sibi nihil spei ad æternam salutem reliquisse! Graue autem ac molestum populo esse ad Christum, ad Apostolos, ad veteres patres respicere, quidq; illi velint aut iubeant. perpetuò attendere! Hoc, videlicet, est populum Dei ab infirmis

mundi clemẽtis, à fermento Scribarum & Phariſæorum, & ab humanis traditionibus abducere? Chriſti, atq; Apoſtolorum iuſſa loco moueri oportuit, vt iſta ſuccederent? O iuſtam cauſſam, cur vetus & multis ſæculis probata doctrina antiquaretur, & in Eccleſiã Dei noua forma religionis inueheretur! Tamen quidquid eſt, clamãt iſti, nihil oportere immutari, his rebus hominum animis ſatisfieri: Romanam Eccleſiam iſta decreuiſſe: eam errare nõ poſſe. Syluester enim Prierias ait, Eccleſiã Romanam eſſe normam & regulam veritatis: ſacras ſcripturas ab illa, & auctoritatem & fidem accipere. Doctrina, inquit, Romanæ Eccleſiæ, eſt regula fidei infallibilis, à qua ſacra ſcriptura robur accipit: Et indulgẽtiæ, inquit, auctoritate ſcripturæ non innotuerunt nobis, ſed innotuerunt auctoritate Romanæ Eccleſiæ, Romanorumq; Pontificũ, quæ maior eſt. Pighius etiam non dubitat dicere, iniuſſu Romanæ Eccleſiæ, ne clariſſimæ quidem ſcripturæ credendũ eſſe pro-

prorſus, vt ſi quis iſtorum, qui latinè rectè ac purè loqui non poſſit, aliquid tamen in ea lingua pro forènſi conſuetudine celeriter & expeditè balbutiat, omnino dicat, ad eum nunc modum alijs etiam omnibus loquendum eſſe, quo antè multos annos Mammetrectus aut Catholicon locuti ſint, quoque adhuc ipſi vtantur in foro. ſic enim ſatis intelligi poſſe quid dicatur, & hominum voluntati ſatisfieri: ridiculum autem eſſe, nunc tandem nouo dicendi genere turbare orbem terrarum, & Ciceronis aut Cæſaris, veterem in dicendo puritatem atque eloquentiam, reuocare.

Tantùm, ſcilicet, iſti debent inſcitiæ ac tenebris ſuperiorum tẽporum. Multa, vt, ait quidẽm, habentur ſæpe in precio, tãtùm quòd dicata aliquando fuerint Deorum templis. Ita nos videmus multa hodie probari ab iſtis, & magnifieri, non quòd ea tanti eſſe iudicent, ſed tantum quòd recepta fuerint conſuetudine, & quodammodo dicata templo Dei. Plinius

At Eccleſia, inquiunt, noſtra, errare non poteſt. Id opinor, ita dicunt, vt olim Lacedæmonij ſolebant dicere, in tota ſua repub. nullum poſſe inueniri adulterum: cũ reuera omnes potius eſſent adulteri, & incertis nuptijs, & vxoribus inter ſe communibus vterentur: aut vt hodie Canoniſtæ ventris cauſſa, ſolent de Papa dicere: Illũ, cum ſit Dominus omnium beneficiorum, etſi precio vendat Epiſcopatus, monaſteria, ſacerdotia, & nihil à ſe gratis abire ſinat: tamen, cùm ea omnia dicat eſſe ſua, etiãſi maximè velit, non poſſe committere Simoniam: Quàm autem id firmum ſit, quamque conſentaneè rationi dicatur, nos adhuc videre non poſſumus: niſi fortè, vt olim veteres Romani victoriæ, ita iſti veritati, poſtquã ea ſemel ad illos peruenĩſſet, alas, quibus aduolauerat, detraxerint, ne poſſet in poſterũ auolare. Sed quid ſi illis Hieremias dicat, vt ſuprà commemorauimus, Hæc eſſe verba mẽdacij? Quid ſi idẽ rurſus dicat, illos ipſos, quos vinitores eſſe oportuit, diſſipaſſe,

Summa Anglica. Diſt. Papa.

Theodoricus de Schiſmate.

passe, ac perdidisse vineam Domini? Quid si Christus dicat: illos quibus maximè templum oportuit esse curę, ex templo Domini feriisse speluncam latronum? Quòd si errare Ecclesia Romana non potest, felicitatem eius oportet maiorem esse, quàm istorum prudentiam. Ea enim est illorum vita, doctrina, diligentia, vt per eos quidem non tantùm errare Ecclesia, sed etiam funditus interire, & extingui possit. Profectò si errare Ecclesia ea potest, quæ à verbo Dei, quę à iussis Christi, quę ab Apostolorum institutis, quę à primitiuæ Ecclesiæ exemplis, quæ à veterum patrum & conciliorum sanctionibus, quæ à suis ipsius decretis discesserit, quę nullis, nec veteribus, nec nouis, nec suis, nec alienis, nec humanis, nec diuinis legibus teneri velit: certum est Ecclesiam Romanam non tantùm potuisse errare, sed etiam flagitiosè & turpiter errauisse.

7. Obj. Quòd à Romana Eccla discesserimus.

At de nostris, inquient, fuistis, nunc autem apostatæ facti estis, & à nobis discessistis. Discessimus

quidem ab illis,& ea de re,& Deo opt. maximo gratias agimus, & nobis magnoperè gratulamur. At à primitiua Ecclesia, ab apostolis, à Christo non discessimus. Educati quidé sumus apud istos in tenebris & ignoratione Dei, vt Moses in disciplinis, & in sinu Ægyptiorum. De vestris fuimus inquit Tertullianus, fateor, nec mirum: fiunt enim, inquit, non nascuntur Christiani. Sed cur ipse de suis illis septem montibus, in quibus olim Roma stetit, descenderunt, vt in planicie potius, in campo Martio habitarent? Dicent fortasse, quòd iam aquarum ductus, sine quibus non possent commodè viuere, in illis montibus defecissent? Dent isti sanè eam nobis veniam de aqua æternæ vitæ, quam volùt sibi dari de aqua puteali. Aqua iá apud istos defecerat: seniores vt Hieremias ait, mittebant paruulos suos ad aquas: at illi, cùm nihil inuenirent, miseri, & siti perditi, retulerunt vasa inania. Egeni, inquit Esaias, & pauperes quærebant aquas, sed eas nullas vspiam inue-

inuenerunt. Lingua illorũ ſiti iam aruerat. Iſti omnes canales, & ductus perfregerant: iſti obſtruxerãt omnes venas, & cœno, lutoque oppleuerant fontem aquæ viuæ: vtque olim Caligula occluſis omnibus horreis, publicam populo inediam, & famem ita illi obturatis omnibus fontibus verbi Dei ſitim populo miſerabilem induxerant. Illi hominibus famem, vt ait Amos Propheta, ſitimque attulerant: non famem panis: non ſitim aquæ: ſed audiẽdi verbi Dei. Circumibãt miſeri quærẽtes ſcintillam aliquam diuinæ lucis, ad quam exhilararent conſciencias: at ea iam prorſus extincta erat: nihil potuerunt inuenire. Hæc erat conditio, hæc erat miſerabilis forma Eccleſiæ Dei: Miſerè in ea ſine Euangelio, ſine luce, ſine conſolatione vlla viuebatur.

Quare etſi diſceſſio illis noſtra moleſta eſt, tamẽ cogitare debẽt, quàm iuſta fuerit cauſſa diſceſſionis. Nã ſi dicent, ab ea ſocietate in qua fueris educatus, nullo modo fas eſſe diſcedere, facilè poſſunt

in noſtro capite & Prophetas, & apoſtolos, & Chriſtum ipſum condemnare. Nam cur hoc etiam non queruntur, Lothum è Sodoma: Abrahamum, è Chaldæa: Hebræos ex Ægypto: Chriſtum à Iudæis: Paulũ à Phariſæis diſceſſiſſe? Niſi enim iuſta aliqua poſſit eſſe cauſſa diſceſſionis, nihil videmus, cur non illi quoq; poſſint eodem modò, factionis & ſeditionis accuſari.

Quòd ſi nos damnandi ſumus pro hæreticis, qui iſtorum imperata omnia non facimus, quid illi? qui tandem, aut quales videri debent, qui Chriſti & Apoſtolorum imperata contemnunt? Si nos ſumus Schiſmatici, qui diſceſſimus ab iſtis, quo tandem illos nomine appellabimus, qui à Græcis, à quibus fidem acceperunt, ab Eccleſia primitiua, à Chriſto ipſo, ab Apoſtolis, tanquam à parentibus diſceſſerunt? Nam Græci quidem, qui hodie profitentur religionem, & nomen Chriſti: etſi multa habeant contaminata, magnam tamen adhuc partem retinent eorũ, quæ acceperant ab apoſtolis. Itaq;

nec

nec priuatas habent Miſſas, nec truncata ſacramenta, nec Purgatoria, nec indulgentias. Pontificios verò titulos, & magnifica nomina tanti faciunt, vt quicunque eos imponat ſibi, ſeq; vel vniuerſalem Epiſcopum, vel Eccleſiæ totius caput velit appellari, eum illi non dubitent, & ſuperbum hominem, & in omnes alios epiſcopos fratres ſuos contumelioſum, & Hæreticum eſſe dicere.

Iam verò cùm perſpicuum ſit, & negari non poſſit, iſtos ab illis à quibus Euangelium, à quibus fidem, à quibus religionem, à quibus Eccleſiam acceperunt, defeciſſe, quid cauſſæ eſt, cur nunc ad eoſdem, tanquam ad fontes nolint reuocari? Cur quaſi apoſtoli omnes, patreſq; nihil viderint, ita illorum temporũ ſimilitudinem reformidant? An enim iſti plus vident, aut Eccleſiam Dei pluris faciunt, quàm illi, qui iſta tradiderunt? Nam nos quidé diſceſſimus ab illa Eccleſia, in qua nec verbũ Dei purè audiri potuit, nec ſacramenta adminiſtrari, nec Dei no-

men, vt oportuit, inuocari: quam ipſi fatentur multis in rebus eſſe vitioſam: in qua nihil erat quod quenquam poſſet prudentem hominem, & de ſua ſalute cogitantem, retinere. Poſtremò ab Eccleſia ea diſceſſimus quę nunc eſt, nó quæ olim fuit: atque ita diſceſſimus, vt Daniel è cauea leonum, vt tres illi pueri ex incendio: nec tam diſceſſimus quàm ab iſtis, diris, & deuotionibus electi ſumus.

Acceſſimus verò ad illam Eccleſiam, in qua ne ipſi quidem, ſi verè atque ex animo loqui volunt, negare poſſunt, omnia caſtè ac reuerenter, & quantum nos maximè aſſequi potuimus, proximè ad priſcorum temporum rationem adminiſtrari. Conferant enim Eccleſias noſtras ſuaſque inter ſe: videbunt & ſe turpiſſimè ab Apoſtolis, & nos ab ipſis iuſtiſſimè diſceſſiſſe. Nos enim cum Chriſto, Apoſtolis, & Sanctis patribus Euchariſtiam populo damus integram: iſti, contra omnes patres, contra omnes Apoſtolos, contra Chriſtum ipſum cum ſummo,

mo, vt Gelasius ait, sacrilegio, sacramenta diuidunt, & alteram partem populo eripiunt.

Nos Cœnam dominicam ad Christi institutionem reuocauimus, eamque quam maximè, quāque plurimis communem, vtque appellatur, ita re ipsa communionem esse volumus: isti contra institutum Christi omnia immutarunt, & ex sacra communione priuatam fecerunt Missam: atque ita nos Cœnam præbemus populo, isti inane spectaculum.

Nos cum antiquissimis patribus affirmamus, corpus Christi nō comedi nisi ab hominibus pijs & fidelibus & imbutis spiritu Christi: isti docent ipsissimū corpus Christi re ipsa, vtque ipsi loquuntur realiter, & substantialiter, non tantùm ab impijs & infidelibus, sed etiam, quod horrendum dictu est, à muribus & canibus posse comedi.

Nos ita precamur in templis, vt, quemadmodum Paulus monet, populus scire possit quid precemur, & communibus votis respon- 2. Cor. 14.

dere, Amen. isti vt æs tinniens, voces in templis ignotas, & peregrinas, sine intelligentia, sine sensu, sine mente fundunt: & omninò id agunt, ne populus quidquam possit intelligere.

Et ne omnia discrimina commemoremus, sunt enim propè infinita, nos scripturas sacras conuertimus in omnes linguas: isti eas vix extare patiũtur in vlla lingua. Nos inuitamus populum ad legendum, & audiendum verbum Dei: isti abigunt. Nos causſam ab omnibus cognosci volumus: isti fugiunt iudicium. Nos scientia nitimur: isti inscitia. Nos luci fidimus: isti tenebris. Nos colimus, vt par est, voces Apostolorum & Prophetarum: isti comburunt. Postremò nos in Dei causſa Dei vnius iudicio stare volumus: isti stare volunt suo. Quòd si illi hæc omnia tranquillo animo, & ad audiendum, discendumque comparato spectare velint, non tantùm probabunt institutum nostrum, qui relictis erroribus Christum eiusque Apostolos secuti simus, sed

sed ipsi etiam à se deficient, seque vltrò aggregabunt ad partes nostras.

Atqui sine sacro Oecumenico concilio, nefas, inquient, fuit ista tentare. Ibi enim esse omnem vim Ecclesiæ: ibi Christum pollicitum esse sese semper præstò adfuturum. Atqui ipsi mandata Dei & Apostolorum decreta violarũt, vtque iam diximus, omnia propè, non tantùm instituta, sed etiam dogmata primitiuę Ecclesiæ dissipauerunt, nihil expectato sacro concilio.

Verùm quòd aiunt, nihil cuiquam fas esse innouare sine concilio, quis tandem scripsit nobis istas leges? Aut vnde isti hoc edictum habuerunt?

Ridiculè quidem fecit ille Rex, qui cum oraculo certus esset de sententia, & voluntate summi Iouis, posteà rem integrã retulit ad Apollinem, vt sciret, an idem illi videretur, quod patri. Nos autem multò ineptiùs faceremus, si cùm Deum ipsum nobis in sacrosanctis scripturis apertè loquentẽ audia- Agesilaus.

mus, eiusque voluntatem & mentem intelligamus, postea, quasi id nihil sit, rem integrā referre velimus ad concilium, quod nō aliud est, quàm quærere an idem hominibus videatur quod Deo: & an homines velint mandata Dei auctoritate sua comprobare. Quid enim? nisi concilium velit & iubeat, verū non erit verū? aut Deus non erit Deus? Si Christus ab initio ita facere voluisset, vt nihil doceret, aut diceret inuitis episcopis, omnem autem doctrinā suam ad Annam & Caiphā retulisset, vbi nunc esset fides Christiana? aut quis vnquam audisset Euangeliū? Petrus quidem, quem Pontifex sæpius, magisq; prædicare solet, quā Iesum Christum, fideiter restitit sacro concilio. & satius, inquit, est obtemperare Deo, quam hominibus. Et Paulus, cùm semel animo hausisset Euangelium, idq; nō ab hominibus, neque per hominem, sed per solam voluntatem Dei, nō deliberauit cum carne & sanguine, nec retulit ad cognatos aut fratres suos: sed statim abijt in Arabiam,

rabiam, vt diuina myſteria, Deo auctore, publicaret.

Nos quidem concilia, & epiſcoporum, doctorumq; hominũ conuentus & colloquia non contemnimus. Neq; ea quæ fecimus, prorſus, ſine epiſcopis aut ſine cõcilio fecimus. Plenis comitijs res acta eſt longa deliberatione, frequenti ſynodo. De iſto verò cõcilio, quod nunc à Pio Pontifice ſimulatur, in quo homines non appellati, non auditi, non viſi, ita facilè condemnantur, quid nobis expectandum aut ſperandum ſit, non eſt difficile diuinare.

Nazianzenus olim, cùm ſuo tempore videret homines in huiuſmodi cõuentibus ita eſſe cæcos & obſtinatos, vt abducerentur affectibus, & victoriam magis quærerent, quàm veritatem: diſertè pronuntiauit, ſe nullius cõcilij vnquam exitum vidiſſe bonũ. Quid ille nunc, diceret, ſi hodie viueret, & iſtorũ conatus intelligeret? Nãtum quidẽ, etſi ſtudebatur partibus, tamen & cauſſæ cognoſcebãtur, errores manifeſti omniũ par-

tium ſuffragijs communibus tollebantur. Iſti verò nec cauſſam diſceptari liberè volunt, nec quantumcunq; ſit errorum, quidquam patiuntur immutari.

Id enim illi ſæpe, & ſine fronte iactare ſolent, Eccleſiam ſuam errare non poſſe: nihil eſſe in ea vitij: nihil eſſe nobis concedendũ. aut, ſi quid ſit, tamen epiſcoporũ & abbatum eſſe hoc iudicium: illos eſſe moderatores rerum: illos eſſe Eccleſiam Dei. Ariſtoteles ait, Spurios non poſſe facere ciuitatem. An autem ex iſtis effici poſſit Eccleſia Dei, ipſi videant. Certè nec legitimi ſunt abbates, nec genuini epiſcopi.

Sed ſint ſanè Eccleſia: audiantur in concilijs: ſoli habeant ius ſuffragandi. Olim tamen cùm Eccleſia Dei, ſi ad iſtorum quidem Eccleſiam conferatur, ſatis cõmodè regeretur, vt Cyprianus ait, aduocabantur ad Eccleſiaſticarum cauſſarum cognitionem & preſbyteri & diaconi, & nonnulla etiã pars plebis.

Sed quid ſi iſti abbates & epiſcopi

copi nihil ſciant? Quid ſi quid ſit religio, quidque de Deo ſentiendum ſit, non intelligant? Quid ſi lex perierit à ſacerdote, & conſilium à ſenioribus? Quid ſi, vt ait Micheas, nox illis ſit pro viſione, & tenebræ pro diuinatione? Quid ſi, vt Eſaias ait, omnes ſpeculatores ciuitatis facti ſunt cæci? Quid ſi ſal vim ſuam & ſaporem amiſerit? vtq; Chriſtus ait, ad nullum vſum ſit accommodus, ne ad id quidem vt abijciatur in ſterquilinium?

Ad Papam, ſcilicet omnia deferent, qui errare non poteſt. At illud primùm ineptum eſt, Spiritum ſanctum à ſacro concilio curriculo aucupare Romam, vt ſi quid dubitet aut hæreat, & ſeſe explicare non poſſit, ab alio neſcio quo Spiritu doctiore conſilium capiat. Nam, ſi ita eſt, quid opus erat tot epiſcopos tantis impenſis, tã longinquis itineribus, Tridentũ hoc tempore conuocari? Conſultius multò erat, & ſatius certè multò, & breuius & commodius, vt ad Papam potius omnia reijcerent, & ſtatim ad illius ſacri pectoris ora-

culum deuenirent. Deinde etiam iniquum est, causſam noſtram à tot epiſcopis & abbatibus, ad vnius hominis iudicium deuoluere, eius præſertim, qui à nobis grauiſſimis criminibus accuſetur, nec adhuc cauſſam ſuam dixerit, & nos antequam vocaremur ad iudicium, ſine iudicio condemnarit. An ergo nos iſta fingimus? Aut iſta hodie non eſt ratio conciliorũ? Aut non omnia à ſacro concilio ad vnum Pontificem deferũtur: vt, quaſi tot ſententijs, & ſubſcriptionibus nihil ſit actum, ille vnus poſſit addere, mutare, minuere, abrogare, approbare, relaxare, reſtringere, quidquid velit? Quorum ergo hominũ ſunt hæc verba? cur epiſcopi & abbates, non ita pridem in proximo concilio Tridentino ita ad extremum decreuerunt: Salua ſemper in omnibus ſedis Apoſtolicæ auctoritate? Aut cur Paſchalis Papa ita inſolenter de ſe ſcribit: Quaſi, inquit, Romanæ Eccleſiæ legem concilia vlla præfixerint cùm omnia cõcilia per Romanæ Eccleſiæ auctoritatem & facta ſint, & robur acce-

De electione & electi poteſtate. ca. Significa

acceperint,& in illorũ ſtatutis Romani Põtificis patienter excipiatur auctoritas? Si iſta rata eſſe volunt,cur concilia indicũtur? ſin ea iubẽt eſſe irrita, cur in iſtorum libris,quaſi integra relinquuntur?

Sed ſit ſanè Pontifex vnus ſupra omnia concilia,hoc eſt,ſit pars aliqua maior quàm totum: plus poſſit, plus ſapiat, quàm omnes ſui:& vel inuito Hieronymo,ſit vrbis vnius auctoritas maior quàm orbis terrarum. At quid ſi ille de his rebus nihil viderit: & nec ſacras ſcripturas, nec veteres patres,nec cõcilia ſua vnquã legerit? Quid ſi ille,vt olim Papa Liberius, deficiat ad Arrianos:aut,vt nõ ante ita multos annos, Ioãnes Papa, de futura vita & animarũ immortalitate impiè & nefariè ſentiat: aut vt olim Papa Zoſimus concilium Nicenum, ita ille nunc poteſtatis ſuæ augendæ cauſſa,alia cõcilia corrũpat, &, quæ ne cogitata quidẽ vnquam fuerint,ea à ſanctis patribus deliberata & conſtituta eſſe dicat:vtq; Camotẽſis ait, Põtifices ſolitos eſſe ſæpe facere,vim

Ad Euagrium.

adhibeat ſcripturis, vt habeat plenitudinem poteſtatis? quid ſi abijciat fidem Chriſtianam, & efficiatur apoſtata, quales Lyranus ait, multos fuiſſe Papas? Tamen ne Spiritus ſanctus ſtatim illi pulſabit pectus, atque etiam nolenti, & inuito accendet lumen ne poſſit errare? Aut ille erit fons omnis iuris? & omnis theſaurus ſapientiæ atque intelligentiæ in illo, tanquã in ſcrino inuenietur? Aut, ſi iſta in illo non ſunt, potéſtne de rebus tantis rectè & commodè iudicare? Aut, ſi iudicare non poteſt, petit vt iſta ad ſe vnũ omnia referãtur? Quid ſi aduocati pontificum, abbates, & epiſcopi, nihil diſſimulent, ſed apertè ſe gerant pro hoſtibus Euangelij, & quod vident, videre nolint, & vim faciant ſcripturis, & videntes ac ſcientes deprauent atque adulterent verbũ Dei: & ea quæ perſpicuè ac propriè dicta ſunt de Chriſto, nec poſſunt cuiquã mortalium alij conuenire, impurè atq; impiè ad Papã transferãt? Quid ſi dicant Papam eſſe omnia, & ſuper omnia:

Hoſtien. ca. Quanto Abbas de Electione. ca. Venerabili.

aut

aut illum ea posse omnia, quæ Christus potest: & Papæ Christique vnum esse tribunal, & vnum consistorium? aut illum esse lucem illam quæ venerit in mundum, quod Christus de se vno pronuntiauit, eumque qui male agit odisse ac fugere illam lucem: aut alios episcopos omnes de eius accipere plenitudine? Postremò quid si non dissimulanter, aut obscurè, sed perspicuè & apertè decernãt, contra expressum verbum Dei? An quidquid illi dicunt, statim erit Euangelium? An iste erit exercitus Dei? An ibi Christus præstò erit? An in istorum linguis natabit Spiritus sanctus, aut illi possunt verè dicere, Visum est Spiritui sancto, & nobis? Petrus quidẽ à Soto, & eius astipulator Hosius, nihil dubitant affirmare, concilium illud ipsum, in quo Christus Iesus adiudicatus est morti, habuisse Spiritum propheticum, Spiritum sanctum, Spiritum veritatis: nec falsum aut vanum fuisse, quod episcopi illi dixerunt: Nos habemus Legem, & secundum legem

Cornelius Episcop. in Concilio Tridentino.

Durandus.

Hosius contra Brentium lib. 2

debet mori: Illos iudicasse (sic enim scribit Hosius) iudicij veritatem: omninóque iustum fuisse illud decretum, quo ab illis pronũciatum est, Christum dignum esse qui moreretur, Mirũ verò est, non posse istos pro se dicere, & propugnare causam suam, nisi vnà etiam Annæ Caiphæque patrocinentur. Nam qui illud ipsum concilium, in quo filius Dei ad crucẽ ignominiosissimè condẽnatus est, legitimũ dicent fuisse ac probum, quod tandẽ illi concilium decernent esse vitiosum? Tamen qualia sunt istorũ cõcilia ferè omnia, necesse illis fuit, vt ista de Caiphæ, Annæq; cõcilio pronunciarẽt. Verùm, an isti Ecclesiã nobis instaurabunt, ijdem ipsi Iudices, ijdemq; rei? An isti minuent ambitionem fastumq; suum? An ipsi seipsos ejicient, an contra se ferent sententiam, ne episcopi sint indocti, ne ventres pigri, ne cumulent sacerdotia, ne gerãt se pro principibus, ne bella gerant? An dilecti pontificum filioli abbates decernent, monachũ, qui suo sibi labore victũ non

non quærat, latronem esse? aut fas illi non esse, nec in ciuitatibus, nec in turba, nec ex alieno viuere: oportere monachũ humi cubare: oluſculo & ciceribus tueri vitam: incũbere literis, diſputare, orare, opus facere, ad Eccleſiæ miniſteriũ ſe parare? Eadem opera Phariſæi & Scribæ inſtaurabunt templũ Dei, & ex ſpelunea latronũ reſtituent nobis domum orationis.

Fuerunt ex ipſis aliqui, qui errores in Eccleſia complures deprehenderint: Adrianus Papa, Æneas Syluius, Polus Cardinalis, Pighius, aliique vti iam diximus. Habuerunt poſtea concilium Tridenti, eodem loco, quo nunc indicitur. Conuenerunt epiſcopi complures, & abbates, & alij quos oportuit. Erant ſoli: quidquid ageretur, nemo erat qui obſtrepe ret. Noſtros enim homines ab omni cõuentu prorſus excluſerũt. Sederunt ibi magna expectatione ſex annos. Primis ſex menſibus, quaſi id magnopere opus eſſet, multa de ſacroſancta Triade, de Patre, de Filio, de Spiritu ſãcto, pia

quidem, ſed non ita illo tempore neceſſaria, decreuerant. Interim tamen ex tot erroribus tam perſpicuis, tam confeſſis, tam manifeſtis, quem vnum errorem correxerunt? A quo genere idololatriæ populum reuocarunt? Quam ſuperſtitionem ſuſtulerunt? Quam partem tyrannidis & pompæ ſuæ minuerunt? Quaſi verò iam orbis terrarum non videat conſpirationem iſtam eſſe, non concilium: & iſtos epiſcopos, quos nunc ſibi Pontifex aduocauit, prorſus iuratos & addictos eſſe eius nomini: nec vnquam quidquam facturos, niſi quod illi placere, & ad eius potentiam augendam facere, & illũ velle videant: aut non ibi numerari ſententias potiùs quàm appendi: aut non meliorem partem ſæpe à maiore ſuperari. Itaq; ſcimus multos ſæpe bonos viros, & catholicos epiſcopos, cùm huiuſmodi concilia indicerentur, & apertè factionibus & partibus inſeruiretur, & ſcirent ſe tantùm luſuros eſſe operam, aduerſariorũ animos prorſus eſſe obfirmatos, nihil

nihil posse promoueri, mansisse domi. Athanasius, cùm vocatus esset ab Imperatore ad concilium Cæsariense, & videret se ad infesta aduersariorum suorum odia venturum esse, adesse noluit. Idem postea cùm venisset ad concilium Syrmianum, & ex hostium suorũ ferocia, atque odio, animo rei euẽtum præsagiret, statim sarcinas collegit, atque abijt. Ioannes Chrysostomus, quamuis quaternis literis ab Imperatore Arcadio vocatus esset ad concilium Arrianorum, tamen domi se continuit. Cùm Hierosolymorũ Episcopus, Maximus, sederet in concilio Palæstino, eum senex Paphnutius manu apprehensum eduxit foras. Non est fas, inquiens, nobis consultare de his rebus, cum hominibus impijs.

Theodoretus li. 1. c. 28

Tripar. li. 10 ca. 13.

Euseb. lib. 2. ca. 17.

Ad concilium Syrmianum, à quo se subduxit Athanasius, occidentis episcopi venire noluerunt. Cyrillus ab illorum, qui Patropassiani dicebantur, concilio, per literas appellauit. Ad Mediolanẽse concilium Episcopus Treuerẽ-

Tripar. Sozomen. li. 3. cap. 15.

sis Paulinus, alijque complures, cùm viderent conatus & potentiã Auxentij, venire recusarunt. Frustra enim videbant se ituros eò, vbi non ratio, sed factio audiretur: & vbi causſæ non iudicio, sed studio disceptarentur.

Atq; illi quantumuis habeant infestos & obstinatos aduersarios, tamen si veniſſent, audiri saltem in concilio liberè potuiſſent.

Nunc autem cùm nemo nostrum ne sedere quidem, aut omnino videri in istorum conſeſſu, ne dum liberè audiri possit, cùm pontificum legati, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, abbates omnes coniurati, omnes eadẽ culpa constricti, omnes eodẽ sacramẽto obstricti, soli sedeãt, & soli ius habeant ferendi suffragij: & postremò quasi ipsi nihil egerint, omnia sua iudicia Papæ vnius voluntati, libidiniq; subijciant: videlicet, vt ille, quẽ oportuit potius cautſam dicere, de seipso pronunciet: cùm vetus illa, & Christiana libertas, quã æquum erat in Christianis cõcilijs esse maximam, prorsus de

cilio ſublata ſit, mirari hodie non debent homines prudentes ac pij, ſi nos id nunc facimus, quod olim in ſimili cauſſa, à tot patribus, & catholicis epiſcopis factũ vident: vt quoniã audiri in concilio non poſſumus,& principum legati habẽtur ludibrio,& nos omnes,quaſi res iam antea confecta & conſtituta ſit,ante iudicium condemnamur,domi manere malimus, & rem omnẽ Deo cõmittere, quàm eò proficiſci, vbi nec locum habituri ſimus, nec quidquã poſſimus promouere. Verum noſtram iniuriam patiẽter & ſedatè ferre poſſumus.Sed cur reges Chriſtianos & pios Principes excludunt à cõfeſſu ſuo? Cur eos vel ita inciuiliter à ſe, vel cõtumelioſe dimittũt, vt quaſi homines Chriſtiani non ſint,aut iudicare nõ poſſint, nolint eos religionis Chriſtianæ cauſſam cognoſcere, & Eccleſiarũ ſuarum ſtatũ intelligere,aut ſi auctoritatẽ ſuam interponant, & faciant, id quod poſſunt,quod iubẽtur, quod debẽt,quodq; & Dauidẽ & Salomonẽ,& alios bonos principes ſe-

ciſſe ſcimus, vt ipſis aut dormientibus, aut nefariè reſiſtentibus, ſacerdotum libidinem coerceant, eoſque & ad officium faciendum adigant, & in officio contineant: vt idola euertant: vt ſuperſtitiones minuant: vt Dei cultum inſtaurent, cur ſtatim clamant, illos omnia turbare, in alienum officium irrumpere, & improbè atque immodeſtè facere? Quæ ſcriptura principem Chriſtianum ab huiuſmodi cauſſarum cognitione vnquam repulit? Quis præter iſtos ſolos vnquam iſta iura decreuit? At ciuiles, inquient, principes Remp. atque arma tractare didicerunt, religionis myſteria non intelligunt. Quid ergo Papa hodie aliud eſt, quam Monarcha aut Princeps? Quid cardinales, quos nunc vix alios eſſe fas eſt, quàm principum & regum filios? Quid patriarchæ, quid magna ex parte archiepiſcopi, quid epiſcopi, quid abbates in regno Pontificio aliud hodie ſunt, quàm ciuiles Principes, quàm duces, quàm comites, quocunque incedant, magnificè ſtipati

ſtipati, ſæpe etiam torquati, & cathenati.

Amictum quidem habent illi interdum aliquem, cruces, columnas, galeros, tiaras, pallia, quam pompam veteres Epiſcopi, Chryſoſtomus, Auguſtinus, Ambroſius, non habebant. Præter iſta verò quid docent, quid dicunt, quid faciunt, quid viuunt, quod deceat non tantùm Epiſcopum, ſed etiam hominem Chriſtianum? An tanti eſt titulum inanem gerere, & mutata ſolùm veſte, appellari Epiſcopum?

Certè illis ſolis, qui iſta nec ſciunt, nec ſcire omnino volunt, nec niſi quod ad culinam & ventrem attinet, partem vllam religionis teruntij faciunt, permitti rerum omnium ſummam, illos ſolos iudices fieri, & tanquam cæcos in ſpecula collocari: Principem verò Chriſtianum, rectè ſentientem, ſtare truncum & ſtipitem, non ſuffragari, non ſententiam dicere, tantùm quid illi velint aut iubeant, obſeruare, ſine auribus, ſine oculis, ſine animo, ſine pectore.

quidquid ab iſtis imponatur, ſine exceptione recipere, & cæco iudicio imperata facere, quantumuis ea blaſphema ſint atq; impia, etiam ſi eos iubeant religionem vniuerſam extinguere, & Chriſtum ipſum in crucem tollere, & ſuperbum, & contumelioſum, & iniquum eſt, & à principibus Chriſtianis, & prudentibus non ferendum. Quid enim? An Caiphas & Annas iſta videre poſſunt, Dauid, & Ezechias non poſſunt? & an Cardinali, homini militari & ſanguinem ſpiranti, in concilio ſedere licet, Imperatori, aut Regi Chriſtiano non licet? Nam nos quidem, nihil noſtris magiſtratibus tribuimus aliud, quàm quod illis & ex verbo Dei tributum ſcimus, & optimarum rerumpub. exemplo comprobatum. Præterquam enim quòd principi fideli à Deo mandata eſt cura vtriuſque tabulæ, vt intelligat, ad officium ſuum non ciuilem tantùm rem, ſed etiam ſacram & Eccleſiaſticam pertinere: præterquam quòd Deus ſæpe Regem, ac diſertè iubet lucos

ſuccidere

succidere, Idolorum statuas & aras euertere, librum Legis sibi describere, quodq; illum Esaias ait, Ecclesiæ patronum, & nutritium esse oportere: Præter, inquam, hęc omnia, ex historijs, & optimorum temporum exemplis videmus, pios principes procurationem Ecclesiarum ab officio suo nunquam putasse alienam.

Moses, ciuilis magistratus, ac ductor populi, omnem religionis, & sacrorum rationem, & accepit à Deo, & populo tradidit, & Aaronem Episcopum de aureo vitulo, & de violata religione, vehementer & grauiter castigauit. Iosue, et si non aliud erat, quàm magistratus ciuilis, tamen cum primùm inauguraretur, & præficeretur populo, accepit mandata nominatim de religione, deq; colendo Deo. Exod. 12. Iosue 1

Dauid Rex, cùm omnis iam religio, ab impio rege Saule prorsus esset dissipata, reduxit arcam Dei, hoc est, religionem restituit: nec tantùm adfuit vt admonitor aut hortator operis, sed etiam Psalmos & hymnos dedit, & 2. Par. 13.

classes dispositit,& pompam instituit, & quodammodo præfuit sacerdotibus.

2.Par.6. Salomon Rex ædificauit templum Domino, quod eius pater Dauid animo tantùm destinauerat: & postremò orationem egregiam habuit ad populum de religione,& cultu Dei: & Abiatharũ 3.Reg.8. episcopum postea summouit,& in eius locum Sadocum surrogauit. cumque postea templum Dei fœdum in modum esset sacerdotum vitio & negligentia contaminatũ, 2.Par.29. Ezechias illud Rex iussit, à ruderibus & sordibus repurgari, accẽdi lumina,suffitus adoleri,& veteri ritu sacra fieri : æneum etiam serpentem, qui tum à populo impiè colebatur, tolli, & in puluerẽ 4.Reg.18. 2.Par.17. redigi.Iosaphat Rex,excelsa & lucos,quibus impediri videbat cultum Dei, & populum à communi templo, quod erat Hierosolymis, ad quod ex omni parte Regni quotannis eundum erat, priuata superstitione retineri , euertit & 4.Reg.23. sustulit.Iosias Rex, diligenter admonuit sacerdotes & episcopos officij

officij sui. Ioas Rex, repressit luxũ & insolentiam sacerdotum. Iehu, impios prophetas neci dedit. Et, ne pluta ex sacris scripturis exempla commemoremus, ac potius à Christo nato quemadmodũ in Euangelio Ecclesia administrata sit, consideremus. Olim Imperatores Christiani indicebant Episcoporum concilia: Constantinus, Nicenum: Theodosius primus, Constantinopolitanum: Theodosius secundus Ephesinum: Martianus, Chalcedonense, cumque Ruffinus allegasset Synodũ, quasi quæ pro se faceret, eius aduersarius Hieronymus, vt eum refutaret, Doce, inquit, quis eam Imperator iusserit conuocari. Idem in Epitaphio Paulæ citat literas Imperatorum, qui episcopos Latinos Græcosque Romam accersiri iusserint. 4 Reg. 12. 4 Reg. 20.

Omnino per annos quingentos Imperator solus agebat conuentus sacros, & episcoporum concilia celebrabat. Quo magis nunc miramur importunitatem Episcopi Romani, qui, quod:

ſciat, integris rebus, fuiſſe ius Imperatoris, nunc autem poſtquam Reges in partem Cæſareæ maieſtatis deuenerunt, eſſe ius commune omnium principum, id ita temerè vni adſcribat ſibi, & ſatis eſſe putet voluntatem ſuam de habendo concilio cum Principe orbis terrarum viro, tanquam cum famulo ſuo communicare.

Vt Pius 4. in Bulla ſua ad Impe. Ferdinandum.

Quòd ſi Imperatoris Ferdinandi modeſtia tanta eſt, fortaſſe, quòd artes Pontificias non ſatis norit, vt hanc iniuriam ferre poſſit, Pontifex tamen pro ſua ſanctitate, iniuriam illi facere, & ius ſibi alienum arrogare non debebat.

At conuocabat quidem tum, inquiet aliquis, Imperator concilia, quòd Romanus Epiſcopus nõdum ad iſtam magnitudinẽ peruenisſet, tamen ne tum quidem aut vnà ſedebat cum Epiſcopis in concilio, aut omnino in deliberatione auctoritatem ſuam vllam in partem interponebat: immò verò, vt Theodoretus ait, Imperator Conſtantinus, in concilio Niceno non

Hiſt. Eccle. lib. 1. cap. 5.

non ſolùm vnà ſedebat, ſed etiam epiſcopos, quemadmodum cauſſa ex Apoſtolicis, Propheticiſque literis cognoſcenda eſſet, admonebat. In diſputationibus, inquit, de rebus diuinis, propoſitam nobis habemus, quam ſequamur, doctrinam Spiritus ſancti. Euangelici enim & Apoſtolici libri, & Prophetarum oracula ſatis oſtendunt, quid nobis de voluntate Dei ſit ſentiendum. Theodoſius Imperator, vt ait Socrates, non ſolùm ſedit inter epiſcopos, ſed etiã cauſſę diſceptationi præfuit, & Hæreticorum ſcripta lacerauit, & Catholicorum ſententiam comprobauit. Lib. 1. cap. 5. Socrates lib. 5 cap. 10.

In Chalcedonenſi concilio magiſtratus ciuilis Dioſcorum, Iuuenalem, Thalaſſium, epiſcopos ſua ſententia pro Hæreticis codemnauit, eoſque de illo gradu Eccleſiæ deijciendos eſſe cenſuit. Actione. 2.

In Conſtantinopolitano concilio. 3. ciuilis magiſtratus Conſtantinus, non ſolùm ſedit inter epiſcopos, ſed etiam ſubſcripſit cum epiſcopis. Legimus, inquit, &

ſubſcripſimus. In concilio Arauſicano 2. Legati principum viri Patricij non tantùm ſententiam de religione dixerunt, ſed etiam inter epiſcopos ſubſcripſerunt. Sic enim in illo concilio ſcribitur ad extremum: Petrus Marcellinus, Felix, Liberius, viri clariſſimi, & illuſtres præfecti Prætorij Galliarum, atque patricij conſentientes, ſubſcripſerunt. Syagrius, Opilio, Panthagathus, Deodatus, Cariatho, Marcellus viri clariſſimi ſubſcripſerunt.

Quòd ſi præfecti Prætorij, & viri Patricij, ſubſcribere in concilio potuerunt, Imperatores & Reges non potuerũt? Non ſanè opus erat, rem ita perſpicuã, tot verbis & tam prolixè proſequi, niſi nobis res cum illis eſſet, qui omnia clariſſima, etiam ea, quæ vident, quæque oculis vſurpant, tamen, contentionis & vincendi ſtudio negare ſolent. Imperator Iuſtinianus legem tulit de corrigendis moribus, & de frenanda inſolentia ſacerdotum, & quamuis eſſet Chriſtianus & catholicus Imperator

rator, tamen duos Papas ſucceſſores Petri, vicarios Chriſti, Syluerium & Vigilium, de Papatu deiecit.

Iam verò qui auctoritatem ſumunt in epiſcopos: qui à Deo accipiunt mandata de religione: qui reducunt arcam Dei, componunt ſacros Pſalmos, præſunt ſacerdotibus, ædificant templa, habent conciones de cultu Dei: qui templa repurgant, demoliuntur excelſa, incendunt lucos: qui ſacerdotes admonent officij, & illis ſcribunt leges vitæ: qui prophetas impios occidunt: qui epiſcopos ſummonent: qui cogunt concilia epiſcoporum: qui cum epiſcopis vnà ſedent, eoſque quid agendum ſit, inſtituunt: qui epiſcopum hæreticum adiudicant ſupplicio: qui de religione cognoſcunt: qui ſubſcribunt: qui pronunciant: atque hæc omnia, non alieno iuſſu, ſed nomine ſuo, & rectè, & piè faciunt, an ad eos dicemus religionis curam non pertinere? aut magiſtratum Chriſtianum, qui hiſce rebus ſeſe admiſ-

ceat, aut improbè, aut immodestè, aut impiè facere? His rebus Imperatores & Reges antiquissimi, & Christianissimi sese admiscuerũt: non tamen ea caussa vnquam notati sunt aut impietatis, aut immodestiæ. Et quis quærat, vel Principes magis catholicos vel exempla illustriora?

Quòd si hoc illis licebat, cùm essent ciuiles tantùm magistratus & præessent rebus publicis, quid hodie peccauerunt nostri Principes, quibus, cùm eo loco sint, idem tamen non liceat? Aut quæ tanta vis doctrinæ, iudicij, sanctitatis est in istis, vt præter consuetudinem omnium veterum, & catholicorum episcoporum, qui cum principibus viris de religione deliberarunt, nunc principes Christianos à caussæ cognitione, & à suo congressu reijciant? Sed rectè illi cauent sibi, regnoq; suo, quod alioqui videt breui esse ruiturum. Nam si illi, quos Deus in altissimo gradu collocauit, viderent, atque intelligerent istorum artes: contemni ab illis iussa Christi: obscurari

rari & extingui lucem Euangelij: ſibi fucum fieri, imprudentibus illudi, atque obſtrui aditum ad regnum Dei: nunquam illi ſe vel ita ſuperbè deſpici, vel ita contumeliosè haberi ludibrio, ita facilè paterentur. Nunc autem illi eos inſcitia & cœcitate obſtrictos ſibi habent atque obnoxios.

Nos quidem, vti diximus, de mutanda religione, nihil temerè aut inſolenter, nihil niſi cunctanter, & magna cum deliberatione fecimus: neque id vnquam animum induxiſſemus facere, niſi nos & manifeſta, atque indubitata voluntas Dei nobis in ſacroſanctis ſcripturis patefacta, & ſalutis noſtræ ratio coëgiſſet. Etſi enim diſceſſimus ab illa Eccleſia, quam iſti appellant Catholicam, & ea re, nobis apud illos, qui iudicare non poſſunt, inuidiam faciunt, tamen id ſatis eſt nobis, ſatiſque eſſe debet homini prudenti & pio, & de æterna vita cogitanti nos ab ea eccleſia diſceſſiſſe, quæ errare potuerit, quam Chriſtus,

qui errare non poteſt, tantò antè prædixerit erraturam, quamque nos ipſi oculis perſpicuè videbamus à ſanctis patribus, ab Apoſtolis, à Chriſto ipſo, à primitiua & catholica Eccleſia diſceſſiſſe. Acceſſimus autē quantùm maximè potuimus, ad Eccleſiam Apoſtolorum, & veterum catholicorum Epiſcoporum, & patrum, quam ſcimus adhuc fuiſſe integram, vtque Tertullianus ait, incorruptam virginem, nulla dum idolatria, nec errore graui ac publico contaminatam: nec tantùm doctrinam noſtram, ſed etiam Sacramenta, precumque publicarum formam, ad illorum ritus & inſtituta direximus: vtq; Chriſtum ipſum, & omnes ferè pios feciſſe ſcimus, religionem ab iſtis turpiter neglectam & deprauatam, ad originem & ad primordia reuocauimus. Inde enim putauimus inſtaurationem petendam eſſe, vnde prima religionis initia ducta eſſent. Hæc enim ratio, inquit antiquiſſimus pater Tertullianus, valet aduerſus omnes Hæreſes, Id eſſe

esse verum, quodcunque primum, id esse adulterum quodcunque posterius. Irenæus sæpe ad antiquissimas Ecclesias prouocauit, quæ Christo fuissent viciniores, quasque credibile vix esset, errauisse. Iam verò, cur ea hodie ratio non initur? Cur ad antiquarum Ecclesiarum similitudinem non redimus, Cur id à nobis hodie audiri non potest, quod olim in concilio Niceno, à tot Episcopis, & catholicis patribus, nullo refragante, pronunciatum est, ἔθη ἀρχαῖα κρατείτω? Esdras cùm reficere vellet ruinas templi, non misit Ephesum, quamuis ibi esset Dianæ templum pulcherrimum, & ornatissimum: cumque vellet sacra & cæremonias restituere, non misit Romam, quamuis fortasse audisset ibi esse Hecatombas, Solitaurilia, Lectisternia, Supplicationes, & libros Numæ Pompilij rituales. Satis ille sibi putauit fore, si exemplar veteris templi, quod ab initio Salomon ad Dei præscriptũ excitauerat, & veteres illos ritus ac cæremonias, quas Deus ipse

Mosi nominatim scripserat, haberet ante oculos, & sequeretur.

Aggæus propheta, cum iam templum ab Esdra refectum esset, & populo causſa oblata satis iusta videri potuisset, sibi de tanto Dei optimi-maximi beneficio gratulandi, tamen excussit omnibus lacrymas, quòd qui erant adhuc superstites, & priora templi ædificia, antequam à Babylonijs diriperetur, viderant, meminissent, multum adhuc ab ea pulchritudine abesse, quæ olim fuerat. Tum enim demùm putassent, templum egregiè instauratum, si ad pristinum exemplar, & veterem templi maiestatem respondisset.

Diuus Paulus vt Cœnam Domini, quam Corinthij iam tum cœperant Corrumpere, repurgaret, proposuit illis iustitutionem Christi, quam sequerentur, Id inquit, ego vobis tradidi, quod acceperam à Domino. Et Christus, vt Pharisæorum errorem refelleret, Ad initia inquit redeundum est: ab initio non fuit sic.

Vtque

Vtque ſacerdotum ſordes, & auaritiam coargueret, & templum purgaret, Hæc inquit, ab initio, domus orationis fuit, vt populus omnis piè & caſtè precaretur: atque ita vos oportebat nunc quoque eam inſtituere. Non enim ea cauſſa extructa fuit, vt eſſet ſpelunca latronum.

Sic omnes in ſacris ſcripturis pij, & laudati Principes, eo maximè nomine laudati ſunt, quòd ambulaſſent in vijs Dauid patris ſui, videlicet, quòd ad primordia & ad fontes redijſſent, & religionem in integrum reſtituiſſent.

Itaque nos cùm videremus omnia ab iſtis prorſus eſſe peſſundata, & in templo Dei præter miſeras ruinas nihil eſſe reliqui, conſultiſſimum eſſe duximus, vt illas nobis Eccleſias proponeremus, quas certò ſciremus, & non erraſſe, & Miſſas priuatas, & preces ignotas, ac barbaras, & iſtam ſacrorum corruptionem, atque alias ineptias nõ habuiſſe.

Et cùm templum Domini cupe-

remus in integrum restitutum, nō aliud fundamentum quærere voluimus, quàm quod iam olim ab Apostolis sciremus esse iactum, quod est Seruator noster Iesus Christus.

Cùmque audiremus Deum ipsum nobis loquentem in verbo suo,& videremus exemplailluſtria veteris & primitiuæ Ecclesię, incerta autem esset Concilij generalis expectatio, & euentus multò incertior: maximè verò cùm certi essemus de voluntate Dei, & nefas esse duceremus nimiùm solicitos esse atque anxios de sententijs hominum, non potuimus amplius cum carne & sanguine deliberare: illud potius fecimus, quod & rectè posset fieri, & à pijs hominibus, & catholicis episcopis sæpe multis factum esset: vt Prouinciali synodo nostris Ecclesijs prospiceremus. Sic enim veteres patres scimus solitos esse experiri, antequam ad publicū orbis terrarū conciliū veniretur. Extant hodie Canones scripti, in concilijs municipalibus, Carthagini

sub

sub Cypriano, Ancyræ, Neocęsarię, Gangræ, etiam in Paphlagonia, vt quidam putant, antequam Niceni concilij Oecumenici nomen auditum esset. Ad hunc modum olim sine concilio generali statim domi priuata disceptatione occursum est Pelagianis, & Donatistis. Sic cùm Imperator Constãtinus apertè studeret Auxẽtio Arrianarũ patrium Episcopo, Athanasius Episcopus Christianus, non ad concilium generale, in quo videlicet propter Imperatoris potẽtiam, & studium partium videbat nihil posse fieri, sed ad clerum, populumque suum, hoc est, ad Prouincialem synodũ prouocauit. Sic decretum est in concilio Niceno, vt in singulos annos bis, in Carthaginẽsi, vt minimùm semel episcoporum conuentus, in singulis prouincijs haberẽtur: quod Chalcedonense cõcilium ait, ea causa fuisse factum, vt si qui errores, aut abusus vspiam emersissent, statim in ipso vestigio, vbi nati fuissent, extinguerentur. Ita, cùm Secundus, & Palladius Aquileiense con-

cilium, quod nõ esset generale ac publicum, repudiarent, Ambrosius episcopus Mediolanensis respondit, Non debere illud nouum cuiquam videri, aut peregrinum, si Occidentis episcopi cõuocent Synodos, aut agant conuentus Prouinciales, id enim anteà & ab Occidentalibus Episcopis non rarò, & à Græcis sæpe factum esse. Ita Carolus Magnus Imperator concilium habuit prouinciale in Germania cõtra concilium Nicenum secundum, de tollendis imaginibus. Nec nobis quidem prorsus inaudita, aut noua est ea ratio. Nos enim habuimus aliquando in Anglia synodos Prouinciales, & domesticis legibus Ecclesias nostras ordinauimus. Quid multis? Certè concilia illa plenissima & maxima, de quibus isti solent tantoperè gloriari, si cum omnibus Ecclesijs, quæ per totum orbem terrarum agnoscunt, & confitentur nomen Christi, conferantur, quid obsecro aliud videri possunt, quàm priuata quædam Episcoporum concilia, & synodi Prouinciales? Nam etsi

etsi fortè Italia, Gallia, Hiſpania, Anglia, Germania, Dania, Scotia conueniat: abſit autem Aſia, Græcia, Armenia, Perſia, Media, Meſopotamia, Ægyptus, Æthyopia, India, Mauritania, quibus in locis omnibus, & Chriſtiani homines multi ſunt, & Epiſcopi: quomodo poteſt cuiquam ſano huiuſmodi concilium videri Generale? Aut cùm tot partes orbis abſint, quomodò poſſint verè dicere, ſe habere conſenſum orbis terrarum? Aut quale tandem erat illud concilium proximum Tridentinum, aut quomodo dici potuit generale, cùm ad illud ex omnibus regnis & regionibus Chriſtianis, quadraginta tantùm Epiſcopi conueniſſent, & ex illis aliqui ita diſerti, vt remittendi eſſe viderentur ad Grammaticos: ita verò docti, vt nunquam perlegerint ſacras literas. Quidquid eſt, veritas Euangelij Ieſu Chriſti, non pendet à concilijs, aut, vt Paulus ait, ab humano die. Quòd ſi illi, quibus Eccleſiam Dei curæ eſſe oportuit, ſapere nolint, & officio ſuo de-

fuerit, atque animos ſuos contra Deum & eius Chriſtum obfirmauerint,& rectas vias domini peruertere perrexerint,Deus lapides excitabit, & pueros infãtes diſertos faciet, vt ſemper exiſtant aliqui, à quibus iſtorum mendacia refutentur. Poteſt enim Deus,nõ ſolùm ſine concilijs,ſed etiam inuitis concilijs, & ueri, & promouere regnum ſuum. Multæ,inquit Salomõ,ſunt cogitationes in humano corde : ſed Domini conſilium manet firmum. Non enim eſt ſapientia,non eſt prudentia, non eſt concilium contra Dominum. Humanis operibus , inquit Hilarius,extructa non durant: aliter ædificanda,aliter cõſeruanda Eccleſia eſt. Ea enim poſita eſt in fundamentis apoſtolorum & prophetarum, & continetur vno angulari lapide,Chriſto Ieſu. Multò verò clariſſimè & ad hæc tempora appoſitiſſimè D. Hieronymus, Quoſcunque,inquit,Diabolusdeceperit,& quaſi ſuaui & perniciofo carmine Sirenarum illexerit ad dormiendum, eos excitat ſermo di-

In prophetam Naum cap. 3.

diuinus, & dicit: Surge qui dormis, eleuare, & illuminabit te Christus. In aduentu ergo Christi, & sermonis Dei, & doctrinæ Ecclesiasticæ, & consūmationis Niniuæ & speciosissimę meretricis, eleuabitur populus & properabit, qui sub magistris antea fuerat sopitus & ibit ad montes scripturarū: ibi inueniet montes, Mosen, Iesum filium Naue: montes, prophetas, montes Noui testamenti, apostolos & Euangelistas. Et cùm ad tales montes confugerit, & in huiusmodi mōtium fuerit lectione versatus, si non inuenerit qui eum doceat (messis enim erit multa, operarij pauci) tamen & populi studium comprobabitur, quòd confugerint ad huiusmodi montes, & magistrorum negligētia coarguetur. Hæc Hieronymus ita perspicuè, vt nihil opus sit interprete, ita ad ea, quæ nos iam oculis videmus euenisse, accommodatè vt nobis quidem videatur, vniuersum statum temporum nostrorum, & ornatissimæ illius meretricis Babylonicæ ruinam, & Ecclesiæ Dei

instaurationem,& cęcitatem,atq; ignauiam episcoporum, & studiũ atque alacritaté populi,quasi Spiritu prophetico prædicere, & ante oculos nostros constituere voluisse. Quis enim tam cæcus est vt non videat istos illos magistros esse,à quibus populus, vt Hieronymus ait in errorẽ inductus sit, & cõsopitus:aut Niniuen istorum Romam pulcherrimis aliquando fucatam coloribus, nunc detracta persona, & melnùs videri, & minoris fieri: aut homines pios excitatos tanquam è graui somno, ad lucem Euangelij, & ad voces Dei, nihil expectatis huiusmodi magistrorum concilijs, contulisse se ad montes scripturarum?

At saltem (inquiet aliquis) iniussu Romani Pontificis ista tentari non oportuit. illum enim vnum esse nodum, & vinculum societatis Christianæ: illum vnum esse sacerdotẽ: illum Leuitici generis quem Deus significauerit in Deuteronomio, à quo consilium in rebus arduis & veritatis iudicium petendum sit: Si quis illius iudi-

iudicio non obtemperet, illum in cõſpectu fratrum ſuorum oportere interfici: illum, quidquid agat, non poſſe à quoquam mortalium iudicari: Chriſtum in cælis regnare, illum in terris: illum vnum poſſe quidquid Chriſtus, aut Deus ipſe poteſt. illius & Chriſti vnum eſſe conſiſtorium: ſine illo nullam eſſe fidem, nullam ſpem, nullam Eccleſiam: qui ab illo diſcedat eũ abijcere & repudiare ſalutem ſuã. Hæc Canoniſtæ paraſiti Pontificum, non nimium modeſtè illi quidem. Vix enim plura, certè non ampliora potuiſſent de Chriſto ipſo dicere.

Nos quidem nõ voluptatis vllius humanæ, aut commodi cauſſa à Pontifice diſceſſimus. Atq; vtinam potius ille ita ſe gereret, ne opus eſſet diſceſſione. Verum ita res erat. nos, niſi illo relicto, non potuimus ad Chriſtũ peruenire. Neq; ille nunc aliud fœdus nobiſcum ferire vult, quam quale olim rex Ammonitarũ Naas ferire voluit cum Iabenſibus, vt illis omnibus dextros oculos effoderet. Eri- 1. Reg. 11.

pere enim vult nobis sacras scripturas, Euangelium salutis nostræ, & omnem illam spem quam habemus in Christo Iesu. Alijs enim conditionibus pacem non posse conuenire.

Nam quòd quidam tantopere solent prædicare, Papam solum esse successorem Petri, quasi ea causa Spiritum sanctum in sinu gerat, & errare non possit, leue ac nugatorium est. Animo pio, ac Deum timenti, promissa est Dei gratia, non cathedris & successionibus. Diuitię, inquit Hieronymus, potentiorem Episcopum facere possunt: omnes tamen Episcopi, quicunque sunt, sunt successores Apostolorum. Quòd si locus & inauguratio sola satis est, & Manasses successit Dauidi, & Caiaphas Aaroni, & idolum sæpe stetit in templo Dei. Archidamus olim Lacedæmonius, multa de se prædicabat, quòd esset ex Hercule oriundus: eius insolentiam ita refutabat Nicostratus: Atqui tu ex Hercule oriũdus non videris. nam ille malos homines interfecit, tu ex bonis

malos

malos facis. Cumque Phariſæi iactaret ſucceſſiones ſuas, & genus, & ſanguinem Abrahami, vos, inquit Chriſtus, quæritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus ſum, quam audiui à Deo. hoc Abraham nunquam fecit: vos ex patre Diabolo eſtis, & eius voluntati vultis obſequi. Tamen vt aliquid ſucceſſioni largiamur, an ſolus Papa ſucceſſit Petro? Qua ergo in re, qua in religione, in qua functione, in qua parte vitæ illi ſucceſſit? Quid vnquã aut Petrus Papæ ſimile habuit, aut Papa Petro? Niſi hoc fortè velint dicere, Petrũ, cùm eſſet Romæ, nũquam docuiſſe Euangelium nunquam pauiſſe gregem: abſtuliſſe claues regni cælorum abſcondiſſe theſauros domini ſui: tantùm ſediſſe in Laterano, & omnia ſpacia Purgatorij, & ſuppliciorũ genera digito deſcripſiſſe: animas miſeras alias in cruciatum relegaſſe: alias accepta mercede, repentè pro arbitrio exemiſſe: Miſſas priuatas, quæ in omnibus angulis dicerentur, tradidiſſe: ſacra myſteria ſum-

missa voce & aliena lingua mussitasse: Eucharistiam in omnibus templis, & altaribus collocasset eamque ante se, quocunque incederet in asturcone gradario cũ hominibus & tintinnabulis circũtulisse: oleum, ceram, lanam, campanas, calices, templa, altaria, sacro anhelitu consecrasse: iubilea, gratias, immunitates, expectationes, præuentiones, annatas, pallia, vsum palliorum, bullas, indulgentias, diplomata vendidisse, sese caput Ecclesiæ, & summũ Pontificem, & episcoporum Episcopum, & solum sanctissimum appellasse: in alienas Ecclesias ius & auctoritatem sibi vsurpasse: ab omni se ciuili potestate exemisse: bella gessisse: Principes inter se commisisse: in aurata sella, corona lemniscata, apparatu Persico, regali sceptro, aureo diademate, lucẽtibus gemmis, in hominum nobilium cernicibus equitasse. Hæc scilicet Petrus olim Romæ fecit, eaque suę ecclesiæ suis quasi per manus tradidit, Hæc enim à Papis hodie Romæ fiunt: atque ita fiunt

quasi

quaſi aliud fieri nihil debeat. Aut, niſi hoc malint fortaſſe dicere, Papam ea nunc facere omnia, quæ olim ſcimus feciſſe Petrũ: diſcurrere, in omnes terras: docere Euangelium, non tantùm publicè, ſed etiã priuatim, per ſingulas domos: inſtare oportunè, importunè, tempeſtiuè, intempeſtiuè: opus facere Euangeliſtæ, implere miniſterium Chriſti: eſſe ſpeculatorem domus Iſrael: accipere oracula, & voces Dei, eaſque vt acceperit, ita populo reddere: eſſe ſal terræ: eſſe lucem mundi: non ſeipſum paſcere, ſed gregem: nõ implicare ſe ciuilibus negotijs huius vitæ: nõ exercere dominium in populũ Domini: nõ quærere vt id ſibi ab alijs miniſtretur, ſed ipſum potius alijs miniſtrare: omnes epiſcopos putare ſocios eſſe ſuos, & pares: ſubiectum eſſe Principibus tanquam à Deo miſſis: reddere quod Cæſaris eſt Cæſari: quodq; veteres Epiſcopi Romani ſine exceptione fecerũt, Imperatorẽ Dominũ ſuũ appellare. Hæc niſi nũc Papæ faciãt, & niſi ea quæ diximus, Petrus

fecerit, nihil est quòd de nomine Petri, & de ista successione tanto perè glorientur, quòd autè de secessione nostra querantur, & nos ad societatē & fidem suam reuocent, multò minus. Cobilonem, aiunt, quendam Lacedęmonium, cùm fœderis feriendi causſa missus esset legatus ad Regem Persarum, & aulicos fortè inueniſſet ludentes alea, statim re infecta, redijsse domum: rogatum cur neglexisset ea facere, quæ publicè acceperat in mandatis, respondisse, quòd ignominiosum existimasset id fore Reipublicæ, si fœdus percussisset cum aleatoribus. At, si nos ad Pontificem, pontificioſque errores redire animum inducemus, & fœdus, non tantùm cum aleatoribus, sed etiam cum hominibus longè nequioribus feriemus, esset id nobis non tantùm ad famam ignominiosum, sed etiam ad inflammandam aduersus nostram Dei, & ad opprimendam extinguendamq; conscientiam nostram pernicioſum. Nam nos quidem discessimus ab illo, quem videba-

debamus multa iam secula cæcas-se orbem terrarum. ab illo, qui ni-mium insolenter dicere solebat, se errare non posse, & quidquid age-ret, non posse se à quoquam mor-talium, non à Regibus, nō ab Im-peratoribus, non à toto clero, non ab vniuerso populo iudicari: non si mille animas secum abduceret ad inferos. ab illo, qui sibi imperiū sumebat, non tantùm in homines, sed etiā in Angelos Dei, vt irent, redirent, ducerent animas in Purgatorium, & easdem reduce-rent, cùm ipse vellet: quem Gre-gorius clarissimè dicebat esse præ-cursorem & antesignanum Anti-christi, & à fide catholica defeci-se: à quo Coryphæi, nostri illi, qui Euangelio, atque agnitę veritati se opponunt, ad vnū omnes iam-pridem vltrò, & libenter discesse-runt: & nunc etiā ab eodem non inuiti discederent, nisi eos incon-stantiæ nota, & pudor, & populi de se existimatio impediret. Po-stremò ab illo discessimus, cui ob-stricti non eramus, quiq; præter genium quendam loci, & succes-

sionem,quod pro se diceret, nihil habuit.Et nos quidem ab illo longè omniũ iustissimè discessimus. Nostri enim Reges, illi etiam, qui auctoritatẽ,& fidem episcoporum Romanensium obseruantissimè sequebantur. satis iam olim senserunt iugum & tyrannidem regni pontificij.Romani enim Episcopi & Henrico Regi nostro, eius nominis secundo,diadema de capite detraxerunt, eumq; abiecta omni maiestate, priuato tantùm habitu, vt esset suis omnibus ludibrio, ad Legatũ suũ venire demissum, & supplicem voluerunt: & in Regem nostrũ Ioannem, episcopos, & monachos & nonnullam etiam partem nobilitatis armauerunt, & populum omnem iureiurãdo quo illi erant obstricti,liberatũt, eúmque postremò nefariè per summũ scelus, non tantùm regno sed etiã vita exuerunt: & Henricum eius nominis octauum, nobilissimum principem,diris & fulminibus defixerunt. & in illum modò Cæsarem, modò Gallum commouerunt,quodq; in ipsis erat, regnum no-

noſtrũ prædæ,ac direptioni expoſuerunt: homines inſani ac fatui, qui aut tantum Regem, laruis, & crepitaculis perterrefieri poſſe crederent, aut tantum Regnum tam facilè, vno quaſi bolo deuorari. Et quaſi hæc omnia nõ eſſent ſatis, vniuerſam etiã prouinciam vectigalem habere voluerunt: & ex ea quotannis cenſus iniuſtiſſimos exegerunt. Tanti, videlicet, nobis conſtitit amicitia vrbis Romæ. Quòd ſi illi nobis iſta impoſturis,& malis artibus extorſerũt, nihil cauſſæ eſt, cur non illis eadem legitimis rationibus,& bonis legibus poſſint eripi. At ſi ea illis Reges noſtri in illa caligine ſuperiorum temporũ,inducti opinione aliqua ſimulatæ illorum ſanctitatis,religionis ergo,vltrò, & liberaliter donauerunt, poſtea animaduerſo errore, à poſteris Regibus, qui eadem poteſtate ſunt,poſſunt auferri. Irrita enim eſt donatio, niſi donatoris voluntate comprobetur. voluntas autem videri non poteſt,quam error obfuſcat a que impedit.

Habes Christiane lector, non esse nouum, si hodie postliminio restituta, & quasi renascens religio Christiana cõtumelijs, & cõuitijs accipiatur: id enim & Christo ipsi,& apostolis accidisse. Tamen ne tu te istis aduersariorum nostrorũ clamoribus abduci, & tibi imponi patiaris,exposuimus tibi vniuersam rationem religionis nostrę,quid de Deo patre, quid de eius vnico filio Iesu Christo, quid de Spiritu sancto, quid de Ecclesia,quid de Sacramentis, quid de ministerio, quid de sacris scripturis,quid de cæremonijs, quid de omni parte persuasionis Christianæ sentiamus. Diximus nos omnes antiquas hęreses,quas aut sacrosanctæ scripturæ, aut vetera concilia condemnarunt,vt pestes, & pernicies animorum detestari, nos disciplinam Ecclesiasticam, quam aduersarij nostri prorsus eneruarunt,quantùm maximè possumus,reuocare: & omnem vitæ licentiam & dissolutionẽ morum, priscis & antiquis legibus, & ea qua par est,quatenus possumus seueritate vin-

vindicare. nos regnorum ſtatum, eo quo accepimus, loco, ſine imminutione vlla, aut mutatione retinere, & principibus noſtris Maieſtatem, quantùm maximè poſſumus, incolumẽ conſeruare. nos ab illa Eccleſia, quam iſti ſpeluncam latronum fecerant, & in qua nihil integrum, aut Eccleſiæ ſimile reliquerant, quamque ipſi fatebantur multis in rebus errauiſſe, vt Lothum olim è Sodoma, aut Abrahamum è Chaldæa, non contẽtionis ſtudio, ſed Dei ipſius admonitu diſceſſiſſe, & ex ſacris libris, quos ſcimus non poſſe fallere, certã quandam religionis formam quæſiuiſſe, & ad veterum patrum, atq; apoſtolorum primitiuam Eccleſiam, hoc eſt, ad primordia atque initia, tanquam ad fontes rediiſſe. auctoritatem autẽ in ea re, aut conſenſum concilij Tridentini, in quo vt eremus nihil rectè, atque ordine geri, vbi ab omnibus in vnius omnem iuraretur, vbi legati principum noſtrorum contemnerentur, vbi nemo noſtrorum theologorum audiri

Habes Christiane lector, non esse nouum, si hodie postliminio restituta, & quasi renascens religio Christiana cõmenda, & cõuitus accipiatur: id enim & Christo ipsi, & apostolis accidisse. Tamen ne tu te istis aduersariorum nostrorũ clamoribus abduci, & tibi imponi patiaris, exposuimus tibi vniuersam rationem religionis nostrę, quid de Deo patre, quid de eius vnico filio Iesu Christo, quid de Spiritu sancto, quid de Ecclesia, quid de Sacramentis, quid de ministerio, quid de sacris scripturis, quid de cæremonijs, quid de omni parte persuasionis Christianæ sentiamus. Diximus nos omnes antiquas hęreses, quas aut sacrosanctæ scripturæ, aut vetera concilia condemnarunt, vt pestes, & pernicies animorum detestari, nos disciplinam Ecclesiasticam, quam aduersarij nostri prorsus eneruarunt, quantùm maximè possumus, reuocare: & omnem vitæ licentiam & dissolutionẽ morum, priscis & antiis legibus, & ea qua par est, quaq; possumus seueritate vin-

vindicare. nos regnorum statum, eo quo accepimus, loco, sine unius mutatione vlla, aut mutatione retinere, & principibus nostris Maiestatem, quantum maximè possumus, incolumẽ conseruare. nos ab illa Ecclesia, quam isti speluncam latronum fecerant, & in qua nihil integrum, aut Ecclesiæ simile reliquerant, quamque ipsi fatebantur multis in rebus errauisse, vt Lothum olim è Sodoma, aut Abrahamum è Chaldæa, non contentionis studio, sed Dei ipsius admonitu discessisse, & ex sacris libris, quos scimus non posse fallere, certã quandam religionis formam quæsiuisse, & ad veterum patrum, atq; apostolorum primitiuam Ecclesiam, hoc est, ad primordia atque initia, tanquam ad fontes redijsse. auctoritatem autẽ in ea re, aut consensum concilij Tridentini, in quo videremus nihil rectè, atque ordine geri, vbi ab omnibus in vnius nomen iuraretur: vbi legati principum nostrorum contemnerentur: vbi nemo nostrorum theologorum audire-

tur: vbi apertè partibus atq; ambitioni ſtuderetur, nō expectaſſe: ſed quod olim ſancti patres, quódque maiores noſtri ſæpe fecerūt, prouinciali conuentu noſtras Eccleſias reſtituiſſe: Epiſcopi verò Romani, cui obſtricti nō eramus, quique nihil habebat nec Chriſti, nec Petri, nec Apoſtoli, nec omninò Epiſcopi ſimile, iugum & tyrannidem pro eo, ac debuimus, excuſſiſſe. Poſtremò, nos inter nos de omnibus dogmatis, & capitibus religionis Chriſtianæ conuenire, & vno ore, vnoque ſpiritu colere Deum, & patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Quare Chriſtiane ac pie lector, cùm videas rationes & cauſſas, & reſtitutæ apud nos religionis, & ſeceſſionis ab iſtis noſtræ, mirari non debes, ſi Chriſto noſtro obtemperare maluimus, quàm hominibus. Paulus nos admonuit, ne varijs iſtis doctrinis nos abduci pateremur: vtq; illos in primis fugeremus, qui ſererent diſſenſiones præter illam doctrinā, quam à Chriſto, & apoſtolis accepiſſent.

Iam-

Iamdudum, vt noctua ad orientẽ solem, ita istorum impostura dilabuntur, & fugiunt ad aspectum, & lucem Euangelij: & quamuis ad cælum vsque extructæ atque exaggeratæ sint: tamen leui momento, & quodammodo sua sponte corruunt. Non enim putare debes ista omnia temerè, aut casu accidisse. Dei hæc voluntas fuit, vt inuitis propè omnibus, Euangelium Iesu Christi in orbem terrarum his temporibus spargeretur. Itaque, diuinis vocibus admoniti homines, sese vltro ad Christi doctrinam contulerunt.
Nos quidem non gloriam ex ea re quæsiuimus, non opes, non voluptates, non otium. Hæc enim isti habent abundè omnia, & nos ea, cùm apud illos essemus, multò largiùs & prolixiùs habebamus. Neque nos consensionem & pacem fugimus: sed pacis humanæ caussa, cum Deo belligerari noluimus. Dulce quidem, inquit Hilarius, est nomen pacis: sed aliud est, inquit, Pax, aliud seruitus. Nam vt, quod isti quærunt, Christus tace-

re iubeatur: vt prodatur veritas Euangelij: vt errores nefarij dissimulentur: vt Christianorum hominum oculis imponatur: vt in Deum apertè conspiretur, non ea pax est, sed iniquissima pactio seruitutis. Est quædam, inquit Nazianzenus, pax inutilis: est quoddam vtile dissidium. Nam paci cum exceptione studendum est quantum fas sit, quantùmque liceat. Alioqui Christus ipse, non pacé in mundum attulit, sed gladium. Quare si nos Papa secum in gratiam redire velit, ipse prius in gratiam redire debet cum Deo. Hinc enim, inquit Cyprianus, schismata oriuntur, quia caput nõ quæritur, & ad fontem sacrarum scripturarum non redditur: & cœlestis magistri præcepta non seruantur. Non enim, inquit, pax ea est, sed bellum: nec Ecclesiæ iungitur, qui ab Euangelio separatur. Isti verò cauponari tantùm solent nomen pacis. Pax enim illa quam cantoperè quærunt, otiosorũ tantùm est ventrum tranquillitas. Nã hæc omnia inter nos facile com-

poni

poni possent, nisi ambitio, venter, luxus impedirent. hinc illæ lacrymæ: animus est in patinis. Id scilicet, clamant, atque obstrepunt, vt malè parta, fœdiùs & nequiùs tuentur. Queruntur hodie de nobis Indulgentiarij, Datarij, quæstores, lenones, alijque, qui quæstum putant esse pietatem, nec lesu Christo seruiunt, sed suo ventri. Olim enim isti generi hominũ fuit quæstus vberrimus apud sæculum prius. Nunc autem quidquid Christo accedit, id omne sibi detractum putant. Id hodie Pontifex ipse queritur, refrixisse, videlicet, pietatem: reditus suos angustiores iam esse, quàm solebant. Itaque nos in odium rapit, quantum potest, & onerat contumelijs, & condemnat pro Hæreticis: vt qui caussam non intelligunt, putent, nullos esse homines nequiores. Nos tamen interim ea caussa nec pudet, nec certè pudere debet Euangelij. Dei enim gloriam pluris facimus, quàm existimationem hominum. Scimus ista vera esse omnia, quæ docemus, nec

possumus aut vim facere conscientiæ nostræ, aut testimonium dicere contra Deum. Nam si nos negamus partem aliquam Euangelij Iesu Christi coram hominibus, ille nos vicissim negabit coram Patre suo. Quòd si qui sunt, qui offendi velint, & Christi doctrinam non ferant, cæci sunt, & duces cæcorum: Veritas tamen prædicanda, & præ nobis ferenda est, & patienter expectandum est tribunal Dei. Interim isti videant, quid agant, & de salute sua cogitent, & desinant odisse ac persequi Euangelium Filij Dei, ne illum aliquando sentiant vindicē, & vltorem caussæ suæ. Deus se haberi ludibrio non sinet. Iamdudū homines vident, quid agatur. Ista flamma, quantò magis reprimitur, tantò magis magísque erumpit, atque euolat. Infidelitas istorum non frustrabitur fidem Dei. Quòd si duritiam istam animorū ponere, & Christi Euangelium recipere recusabunt, Publicani, & peccatores anteuertent illis in regno Dei.

Deus,

Deus, & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti illis omnibus oculos aperiat, vt videre poſſint beatam illam ſpem, ad quam vocati ſunt, vt vnà omnes glorificemus vnum illum, & verum Deum, eúmque quem de cælo ad nos demiſit Ieſum Chriſtum, cui vnà cum Patre, & ſancto Spiritu, reddatur omnis honor, & gloria in omnem æternitatem.

AMEN.

BRITISH
31 JY 76
MUSEUM

Summa capitum hujus libelli. f.°

1. Veritatem in terris peregrinam esse. . 1.
2. Summa calumniarum contra Eccl̃am Angl. 7.
3. Non esse Anglos hæreticos. . . 18.
4. Confessio Fidei chr̃ianæ in Anglia receptæ. 23.
5. 1. Obj.° Quòd ad Evangelij exercitum novæ sectæ exiterint. . 54.
6. 2. Obj.° Nos in varias sectas abijsse . 56.
7. 3. Obj.° Esse nos impios et o. religionis cõtemnes. 62.
8. 4. Obj.° Esse nos hoĩes turbulentos. . 74.
9. 5. Obj.° Quòd discess.° ab unitate Eccl̃æ. . 86.
10. 6. Obj.° Antiquitatem et Prẽs nobis repugnari. 114.
11. 7. Obj.° Quòd à Romana Eccl̃a discessimus. 135.